

Muinaistieteellinen toimikunta
Olavi Tapio
15.2.1968

LOHJAN KIRKON TUTKIMUSKERTOMUS vv. 1966-67.

Yleistä

Tutkimuskaivauksia edeltänyt kirkon irtaimiston, penkistön, lehteri- ja alttarirakenteiden sekä lattiaankkujen poistaminen aloitettiin 12.4.1966. Lattiavasojen tasaajina ja kannattajina oli runsaasti keskisuuria harmaakivilohkareita, joissa varsin monissa saattoi havaita pieniä kalkkilaastifragmentteja. Todennäköisesti monet näistä aluskivistä olivat peräisin ikkuna-aukkojen suurennuksista. Näiden kivien poiskuljetuksen yhteydessä murrettiin myös v. 1929 asennettujen kirkkosalia kiertävien lämpöputkien betonireunukset. Puretun, 1890-luvulta peräisin olleen puulattian ja lattiavasojen alapuolisen maanpinnan välinen tasoero oli keskimäärin n. 37 cm (pilarien kohdalla 3-4 tiilikertaa). Toukokuun puolivälin jälkeen voitiin jo suorittaa alustavia pistokaivauksia pilarien ja oviaukkojen kohdilla, mutta järjestelmällinen kaivaustyö aloitettiin vasta kesäkuun toisella viikolla, jolloin kaikki kerrosten päällä olleet roskat, lastut, irralliset kivet yms. oli poistettu. Intensiivisin tutkimusvaihe tapahtui heinä-elokuussa jatkuen kuitenkin pieninä erillistutkimuksina pitkälle syksyyn. Uusien tutkimustulosten perusteella restaurointisuunnitelmia kehiteltäessä laa-

2.

jennettiin kirkon tutkimustehtävät koskemaan myös ikkunoita, ensin vain kuorin, sittemmin kaikkia eteläsivun ikkunoita. Nämä tutkittiin huhti-toukokuussa 1967. Myöhemmin päätettiin entistää vielä pohjoissivun itäinen ikkunakin syyskuussa 1967 suoritettujen tutkimusten mukaisesti. Ikkunoiden entisöintiin liittyi myös sakariston itäisen oviaukon kohdalla olleen ikkunan palauttaminen alkuperäisasuunsa.

Tutkimuskaivaus, joka suoritettiin lännestä itään, ulotettiin koskemattomaan maahan asti. Kauttaaltaan koko kirkon laajuudelta oli maakerroksissa runsaslukuisesti, useassa limittäisessä kerroksessa multahautoja. Kaikkiaan laskettiin pääkalloja löytyneen 1706 kpl. Ainoastaan viisi arkkua oli säilynyt sen verran ehjänä, että ne voitiin haudata takaisin kirkkosalin lattian alle (hauta 13). Kaikki irralliset luut kuljetettiin kirkon ulkopuolelle ja haudattiin lounaiseen ristisakaraan ja Laakspohjan hautakappelin etupuolelle kaivettuihin suuriin kaivantoihin. Maan seulonta suoritettiin kirkon ulkopuolella kahdella koneseulalla. Seulonnan yhteydessä löytyneet rahat on luetteloitu ja taltioitu rahakammion toimesta.

Rakennushistoriallisista tutkimuksista vastasi allekirjoittanut apunaan fil.yo. Marja-Terttu Hellsten, joka oli varsinaisen tutkimuskaivauksen ajan kiinteästi paikan päällä. Hän on myös laatinut liitteenä olevan löytöluettelon. Mittaus- ja piirtämistöistä vastasivat piirtäjät Sakari Saikkonen ja Veijo Laine. Valokuvaaja Per-Olof Welin suoritti useita eri kertoja valokuvausta, mikä kuvamateriaali on liitetty rakennushistoriallisen toimiston kuva-arkistoon.

OVIAUKOT

Kirkon entistämistyön kannalta erittäin merkittävää oli kaikkien oviaukkojen alkuperäisten pielien löytyminen. Sakariston

3.

oviaukon osalta löytyi sen itäpielestä kolmen tiilen verran myös oven yläkaaren alkua, joka mahdollisesti melko tarkan entistämisen oven korkeudenkin suhteen. Etelä- ja länsiportaalit olivat sitä vastoin molemmilta sivuiltaan niin paljon suurennetut, ettei ovikaarien alkujakaan voitu enää löytää.

Eteläportaali

Eteläportaalin asehuoneen puoleista lattiapäällystystä poistettaessa saatettiin miltei välittömästi todeta vanhojen alkuperäisten, rikkaasti profiloitujen (koru, pyörösauva, kulmapyöröstys) ovipieliä löytyminen. Ensimmäinen muototiili oli jo tasolla 61.70 (silloinen lattiataso oli keskimäärin 61.78). Alkuperäinen oviaukko osottautui 168 cm levyiseksi (218 cm^x). Sijoitukseltaan se on jonkin verran asehuoneen keskiakselin itäpuolella. Eteläportaalin ulkopuolelta, siis asehuoneen puolelta alkuperäisiä sivupieliä löytyi 5-6 tiilivarvin verran, n. 50 cm ja tämän mukaisesti alin harmaakiviporraskelma oli tasolla 61.25. Seuraava laattatiilinen (27x27x5, 27x27x5, 28x27, 5x5) porrastasanne oli n. 61.30 ja ylin, samoin laattatiilinen porras tasolla 61.40. Kirkkosalin puolella oviaukon kaivennus on tehty yksinkertaisella tiilen pituuden suuruisella sisäänvedolla. Tällä puolella oli alin harmaakivi porrastasanne tasolla 61.25, sekä seuraava laattatiilinen porras tasolla 61.29. Ovipieliissä käytettyjen normaalitiilien mittoja: 27, 5x13x6,5, 26x14x9, 27x13,5x7, 27, 5x14x8 cm. Muototiilien suhteet ilmenevät erillisistä mittauspiirustuksista. Portaalin molemmin puolin olleet porraskelmat, sekä harmaakiviset että tiiliset olivat erittäin voimakkaasti käytössä kuluneet.

x) Ellei toisin mainita tarkoittaa suluissa olevat luvut ovista puhuttaessa niitä mittoja, jotka ko. paikoilla oli entistämistyöhön ryhdyttäessä.

Länsiportaali

Länsiportaalin ulkopuolella oli porrasympyrän tapaisesti neljä porraskelmaa, joista kolme alimmaista olivat harmaakiveä, päällimmäisenä sitä vastoin pahasti rikkoutunut ja moneen kertaan saumattu kalkkikivilaatta, kooltaan 105x200 cm. Mitään tekstifragmentteja näiden kivenpalasten kummallakaan puolella ei voitu havaita. Porraskelmien keskimääräinen syvyys oli n. 32 cm ja korkeus n. 15-20 cm.

Itse portaalin alkuperäinen oviaukko osoittautui aivan samankaltaiseksi kuin edellinenkin, eteläportaali: ulkopuolella piilien profilointi (koru, pyörösaava, kulmapyöröstys), sisäpuolella tiilen pituuden levyinen sisäänveto, niêsi. Ulkopuolella vanhat pielet olivat säilyneet 6-7 tiilivarvin korkuisina (n. 63 cm), mutta pinnaltaan ulkoilman johdosta melkoisesti rapautuneina. Oviaukon alkuperäinen leveyskin on jokseenkin tarkalleen sama kuin edellä 168 cm (232 cm). Sijoituksensa puolesta tämä keskiaikainen oviaukko on jotakuinkin keskellä nykyistä kolossaaliovea, joten minkäänlaista ovikaaren alkuakaan ei voitu tavoittaa.

Portaalin alin ulkopuolinen harmaakivitasanne oli keskimäärin tasolla 60.90, noudattaen reunaltaan kirkon ulkoseinän linjaa. Kirkkosalin puolella alinpana askelmana oli kaksi suurehkoa harmaakiveä tasolla 61.14, niiden eteen työntyi n. 15 cm alempana (61.00) oleva laattatiilitaso, joka ulottui vähän matkaa kirkon länsiseinustallekin, oven pohjoispuolelle. Mainitut laattatiilit olivat kuitenkin säilyneet erittäin huonokuntoisina. Oven pohjoispielissä oli lisäksi säilynyt, tiilisaumaan muurattuna yksi rautainen saranatappi tasolla 61.39. Ovipielissä käytettyjen tiilien mittoja: 29x-x9, 30x13x8,5, 29, 5x13x8,5, 28x14x9,5, 28,5x14x9, 29x-x9, 27,5x-x8, 28x13,5x8,5, 30x-x9 cm.

5.

Laattatiilien mittoja: 28x28x-, 27x19x-, 28x29x-, 28x28x9,5 cm. Muototiilien mittasuhteet ilmenevät erillisistä mittauspiiruksista.

Papinovi

Papinoven vuodelta 1825 peräisin ollut umpeenmuuraus avattiin, jolloin saatiin esille, varsinkin kirkon sisäpuolella erittäin hyvin säilynyt vanha oviaukko. Loivasti segmenttikaariseen, tiilenpituiseen (n. 30 cm) ovisyvennykseen puhkaistu suippokaarinen oviaukko oli muurattu umpeen siten, että sen molemmin puolin oli ensin lappeelleen asetetuilla laattatiilillä (27x27x9) muurattu verhous ja näiden verhomuurausten väli oli täytetty erilaisilla jättekivillä, joukossa suurehkoja harmaakiviä ja tiilen paloja. Varsinaisen oviaukon leveys on 116 cm, sisäpuolen syvennyksen, niissä leveys on 170 cm sekä suippokaarisen aukon keskiakselin korkeus 257 cm ja niissä vastaava korkeus kaaren tiilimuuraukseen laskettuna 286 cm. Viimeksi mainitussa, loivassa kaaressa on vielä jäljellä seinään nähden kohtisuora laudoitus, joka työntyy seinämuurin sisään keskimäärin 4-5 cm:n verran. Kysymyksessä ei voine olla kaaren tukilaudoitus, vaan laudat ovat selvästi sekundäärisiä. Päätellen siitäkin, että lautojen molemmat päät, siis myös kirkkosalin puoleiset, ohenevat kiiloiksi lienee niiden tarkoitus ollut ehkä liian matalaksi tehdyn oven yläpään tiivistäminen. Lautojen leveydet vasemmalta oikealle ovat: 21, 28, 25, 29, 18, 27 ja 23 cm. Kaikkien lautojen paksuudet keskeltä ovat 1.5 cm ja keskimääräiset pituudet n. 32 cm, josta muurin sisässä ed. mainitut 4-5 cm. Edelleen kirkkosalin puoleisessa aukossa, sen länsipuolella on säilynyt kaksi saranatappia, tasoilla 63.67 ja 61.88 sekä vastaavasti toisella puolen ovea salpalaitteen lukitus (tasolla 62.67). Ulkopuolella papinoven piilien profilointi vastaa etelä-ja

länsiportaalien profiilointia (koru, pyörösauva, kulmapyöröstys). Profiiloinnin yläkaari on säilynyt erittäin hyväkuntoisena, mutta pystypielet ovat sitävastoin melko pahoin rikkoutuneet. Pielien muurauksessa käytetty keskimääräinen tiilikoko on 28-29x14x8-9 cm. Oviaukon kaariosa on "raakapintana" siten, että tiilien välistä kaaren tukilaudoitusta vasten pursunut laasti on jätetty tasoittamatta. Myöhemmin on pinta ainoastaan kalkittu. Oviaukon lattiataso (keskimäärin 61.52) n. 30 cm alempana kuin viimeeksi ollut, on tehty laastiten laattatiiletä. Ulkopuolella mahdollisesti sijainneen papineteisen perusrakenteista ei löydetty mitään jälkeä.

Sakariston ovi

Sakariston alkuperäisen oviaukon itäpieli noudattaa melko tarkoin samaa linjaa kuin viimeeksi ollut ovipieli. Alkuperäisestä länsipielestä löytyi ainoastaan yksi, alin tiilikerta ja sekin vain katkelmallisena, joskin kuitenkin aivan riittävän selvänä. (tiilimitat: 25x14x8, 24,5x13,5x8, 24x12x8, 23,5x12x8cm) Aukon alkuperäinen leveys on 102 cm. Sakariston puolella ovessa on ollut yksi suorakulmainen pykälä, kirkkosalin puolella sitävastoin kaksi niinkään suorakulmaista pykälää siihen välittömästi liittyvän pilasterin lisäksi. Uloin näistä varsinaiseen oviaukkoon liittyvistä pykälistä on säilynyt 188 cm:n korkeuteen niin että sen yläpäässä saatettiin selvästi erottaa kolmen tiilen verran myös oviaukon kaaren alkua. Tämä kaari alkaa tasolta 62.90. Itäpielen alkuperäisasussa säilynyt osa on huomattavasti sisäänpäin kalteva, muistuttaen hevosenkengän kaarevuutta. (Tiilimittoja: 25x-x8, -x13,5x8, 25x13,5x8,5, -x13,5x8,5, -x13x8; itäpieleen liittyvä seinäpilasteri: 28x-x8, 28x13x8,5, 30x14,5x8 cm.). Alkuperäinen harmaakivestä muurattu ovitasanne on lievästi kalteva kirkkosaliin päin (tasot 61.40

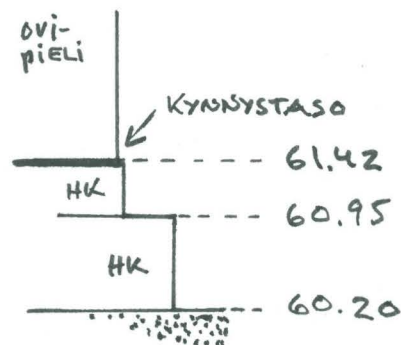
ja 61.32) lisäksi se on aksiaalisesti hieman vino NW-SE-suunnassa. Tasanteen viisi suurehkoa harmaakiveä olivat käytössä erittäin tasaisiksi hioutuneita. Tämä taso oli n. 50 cm (5 tiilikertaa) viimeeksi ollutta lattiatasoa alempana. Kirkkosalin puolella harmaakivitason edessä oli suunnilleen samalla korkeudella (61.35) seitsemän hieman huolimattomasti laastitien saumatua tiiltä. (27x14x-, 27x13,5x9,5, 30x13,5x9,5, 29x13,5x9,5 cm)

Asehuoneen ulko-ovi

Asehuoneen puulattian purkamisen jälkeen tavattiin oviaukon sisäpuolelta kaksikin erillistä tiililattiatasoa fragmentaarisesti säilyneinä. Ylempi oli melko välittömästi puulattian jälkeen (61.70) tehtynä normaalitiileillä (28x13x8, 23x15x-), toinen laattatiilistä (28x25x-, 25x18x-, 23x25x-) tehty noin 30 cm alempana tasolla 61.40. Edellinen tiilitaso oli itse oviaukon syvennyksessä (pielien sisäpuolella), jälkimmäinen oviaukon edessä sisäseinän linjaa noudattaen. Varsinainen oven alkuperäinen kynnystaso, jossa sekä sisä- että ulkopuolella oli reunakivinä suuret harmaakivet, oli tasolla 61.40-61.45. Alkuperäinen ovipieli tai sen alku löydettiin varmuudella ainoastaan itäpuolelta, jossa se noudattaa melko tarkoin samaa linjaa kuin viimeeksi ollut ovipielikin. Sekä sisä- että ulkopuolelta löytyi yksi suorakulmainen pykälä (tiilimittoja: 28x14x10, 28x9, 28x5-x9). Oviaukon alkuperäinen länsipieli oli sitävastoin vaikeammin indentifioitavissa, mutta jokseenkin selvänä voi kuitenkin pitää, että 36cm:n etäisyydellä nykyisestä länsipielestä ja mainitun harmaakivitason päällä (61.45) olleet pari tiiltä (28,5x15x9 cm) ovat kuuluneet juuri alkuperäiseen länsipieleen. Tällöin oviaukon leveydeksi sisäpuolella, mitattuna ulompien pykäliden kohdalta tulee 216 cm. Huomattakoon, että mainitun tiilen saumakohta jatkuu kohtisuoraan myös sen ala-

puolella olevassa harmaakivimuurissa. Ulkopuolella ei länsi-
pielistä voitu löytää mitään jälkeä ellei sellaisena voida
pitää pitkänomaisen harmaakiven pinnassa, 46 cm:n päässä ny-
kyisestä pielestä ollutta erittäin vähäpätöistä saumalaastin
jälkeä. Tämä vastaisi lähinnä reunasta lukien toisen suorakul-
maisen pykälän sijaintia. Oviaukon edestä, asehuoneen ulko-
puolella tehty pistokaivaus osoitti kyseisen seinämuurin ulot-
tuvam tasolle 60.20, jonka jälkeen oli puhdas hiekka.

Poikkileikkaus:

PILARIEN ALAOSAT JA LATTIATASOT

Alkuperäisen lattiataso korkeuden määrittämisen kannalta ovat erityisen tärkeitä edellä mainitut portaalien säilyneet kynnystasot sekä pilarien alaosissa olevat tasofragmentit. Näiden perusteella voitiin luotettavasti todeta, että alkuperäinen lattia on ollut keskimäärin 80-85 cm alempana kuin viimeeksi ollut lattiataso. Lattia on ilmeisesti ollut jonkin verran (n. 15 cm) kuoriin päin nouseva (mitään suoranaista porrastusta kuoritraveen tai kirkkosalin muiden osien suhteen ei voitu panna merkille). On kuitenkin otettava huomioon, että niin pilarien juurien laastirajat kuin oviaukkojen kynnystasotkin poikkeavat toisistaan paikoitellen jopa 35-40 cm, joten edellä mainittu keskimääräisarvio ei ole täysin eksakti. Edellä olevan lisäksi alkuperäisestä lattiatasosta saatettiin tehdä johtopäätöksiä myös muutamien lähinnä seinien vierustoilta tavattujen lattiafragmenttejen perusteella. Niistä tarkemmin jäljempänä.

Seuraavassa on pilarit numeroitu mittauspiirrosten merkintöjen mukaisesti siten, että pohjoispuoleinen pilaririvi merkitään N1-N4 ja eteläpuoleinen vastaavasti S1-S4, jolloin pilarit N1 ja S1 ovat itäisimmät sekä N4 ja S4 läntisimmät pilarit. Muutamiin pilareihin liittyy oleellisesti joitakin kivilatoksia tai muita rakenteita, jotka selvitetään jäljempänä erikseen.

Pilarien tiilimittoja: 28x13x9, 27x13x9, 28x13x10, 28x13x9, 28x13x9, 28x14x9, 28,5x13x9, 28x14x9, 28x13x9, 27x13x9, 28x13x8,5, 27x13x8, 27x13x8, 28x13x9, 29x14x8, 27x13x8, 28x13,5x9 cm.

Pilari N1

Pilarin tiilimuuraus loppuu ja vastaavasti sen harmaakivinen perustus alkaa keskimäärin tasolta 61.05. Pilarin perustus, joka on levein sen länsisivulla (n.80-90 cm) on tehty keskiuuruisista harmaakivistä, joukossa on paljon myös pieniä kiilakiviä siten, että ainoastaan perustuksen yläosa on muurattua ja muutoin kylmämuuria. Harmaakivi perustan yläpinta oli ikäänkuin tasoitettu laastilla ja pienillä kivenpaloilla. Tässä kuten kaikissa muissakin pilareissa on havaittavissa selvä tiilisauman profiilimuutos: tasolla 61.50 muuttuu pilarin yläosan harjasauma () profiililtaan (). Viimeksi mainittu sauma on vain neljän alimman tiilikerran välissä. Pilariin liittyvästä kivilatoksesta ks. siv. .

Pilari N2

Pilarin länsi-, pohjois- ja itäpuolella, osittain myös eteläisivustalla, aivan pilarin juuressa oli osittain säilyneenä tiililattiataso (61.43-61.50). Tiilimittoja länsisivulla: 28x14x9, 28x13x9, 28x14,5x9; itäisivulla 27x27x8, 28x28x9, 28x28x9, 28x28x9, 29x27x9. Länsisivun tiilitason alapuolella

oli ohut hiekkakerros ja sen alapuolella n. 11 cm:n paksuinen kalkkikerrostuma. Kalkkikerroksen yläpinta oli tasolla 61.24. Pilarin harmaakivinen perusmuuri alkoi keskimäärin tasolta 60.96. Itse pilarin perusta oli rakenteellisesti samankaltainen kuin edellä. Se ulottui pilarin kullakin sivulla n. 80 cm etäisyydelle. Pilarin tiilisauman profiilimuutos on tasolla 61.41.

Pilari N3

Tämänkin pilarin ympärillä, muualla paitsi pohjoissivulla oli jäännöksiä laattatiililattiasta (61.40-61.50). Tiilimittoja: 27x28x9,5, 26x28x9,5, 28x27x11, 29x27x10,5, 28x27x9, 28x27x9cm. Pilarin perusmuurauksen yläpinta oli tasolla 61.02. Rakenteellisesti perusta oli samantyyppinen kuin edellämainitut. Sen etelä- ja itäsivuilla oli kuitenkin muista poiketen katkonaisten tiilien (-x14x8-10 cm) muodostamat vyöt (61.00-61.04): eteläsivulla aivan pilarin juuressa ja sen suuntaisena, mutta itäsivulla pohjoiseen päin pilarista loitontuen, n. 30° :n kulmassa. Peruskiveys levittyi pilarin länsisivulla n. 50 cm ollen tällä puolella ison harmaakiven johdosta melko suoraviivainen, muilla sivustoilla levennys oli 60-80 cm. Pilarin eteläsivussa on tasolla 61.71-61.84 tiilensuuruinen (32x14x13 cm) kolo, jonka sisäreunat vaikuttivat täysin koskemattomilta. Kolon länsipieli on n. tiilenleveyden (13,5 cm) päässä pilarin länsisivusta. Kolon yläpinta on puolestaan vain hiukan alempana kuin viimeeksi ollut lattiataso. Tiilisaumauksen profiilimuutos on tässä pilarissa keskimäärin tasolla 61.48. Pilariin liittyvästä kivilatomuksesta ks.siv. .

Pilari N4

Pilarin länsisivulla on kaksi erillistä laattatiiltä (28x28x10, 29x28x11 cm), toinen tasolla 61.17 ja toinen jonkin verran ylempänä 61.36. Peruskiveyksen yläpinta oli keskimäärin tasolla

60.79. Itäsivulla harmaakiviperustus oli ainoastaan 30-40cm:n levyinen, muilla sivustoilla sitävastoin n. 70-80 cm. Pisto-kaivauksen mukaan peruskiveys ulottui tasolle 59.87. Tiilisauman profiilimuutos on tässä pilarissa jo tasolla 61.18. Pilarin eteläsivulla olleesta kivilatomuksesta ks. siv. .

Pilari S1

Pilarin pohjoissivulla oli jäljempänä selvitettävään (s.26-28) kivilatomukseen tasollisesti (61.69) liittyen kolme rinnakkais- ta laattatiiltä, formaatiltaan kuten edellä. Harmaakivinen perustus oli pilarin eteläpuolella vain 30 cm:n levyinen, muilla sivustoilla 60-70 cm. Kuten muissakin pilareissa perustuksen yläpinta (tasolla 61.15) oli tasoitettu laastiten pienillä ki- ven- ja tiilenpaloilla. Tiilisauman profiilimuutos on tasolla 61.59.

Pilari S2

Peruskiveyksen yläpinta oli keskimäärin tasolla 60.97. Itä- sivulla sen leveys oli n. 35 cm, muilla sivuilla 50-60 cm. Tiilisauman profiilimuutos on tasolla 61.37.

Pilari S3

Pilarin itäsivulla oli pieni jäännös laattatiililattiasta ta- solla 61.36. Ainoa kokonaisena säilynyt laattatiili oli kool- taan 28x28x9 cm. Peruskiveys, joka alkoi keskimäärin tasolta 61.00 oli melko säännöllisen muotoinen ulottuen pilarin si- vuilta 50-80 cm:n etäisyyteen. Sokkelin itäpuolinen kiveys levittyi porrasmaisesti 120 cm:n saakka. Perusmuurauksessa oli käytetty melko pieniäkin kiviä ja ainoastaan sen ylin osa (n. 20 cm:n vahvuudelta) oli muurattu runsaasti laastia käyttäen. Tiilisauman profiilimuutos on tasolla 61.43.

Pilari S4

Laattatiililattian jäännöksiä oli neljän tiilen (28x28x9,5 cm) verran pilarin pohjois- ja länsisivuilla tasolla 61.35 .

Peruskiveys alkoi tasolla 60.80 ja erkani pilarin sivusta 30-60cm. Pilarin eteläpuolella suoritetun pistokaivauksen mukaan harmaakiviperustus ulottui tasolle n. 59.45 ollen täten n. 135 cm:n paksuinen. Itäsivulla oli tasolla 61.05-60.88 n. parinkymmenen sentin paksuinen ja n. 40 cm pilarin juuresta itään kalkkilaastikerrostuma. Tiilisauman profiilimuutos on tasolla 61.24. Pilarin länsisivulla olleesta kivilatomuksesta ks. sivu

Muut lattia^{taso}fragmentit

Pilareitten perustusten ja portaalien kynnystasojen perusteella määritelty kirkkosalin alkuperäinen lattiataso (WE-suunnassa 60.79-61.15) sai tukea myös muutamista muista seinien vierustoilta löytyneistä tasofragmenteista. Pohjoisseinältä saatettiin merkitä muistiin ullakon oviaukosta lähtien monin paikoin seinämuurin anturakivien ja itse seinän liittymäkohdista laastittuja paikkoja, jotka aivan ilmeisesti liittyivät juuri alkuperäiseen lattiatasoon. Tasolukemia WE-suunnassa: 60.75, 60.69, 60.63, 60.61, 60.82, 61.17, 61,23, sakariston oven edustalta 61.14-61.19. Vastaavasti kirkkosalin eteläseinustalta löydettiin kaksi aivan selvää tasoa: toinen näistä oli 390 cm:n päässä kirkon alkuperäisen eteläportaalin länsipielestä (lanteen päin), laajuudeltaan 150x65 cm, tasolla 60.77 ja toinen suunnilleen samansuuruinen (170x45 cm), laastipintainen taso (61.12) välittömästi papinoven länsipuolella, ovipielestä n. 80 cm:n päässä. Tasoituspintana ollut laastikerros oli keskimäärin n. 3 cm:n paksuinen.

Länsipäästä lähtien oli ensimmäinen fragmentti laattatiililattiasta välittömästi länsiportaalin edessä levittyen seinän vierustalla myös jonkin matkaa pohjoiseen (vrt. ed.siv.4/ länsiportaali). Tämä oli tasolla 61.00 eli alempana kuin missään muualla kirkossa vastaavat laattatiilet. Tiilien keskimääräinen

koko oli 28x28x9 cm. Tästä itäänpäin mentäessä tiilifragmentteja oli myös miltei jokaisen pilarin juuressa kuten edellä on selvitetty.

Edellisten lisäksi oli vielä joitakin sekä seinistä että pilareista täysin erillään olleita lattiatasofragmentteja. Suurin (n.200x100 cm) näistä oli eteläportaalin edustalla, noin metrin päässä siitä, tasolla 61.31-61.38. Tämä taso käsitti yli kaksikymmentä täysin ehjinä säilynyttä laattatiiltä (29x28x5, 28x27,5x7, 28x27x5, 29x28x8, 29x28x8 cm) paksun hiekkakerroksen päälle limitettyinä. Edellä mainitun papinoven länsipuolella olleen laastipintaisen tason (61.12) yläpuolella oli niinikään tiililattian jäännöksiä, tasolla 61.36. Tässä oli kuitenkin ainoastaan pari laattatiiltä (28x27x8 cm), mutta sitä vastoin melkolukuisasti normaalia pitkulaista tiiltä seinän suuntaiseksi asetettuina. Kaksi tiiltä papinoven pieliin molemmin puolin oli jonkin verran ylempänä, tasolla 61.44 ja 61.52. Pohjoisseinän itäisen ikkunan alapuolella, sakariston ja runkokuoneen liittymäkohdassa oli niinikään toistakymmentä laattatiiltä, tasolla 61.36. Nämä tiilet olivat muodoltaan hiukan edellisistä poikkeavia sikäli, että niiden keskimääräinen suuruus oli 27x18-20x9 cm. Tiilet olivat asetettuina paksun hiekkakerroksen päälle sellaisenaan ilman laastisaumausta. Sakariston oven edessä, jo edellä mainittujen (siv. 7) seitsemän tiilen lisäksi oli niiden eteläpuolella suunnilleen samalla tasolla (61.37) vielä neljä samanmuotoista tiiltä.

Kuoritaveen tiililattiafragmenteista ks. seuraava luku.

Sakariston ja asehuoneen osalta ks. lukujen ko. kohdista.

KUORITRAVEE (Alttari)

Melko välittömästi kuoriosan lattialankkujen alapuolelta paljastui itse alttaripöydän molemmin puolin fragmentaariset laattatiililattiat[↑], pohjoispuolella keskimäärin tasolla 61.75 ja

(27x26x9, 28x27x9, 26x26x9,5, 27,5x28x9, 27,5x27x9,
28,5x27x8, 28x28x9,5, 27,5x27,5x8,5, 28x25,5x7,5)

eteläpuolella noin kymmenkunta senttiä korkeammalla tasolla 61.77-61.89. Tämä laattatiililattia on aivan ilmeisesti samanaikainen kuin kirkkosalin muista osista löytyneet vastaavat fragmentit, jotka olivat keskimäärin tasolla 61.35-61.40. Näin ollen tämän aikainen tiililattia, joka on peittänyt koko kirkon lattiataason (tai vain penkkikorttelien välit?) on ollut kuoriosassa n. 40 cm korkeammalla kuin muualla kirkossa. Itse alttaripöydän samanaikaisista kehys- ja tukirakenteista oli jäljellä muutamia erittäin lahonneita puunpaloja. Niiden perusteella saatettiin tämän kehysrakenteen (ulkoreunasta mitaten) leveydeksi mitata 295 cm sekä syvyydeksi (itäseinästä ulkoreunaan) 240 cm. Viimeksi mainittu lukema ei ole tarkka, koska säilynyt jäännös oli erittäin epämääräinen. Näiden hirsien säilyneet yläpinnat olivat keskimäärin tasolla 61.84. Tämän kehikon sisäpuolella ja osittain jopa sen päälläkin (pohjoisreunassa) oli muutama laattatiilifragmentti, jotka olivat siten tiilen paksuuden verran korkeammalla kuin hirren yläpinta (62.05). Itäseinän suuntainen parru, joka oli säilynyt parhaiten, oli keskimäärin 13-15 cm:n paksuinen ja n. 20 cm leveä. Kehikon kaakois- ja koillisnurkissa oli jäljellä myös hirsien salvokset. Tämän alttarikehikon sijainti on hiukan nykyisen kuori-ikkunan vasemmalla puolella, mutta sijoittuu sitä vastoin jokseenkin tarkoin alkuperäisen ikkunan keskiakselille. Hirsisalvoksen ja sitä tasanneen laastin sekaisen tasoituskerroksen alapuolella oli erittäin runsaasti melko kookkaitakin kiviä, joukossa muutamia pieniä hiilenpaloja. Hirsikehikon länsipuolella olleista kivistä saattoi laastijälkien perusteella päätellä niiden olleen peräisin kuori-ikkunan suurennuksesta. Muut alttarikohdan kerrostasot ilmenevät liitteenä olevista leikkauspiirroksista. Vielä mainittakoon, että kuorin itäseinän rappauspinta

loppui tasolle 62.11.

Erikoisen huomattavaa alttarin maakerroksissa oli siitä löytyneet melko lukuisat pääkallot (9-10 kpl) ja muut luut, joita löytyi usealta eri tasolta. Arkunlaudan paloja oli sen sijaan ainoastaan muutamia. Ikkunan keskiakselin kohdalla, itäseinästä n. 50 cm länteen oli tasolla 61.77 yksi pääkallo, mutta ei juuri muita ruumiin osia. Suunnilleen samalla WE-linjalla, mutta aivan itäseinässä kiinni, n. 40 cm alempana (61.39) oli yksi pitkänomainen luu. Alttarikehikon eteläreunassa, 120cm itäseinästä oli tasolla 61.08 niinikään yksi erillinen sääriluu. Samasta paikasta löytyi lukuisasti myös tamentterhoja. Alin taso, jolta luita (myös pääkallo) löytyi oli 60.72, 230cm suoraan ikkunan keskiakselista länteen. Miltei samalla tasolla (60.92), edellisten itäpuolelta löytyi myös kaksi rinnakkaista WE-suuntaista (40-50 cm pitkää) arkun sivulaudan katkelmaa. Lautojen sijainti ilmenee erillisestä piirroksesta. Itäseinän vierestä, ikkunan keskiakselin kohdalta tasolta 61.50 löytyi n. 20 cm leveä arkun pohjalauta. Omalaatuinen suuntansa puolesta, ollakseen hauta, oli n. 180 cm:n etäisyydellä itäseinästä, alttaripohjan harmaakivitasossa ollut NS-suuntainen, 40 cm:n levyinen ojamainen kaivanto, jossa oli paitsi epämääräisiä arkunpaloja myös lukuisasti luita.

Vrt. liitteenä olevia alttarin leikkauspiirroksia.

MUURIHAUDAT

Kirkon runkokuoneen kaivauksessa esiin tulleiden muurihautojen (13 kpl) sijainti ja niiden korkeustasot ilmenevät erillisistä mittauspiirustuksista (Yleispohja sekä leikkaukset D-D₁, E-E₁, F-F₁, G-G₁). Hautojen numerojärjestys on kaaviokuvana liitteessä n:o .

Hauta 1

Kirkon koillisnurkassa, itäseinästä n. 120 cm:n etäisyydellä sijaitseva ^{muut} hauta ~~on~~ n. 233x145 cm:n suuruinen (haudat on mitattu aina keskikohdalta ja ensin on mainittu itä-länsisuuntainen pituus) Muurihaudan säilynyt korkeus oli n. 115 cm. Haudan pohjana (taso 60.24) oli kovaksi hakattu savensekainen maalattia. Haudan pohjoisseinän muodosti kirkon vastaavan seinän harmaakivinen anturakiveys, muut haudan seinämät olivat epäsäännöllisesti limitetyistä tiilistä. Tiilimittoja: 27x11x7, 27x13x7, 24x15x7, 25x14x8 cm. Muurauksessa käytetty laasti oli vaaleankellertävää, puolikuivaa, joukossa pieniä hiekka- ja kalkkimurusia. Pohjois- ja eteläseinissä, korkeus- tasoltaan noin puolivälissä (ks. liitepiirros n:o) oli 9x10 cm suuruiset parrunkolot, joista yhdessä oli vielä sisällä puunkappale. Haudassa ei ollut yhtään ehjää arkkua, pääkalloja luineen löytyi 8 kpl.

Hauta 2

Tämä kokonaan tiilestä muurattu hauta oli limittäin edellä mainittuun hautaan (1) siten, että näiden hautojen välinen tiilimuuri oli yhteinen 154 cm:n pituudelta. Haudan koko oli n. 268x178 cm, sen säilynyt korkeus pohjoisreunalla 120 cm ja eteläreunalla 130 cm. Viimeksi mainittu seinämä oli erittäin huonokuntoinen ja hautaa tyhjennettäessä se sortui keskiosaltaan. Haudan pohjana on ollut laattatiilet (27x27x- cm), mutta ne olivat säilyneet vain fragmentaarisesti. Kaikki seinämät olivat jossain määrin vinot ja huolimattomasti tehdyt. Muurauksessa käytettyjen tiilien mittoja: 25x13x9, 26x14x9, 23x13x8, 23x13x9, 27x13x10, 26x13x9 cm. Muurauslaasti oli kellertävänvalkoista, hienorakeista, puolikostea, joukossa pieniä

hiekanmuruja. Haudan pohjassa oli kaksi vain osittain säilynyttä NS-suuntaista tiilikoroketta, jotka olivat tiilen paksuuden verran pohjatasoa ylempänä (vrt. tutkimuspohjapiirrosta). Näiden "tiilivasojen" tarkoituksena on ollut tietenkin pitää arkkuja irti lattiasta. Pääkalloja luineen löytyi vain kaksi kappaletta.

Hauta 3

Edellisen vieressä, kirkon itäseinästä n. 82 cm:n etäisyydellä sijainnut hautakammio on ollut aikanaan, samoin kuin alttarin eteläpuoleinen hautakin (9) ristiholvattu. Paitsi holvauksensa puolesta hauta on ollut erityisen komea myös alajohtavien askelmien vuoksi. Itse hautakammion suuruus oli n. 230x192 cm sekä säilynyt korkeus n. 190 cm. Kammion etelä- ja pohjoisseinät olivat tiilestä, itäseinä sitävastoin harmaakivestä, kaikki seinät ovat olleet slammatut. Pohjoisseinä oli alhaalta voimakkaasti sisäänpäin pullistunut. Seinämuurauksessa käytetty yleinen tiilikoko oli: 26x-x7, 28x-x8, 26x-x7, 27x13x8, 27x13x7 cm. Muurauslaasti oli kellertävän ruskeaa, joukossa pieniä hiekan- ja kalkinmuruja. Holvauksen holvikannat olivat selvästi säilyneet ainoastaan luoteis- ja koillisenurkissa, alkaen NW-nurkassa n. 107 cm ja NE-nurkassa 104 cm:n korkeudelta haudan pohjatasosta lukien. SE- ja SW-nurkissa holvikannat lienevät olleet jonkin verran korkeammalla. Holvaus on ollut sikäli epämuotoinen, että holvivaippojen diagonaaliset leikkausviivat ovat jokseenkin tarkoin kohtisuorassa toisiaan vastaan, vaikka itse kammion muoto on suorakaide eikä neliö (vrt. pohjapiirustus). Hautaan johtaneet viisi jyrkkää porrasaskelmaa olivat harmaakivestä (vrt. leikkauspiirustus). Saattaa kuitenkin olla, että askelmat ovat alunperin olleet laattatiilillä päällystetyt, sillä toisella porrastasanteella, sen pohjoispäässä oli vielä jäljellä kaksi tällaista tiiltä 27x27x7 ja 27x27x9 cm. Haudan alkuperäinen holvikaari ja sii-

hen liittyvä tukimuuraus näkyivät sen alttarinpuoleisessa
(etelä-) leikkauksessa (vrt. ~~myös liitepiirros n:o~~ ^{valokuva 77355:73-4}).

Holvauksessa käytetty tiilikoko oli keskimäärin 27x13x8-9 cm.

Joukossa oli muutama -x18x13 cm:n kokoinen tiili. *Holvikaaren yläpäästä oli n. 61.85.*

Hauta 4

Hauta sijaitsi hiukan limittäin hauta 2:n länsipuolella, näillä haudoilla oli siten yksi yhteinen seinämuuri. Samoin hauta 4 tangeeraa hauta 3:n pohjoista porrassseinämää. Haudan itä- ja eteläseinät olivat kokonaan tiilestä muuratut, kun taas länsi- ja pohjoisseinä olivat miltei kokonaan harmaakivestä, ainoastaan yläreunoissa oli pari muurattua tiilikertaa. Kaikki seinät olivat slammatut. Seinälaasti oli väriltään tummanruskeaa, jonkin verran kellertävää, joukossa valkoisia kalkkihiukkasia. Haudan pohjataso suuruus oli n. 205x147 cm, ja säilynyt korkeus 105-120 cm. Pohja oli kovaksi poljettua savea, mutta sen itäpäässä (ks. pohjapiirustus) oli tiilen pituuden levyinen poikittainen (vrt. myös ed. hauta 2) tiilikoroke. Tiilikoko: 27-28x13-14x8 cm. Tämä "tiilivasa" kohosi pohjasta n. 23 cm, sillä itse pohjataso ja tiilen välissä oli vielä ohut hiekkakerros.

Hauta 5

Hauta 1:n länsipuolella, kirkon pohjoisseinustalla sijainnut 208x180 cm:n suuruinen hauta oli tehty osittain tiilestä osittain harmaakivestä. Sen pohjoisseinä, joka on samalla kirkon pohjoisseinän peruskiveystä oli kokonaan harmaakivestä. Haudan kaikki seinät olivat laastimattomat ja erittäin epätasaiset. Savesta olleeseen pohjatasoon mitaten haudan säilynyt korkeus oli 105-120 cm. Muuraustyössä käytetty laasti oli kellertävää, hienorakenteista ja puolikuivaa, sisältäen pieniä hiekan murusia. Tiilimittoja: 27x23x7, 27x27x10, 25x-x8 28-x-9 cm.

Hauta 6leikk. F-F₁

Tämän erittäin hyvin säilyneen muurihaudan sisämitat olivat 204x92 cm sekä keskimääräinen korkeus 158 cm. Haudan kaikki seinät olivat tiilestä ja pinnaltaan laastitut, pohja savea. Yleisimmät tiilimitat: 28x11x7, 25x11x7, 23x12x6, 26x10x7, 26x12x7,5, 25x12x7 cm.

Hauta 7leikk. F-F₁

Kuoripilarien välissä, hiukan niiden itäpuolella oli kaksi rinnakkaista tiilistä muurihautaa, joista pohjoinen, hauta 7 oli muodoltaan poikkeuksellinen sikäli, että sen ahdas suuaukko leveni hyvin voimakkaasti alaspäin, muistuttaen poikkileikkaukseltaan lähinnä laestaan katkaistua tynnyriholvia. Suuaukon suuruus oli 198x88 cm, kun taas haudan pohja-ala oli 207x154 cm. Haudan päällimmäisessä tiilikerroksessa, itä- ja pohjoissivuilla oli vielä jäljellä laastipintaa ja tässä laastissa pieni kouru, joka oli selvästi muodostunut hautaa peittäneen laatan sijainnista. Kokonsa puolesta erinomaisen hyvin tämän kansilaataksi sopisi Thom: Paccaleniuksen valurautainen laatta (237x105 cm), joka löytyi ylösalaisin käännettynä asehuoneen ulko-oven edestä. Kokonaisuudessaan mainitun laatan kohokirjainteksti kuuluu: THOM: PACCALENIUS NATUS: $\frac{3}{12}$ 1703 REGINA: ROS NATA: 1706 $\frac{3}{16}$ FAGERVIK: GUTEN: 1780. Haudan kaikki seinämät olivat huolellisesti slammatut, laasti oli melko valkoista, joukossa pieniä hiilikokkareita. Haudan pohjana oli kova maa. Hauta oli selvästi tehty myöhemmin kuin vieressä, sen eteläpuolella ollut hauta 8. Tämä ilmenee selvästi hautojen seinämien liitteistä. Tiilimittoja: 23x15x5, 30x16x7, 25x13x6, 30x15x7, 30x14x7, 31x15x7, 30x15x7,5, cm. Pääkalloja haudasta löytyi neljä kappaletta.

Hauta 8

Edellisen (7) vieressä, hiukan limittäin, sen eteläpuolella

oli huomattavasti suurempi (212x150 cm) tiilihauta. Myöskin tämän haudan sisäseinät olivat slammatut. Laasti oli keller-tävää, jokseenkin karkearakeista ja kuivaa. Lattiataso oli tehty pienehköistä liuskakivistä, jotka eivät olleet muurattuina, ainoastaan ladottuina. Haudan korkeus oli 145 cm. Päälimmäisessä tiilikerroksessa oli selviä heinäkorsien jättämiä jälkiä. Tiilimittoja: 23x13x8, 24x14x8, 24x14x8, 24x13x7, 25x14x7, 30x15x8, 24x14x8 cm. Pääkalloja haudasta löytyi viisi kappaletta.

Hauta 9

Hauta oli samantyyppinen kuin edellä hauta 3. Ristiholvatun hautakammion pohja-alan suuruus (alimman porrasaskelman reunasta mitaten) oli 223x229 cm sekä korkeus, mitattuna pohjois-seinän holvikaaren korkeimmasta kohdasta, sen alapintaan 166cm. Haudan sisäseinä oli kokonaan harmaakivestä, sillä se on itse asiassa samalla kirkon päätyseinän peruskiveys. Muut seinät oli tehty sekä tiilestä että harmaakivestä. Kaikki seinät olivat slammatut. Hautaan johtaneet viisi porrasaskelmaa olivat kokonaisuudessaan tiilestä, päällimmäisenä kerroksena laatta-tiilet (27-28x27-28x8-9 cm). Kaksi alimmaista porrasaskelmaa eivät ulottuneet leveydeltään kammion sivuseiniin asti, vaan olivat eteläpuolelta auki 36-38 cm ja pohjoispuolelta 32-40cm. Hautakammion holvauksessa käytetyn tiilen koko oli: -x17x9, -x13x9, -x13x8,5, -x12x9,5 cm. Holvauksesta oli jäljellä ainoastaan seinien kohdalla kaarien muoto sekä holvikannat nurkissa. Viimeeksi mainitut alkoivat pohjasta lukien, koillisnurkassa 102 cm, kaakossa 102 cm, lounaassa 97 cm ja luoteisnurkassa 96 cm:n korkeudella. Holvikannat eivät lähteneet tarkalleen nurkista, vaan pohjois-eteläseiniltä n. 30cm:n levyisinä. Tästä johtui holvin pitkäkäs muoto.

Hauta 10

Haudan suuruus oli 236x252 cm ja säilynyt korkeus n. 145 cm. Sen itä- ja eteläseinät muodostuivat kirkon vastaavien seinien peruskiveyksen laajennuksista ja haudan muutkin seinät olivat harmaakivestä. Kaikki seinät ovat olleet laastitut. Ainoastaan pohjois- ja eteläseinissä olleiden parrunkolojen ympärillä oli käytetty tiiltä (27x13x9, 28x16x9, 28x-x9, 30x15x9, 27x-x8, 27x-x9 cm). Parrunkolojen sijainti ilmenee liitepiirroksista n:o . Haudan pohjana oli kova savi.

Hauta 11

Eteläseinällä, edellisen (10) länsipuolella oleva hauta oli kooltaan 215x222 cm, säilynyt korkeus 90-135 cm. Haudan pohjana oli kova saven sekainen maa. Eteläseinää lukuunottamatta, jossa kirkon peruskiveys oli revetoitu tiileillä (23x13x7, 27x12x6, 23x10x6 cm) haudan kaikki seinät olivat harmaakiveä. Seinät olivat huonosti slammatut. Laasti oli hyvin samantyyppistä kuin edellä hauta 10:ssä, kellertävää ja hienorakenteista. Itäseinässä (ks. pohjapiirustus) oli n. 15 cm seinästä ulostyöntyvä, haudan pohjasta n. 60 cm:n korkeudella, 68 cm:n levyinen harmaakivilohkare.

Hauta 12

Suunnileen kirkkosalin keskellä, keskilaivan kolmannessa traverseissa sijainnut tiilihauta, kooltaan 238x152 cm, korkeus 145cm, oli säilynyt erittäin hyväkuntoisena, joskin seinien slammaus oli melko rapistunut. Seinätiilien mittoja: 23x13x6,5, 27x19x7, 23x-x7,5, 26x-x7,5, 26x-x7, 26,5x-x8, 23x-x7, 23,5x-x6 cm. Hautakammion lattiana oli WE-suuntaisesti lappeelleen ladotut tiilet (23x12x-, 19x13x-, 19x12x-, 25x13x-). Pohjoisseinän yläreunassa oli säilynyt punaruskealla värillä kirjoitettu lyhyt teksti, josta oli kuitenkin ainoastaan vuosiluku selvästi luettavissa A: 1747. Sen edessä ollut, ilmeisesti kirjainmonogram-

mi, oli täysin mahdoton tulkita vähäisten jäännösten vuoksi. Tämän haudan indentifiointia edesauttoi kuitenkin paitsi asiakirjamerkinnät (ks. esim. kirkon inventaarioluettelo v. 1746), haudasta löytyneet muutamat arkunlaudat, joissa oli säilynyt tekstimerkintöjä: 1) "Och I Herredom Assomnad/ Den 22^{av} Septembris Åhr 1768", 2) "Konglj Hofrätts L...../ Com- missarien Herr Iohan Hörman/ Född Till Benne I.,[?]selheten Den 10", 3)(vrt. valokuva n:o 83), 4)"1759:13: P: SETEMBER: I: E: S".

Hauta 13

Aivan kirkon lounaisnurkassa sijaitseva, pääasiassa harmaaki-vestä tehty hauta oli melko huonosti säilynyt. Haudan länsi- ja eteläseinät muodostuivat kirkon vastaavien seinien peruskiveyksestä, pohjoisseinä oli jouduttu aikanaan lämpöjohtoja paikalleen asennettaessa huomattavalta osalta rikkomaan. Haudan pohja-alan suuruus oli keskimäärin 230x253 cm. Pohjois- ja itäseinien korkeimmat säilyneet kohdat olivat 201 ja 207 cm:n korkuiset. Haudan savensekainen maapohja oli yli puoli metriä alempana kuin mikään muu kirkossa tavattu muurihauta. Ainoastaan viimeksimainitut seinämät olivat slammatut. Laasti oli kellertävän ruskeaa ja erittäin kosteaa. Tässäkin haudassa oli NS-suuntainen, n. 15 cm korkea hirsinen arkunkannatin vasa. Toisesta, edellisen itäpuolella olleesta vasasta oli säilynyt ainoastaan vähäisiä puunsiruja. Haudan eteläseinässä oli lisäksi kaksi parrunkoloa, joiden sijainti ilmenee liitteestä n:o . Tähän hautaan peitettiin ne viisi arkkua, jotka kirkon yleiskaivauksessa voitiin ottaa ehjänä talteen. Urakoitsijan työnjohtajan laskelmien mukaan kirkon maakaivauksessa poistettiin kirkosta kaikkiaan 1706 pääkalloa ja niiden luusto.

SAKARISTO

Miltei sakariston keskiakselilla on WE-suuntaisesti viinikellari, johon johtaa tasolta 61.42 alkaen kahdeksan jyrkkää porraskelmaa. Näiden leveys on n. 70 cm. Kellarin maapohja on tasolla 59.57. Itse kellaritilan pohja-alan suuruus on 185x210 cm. Kellarin kattaa tiilestä tehty laakea tynnyriholvi, jonka holvikanta on suunnilleen tasolla 60.32. Sisätilan korkeus keskeltä mitaten on n. 155 cm. Kellarin yläpinta (tasolla 61.40) oli tasoitettu laastiten erisuuruuisilla laatta- ja normaalimuotoisilla tiilillä (26x26x9, 32x30x8, 26x23x6, 29x19x6, 26x14x6, 24x13x6, 21x13x-, 25x11x- cm) Suuaukon (75x112 cm) ympäryks oli tasoitettu niinkään tiilillä (25x10x-, 25x14x8, 25x15x8, 25x14x7 cm). Tämän aukon pohjois- ja eteläsivut olivat yhden tiilikerran verran korkeammalla kuin muut osat, koska nämä tiilet muodostivat lattiavasojen kannatuksen. Tiilissä näkyivät selvät itä-länsisuuntaiset laastikourut.

Sakariston itäseinällä, tasolla 62.47-62.87 ja n. 150 cm sakariston kaakkoisnurkasta pohjoiseen on seinäkomero (22x12x8, 26x14x8, 23x11x8 cm), muut seinät ovat sitävastoin harmaakiveä. Samantyyppinen ja suunnilleen samankokoinenkin (47x60x41 cm) seinäkomero on myös sakariston eteläseinällä, oviaukon itäpuolella, tasolla 62.18-62.75.

Lattiakaivauksen yhteydessä tavattiin, aivan sakariston koillisnurkassa kolmen neljän vainajan luita. Niiden tarkempi löytyisyys jäi valitettavasti epätietoiseksi, mutta kaivajien antamien viitteiden mukaan ne lienevät olleet suunnilleen tasolla 61.00, työntyen osittain pohjoisseinän anturakivien sisään. Mitään jäännöksiä arkuista ei tavattu.

Sakariston pohjoisseinällä, keskiakselin vasemmalla puolella, 180 cm luoteisnurkasta oli tasolla 61.10-61.15 parin harmaakiven laajuinen (45x70 cm) pinnaltaan laastittu tasanne. Kivet

eivät olleet liitteessä seinämuurin kanssa. Ollakseen samaa lattiatasoa kuin viinikellarin yläpuolella oli se n. 25-30 cm liian alhaalla ja sitä paitsi samalla kohtaa pohjoisseinässä oli juuri tasolla 61.40 (viinikellarin ylätaso) selvä laastijälki paikalla olleesta lattiatasosta. Mainittakoon vielä, että sakariston eteläpuoliskossa, osittain kirkkosaliin johtavan oviaukon kohdalla oli erittäin suuri maakivi, jonka korkein kohta oli tasolla 61.47. Restaurointityön yhteydessä mainittu kivi poistettiin alasjohtavien kierreportaiden vuoksi. Sakariston itäseinään puhkaistu oviaukko palautettiin alkuperäisasuiseksi ikkunaksi.

ASEHUONE

Asehuoneen puulattian (61.70) ja sen vasojen purkamisen jälkeen paljastui joukko WE-suuntaisia parruja. Näiden yläpinnat olivat keskimäärin tasolla 61.20. Parrut, joita oli kaikkiaan kuusi kappaletta ulottuivat kahta lukuunottamatta miltei seinästä seinään. Pohjoispuolella ne olivat melko säännöllisin välein, mutta eteläpuolella epäsäännöllisesti (vrt. tutkimuspohjapiirustus). Niiden alapuolella ei ollut enää mitään kannattavia kivilatomuksia tms., vaan ne olivat ikäänkuin upotettuina humuspitoiseen hiekkaan. Parrujen yläpinnat ja niiden hieman matalammiksi kuluneet (tai painuneet) välialueet olivat hyvin laajalti mustan, pienkaltaisen ohuen kerrostuman peitossa. Tässä pinnassa saatettiin selvästi havaita jälkiä tiilenpaloista. Hirsien pinnassa oli myös joitakin laastijälkiä. Pikikerros oli n.3-5 cm paksuinen. Kaaviokuvana ko.lattian poikkileikkaus oli seuraavanlainen:

Poikittaishirsien ohella asehuoneen koillisnurkassa oli, pohjapiirroksesta tarkemmin ilmenevä, hirsirakennelma. Hirsikehikon alapuolella oli pohja-alaltaan hieman pienempi kivilatamus, joka on epäilemättä ollut vahha alttarin pohja. (Kyseisellä kohdalla asehuoneen itäseinässä on kuvattuna Kristus Tuskien miehenä). Kivilatomus, joka oli tehty suurehkoista kivenjätkäleistä ei ollut minkäänlaisessa muurausliitteessä seinämuurin kanssa. Sen pohja-alan suuruus oli n. 200 x 125 cm ja sen yläpinta keskimäärin tasolla 61.37. Laastitun pinnan jäljistä päätellen kivilatomuksen päällä on ollut tiilimuurausta. Edelleen laastissa voitiin todeta jäännöksiä puukehikosta. Puut olivat (ulkoreunasta mitaten) n. 150 cm etäisyydellä toisistaan; ns-suuntaisen poikkipuun ulkoreuna puolestaan n. 85 cm asehuoneen itäseinästä. Samanlaisen suorakaiteen muotoisen puhkehikon jäännöksiä tavattiin myös kuorissa sekä pilareitten N1 ja S1 sivuilla.

Piki- ja tiilikerroksista mainittakoon vielä, että varsinkin asehuoneen kaakkoisnurkassa saattoi selvästi havaita hirsien peittävän ko. kerroksen alle (huom! kuluminen on tässä osassa huonetilaa ollut pienin!). Asehuoneen maakerroksissa oli kauttaaltaan melko runsaasti luita. Yksi leukaluu oli myös ed. mainitun alttarin pohjan pintakerroksessa pikeen tarttuneena, tasolla 61.30. Alttarirakenteen eteläpielessä oli myös yksi kokonaisena säilynyt tiili (27 x 14 x 8 cm). Alttarin edessä, sen länsipuolella oli suunnilleen samankokoinen, mutta n. kymmenkunta senttiä alempana (61.27), sileäksi kulunut lattiataso, jossa oli niinkään selvästi jäännöksiä aiemmasta tiililattiasta.

Sen jälkeen kun v. 1836 tehty asehuoneen klassistinen portaalipiirettiin saatettiin entistää myös eteläpäädyn ulkoinen, saarnatuoli sekä siihen johtavat muurinsisäiset porrasaskel-

mat. Ulkoseinässä oleva segmenttikaarisen aukon (n. 100 x 134 cm, keskeltä mitaten) alkuperäinen asu saatiin vaivatta esille umpeenmuurauksessa käytetyn tiiliverhouksen poistamisen jälkeen. Ainoastaan aukon läntistä alareunaa jouduttiin jonkin verran uusimaan. Itäpielessä oli säilynyt pieni metallisalpa. Muurinsisäisiä porrasaskelmia jouduttiin osittain kokonaan rekonstruoimaan.

KIVILATOMUKSET (alttarinpohjat)

Näiden kivilatomusten ohella, jotka mainittiin jo sakariston ja asehuoneen yhteydessä, tavattiin itse kirkkosalin puolella joukko latomuksia, joihin on vielä syytä erikseen palata. Tällaisia oli pilarin N4 eteläsivulla, N3 länsisivulla, S4 länsisivulla sekä kaikkein merkittävimmät kuoripilarien N1 ja S1 keskilaivan puoleisilla sivuilla, vyökaaren alla ja osittain toisen traveen puolella.

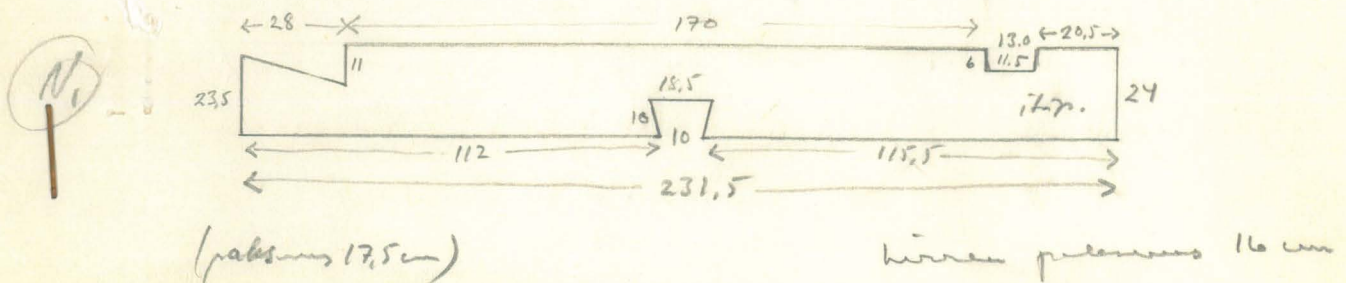
Kivilatomukset N1 ja S1

Koska näillä latomuksilla oli siinä määrin yhteisiä piirteitä ja viitteitä niiden yhteenkuuluvuudesta tai toisiaan vastaavuudesta käsitellään ne tässä yhteydessä rinnakkain saman otsikon alla.

Miltei välittömästi lautalattian (61.78) ja sen kannatinvasojen purkamisen jälkeen paljastui kuoripilarien välistä kova ja kiinteä, laastittu harmaakivitaso (ylin pinta n. 61.58). Se oli pilarin N1:n eteläpuolella melko yhtenäinen, n. 180 x 320 cm laajuinen, mutta pilari S1:n pohjoispuolella sitä vastoin huomattavasti rikkonaisempi, leveydeltään n. 150-200 cm, jatkuen länteen päin asteittain madaltuen n. 5 metrin pituudelta (vrt. mittauspiirustukset).

Jokseenkin samalla tasolla (61.55) pilari n1:n länsipuolel-

la oli myös jäännöksiä suorakaiteen muotoisesta hirsikehikosta, kooltaan n. 160 x 230 cm. Ainoastaan kehikon pohjoispuolinen hirsi oli säilynyt täysin ehjänä:

Kehikon keskellä on ollut poikittain yksi hirsi, kuten piirroksen salvoksesta ilmenee. Hirsikehikon sisusosa oli yläpinnaltaan tasoitettu pienehköillä kivillä ja tiilenpaloilla sekä laastilla, mutta sen alaosa, aina pilarien alkupe räisen peruskiveyksen yläpintaan asti (61.10) oli hienoa hiekkaa. Mainitun pohjoispuolisen hirren ulkoreunassa, osittain hirren alla oli yksi melko ehjänä säilynyt ruumisarkku.

Samankaltaisesta, joskin huomattavasti epämääräisemmästä hirsikehikosta oli jäljellä pieni fragmentti myös pilarin S1 juurella, sen pohjoissivun jatkeena länteen päin.

Edellä mainitut kivilatomukset eivät ulottuneet näiden puurakenteiden kohdalle. Kivilatomusken välissä oli n. 2,5 cm:n levyinen alue, jossa ei ollut lainkaan kiviä, mutta sitä vastoin melko runsaasti luita ja arkunpaloja (n. 60.50). Kuten edellä todettiin, S1:n puoleinen latomus jatkui asteittain epämääräisesti alentuen huomattavasti pidemmälle länteen kuin vastaava latomus pohjoispuolella. Tämän jatkeen kivimateriaali oli sekä kooltaan että muodoltaan aivan samantyyppistä kuin itse latomuksetkin. On todennäköistä, että kyseiset irralliset kivet ovat peräisin laastipintaisten kivilatomusten välistä. Luultavasti hautapaikkojen vuoksi pilarien välinen yhtenäinen suuri kivilatomus on jouduttu myöhemmässä

vaiheessa osittain purkamaan. (S1:n jatkolatomuksen alta ei tavattu hautoja). Muurihautojen 7 ja 8 länsipäät ulottuivat mainitun kivettömän alueen kohdalle. Näiden hautojen keskinäinen limittäisyys johtunee haudan 7 länsipuolella olleista multahaudoista, joista yhden arkku ulottui aivan muurihaudan päätyseinään asti. Molempien muurihautojen tiilireunojen yläpinnat olivat jokseenkin samalla tasolla kuin kivilatomusten tasoitettu yläpinta. N1 pilariin liittyneen kivilatomuksen poikkileikkauksesta päätellen ainoastaan ylin kivitaso oli laastiten muurattu, kun taas alemmat kerrokset oli ladottu kylmämuurina. Koskematon maa alkoi tasolla 60.42.

Latomusten rakenne, tekotapa ja kivien huomattava suuruus verrattuna esim. muiden pilarien luota tavattuihin latomuksiin, osoittavat, että kysymyksessä on ollut pohja-alaltaan poikkeuksellisen laaja yhtenäinen kivilatomus. Sijaintipaikan ja edellä mainitun huomioon ottaen on luultavaa, että paikalla on alunperin sijainnut kirkon pääalttari.

Kivilatomus N3

Pilarin N3 länsipuolella sijainneen, tiilenpaloilla ja laastilla tasoitetun kivilatomuksen yläpinta oli keskimäärin tasolla 61.40. Pohja-alaltaan se oli n. 160 x 170 cm:n suuruisen. Tasoituskerros oli keskimäärin 25 - 30 cm paksu; sen alapuolella oli kylmämuurina tehty harmaakivilatomus. Latomuksen yläpinta oli n. 40 cm korkeammalla kuin itse pilarin harmaakivinen perusmuuraus. Huomattakoon myös, että pilarin tiilisaumauksen profiilimuutos oli samalla tasolla kuin kivilatomuksen yläpinta. Pilarin eteläsivulla oleva tiilensuuruisen ja syvyinen kolo (vrt. s.) oli sitä vastoin n. 25 cm korkeammalla kuin mainittu laastipinta. Pilarin länsisivulla olevan kuva-aiheen mukaan kysymyksessä

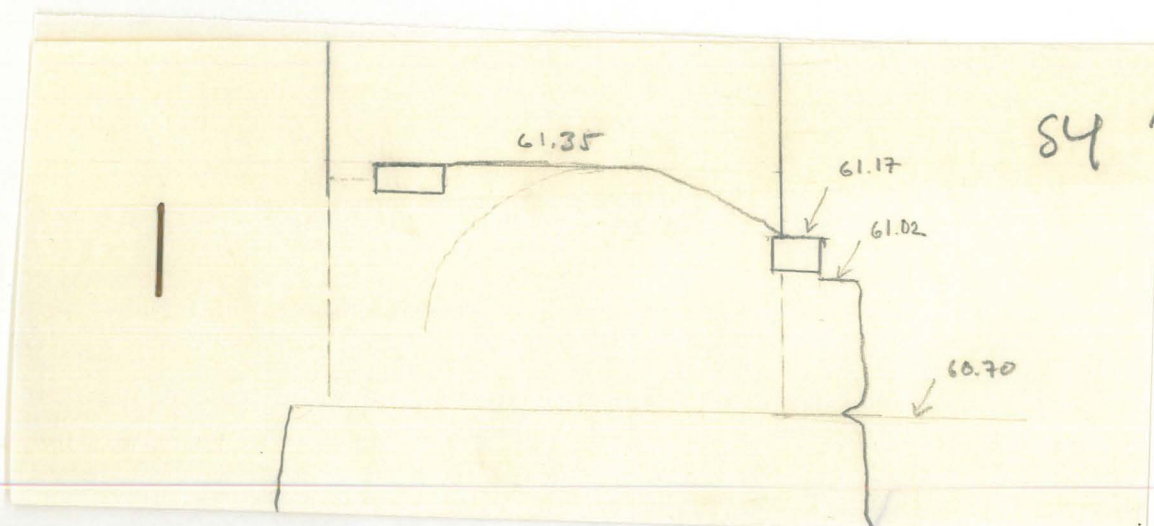
on kaikesta päättäen P. Barbaralle omistetun sivualttarin peruskiveys.

Kivilatomus N4

Pilarin N4 eteläpuolella oli pienehkö, n. neljän keskisuuren harmaakiven laajuinen (n. 100 x 120 cm) latomus, jossa kaikki kivet olivat puhtaita, laastittomia. Päällipinnan tasotuskerros (61.36) oli melko epämääräinen. Kivien joukossa oli myös yksi laattatiili (27 x 27 x 9). Kivilatomuksen sijainti pilarin eteläsivulla ja siinäkin hyvin toispuoleisesti, sen itäpuoliskolla, osoittanee, ettei kysymyksessä ollut alttarinperusta.

Kivilatomus S4

Pilarin S4 länsisivulla oli niinkään pienehkö laastilla ja tiilellä tasoitettu (61.35) harmaakivilatomus (suuruus n. 100 x 120 cm). Reunoiltaan kaarevaksi hioutuneen latomuksen eteläpuolella oli tasolla 61.17 kolmen tiilen korkuinen pykälöinti alla olevaan harmaakiveen nähden. (vrt. piirros). Tämä tiilirivi noudatti jokseenkin tarkasti pilarin eteläsivun linjaa. Pilarimaalauksen mukaan paikalla lienee ollut P. Martin alttari, joskaan varmuudella ei voi sanoa, että kyseinen latomus olisi juuri alttarinperusta. Toisaalta sitä on vaikea pitää myöskään lehterin kannatinpilarin pohjana luonteensa vuoksi.

LOHJAN KIRKON TUTKIMUSVALOKUVAT
(Foto: Tapio - Hellsten - Laine)
touko- syyskuu 1966.

- N:o 79355/
- 1 Länsioiven porrasaskelmat ennen purkamista.
 - 2 Sama.
 - 3 Länsiportaalin alkuperäinen pohjoispieli.
 - 4 Sama.
 - 5 Länsiportaalin alkuperäinen eteläpieli.
 - 6 Kirkkosalista ullakolle johtava oviaukko. Huomaa lattiatasojen ero.
 7. Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso kirkon sisäpuolelta.
 - 8 Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso kirkon ulkopuolelta.
 9. Eteläportaalin alkuperäinen länsipieli ja kynnystaso asehuoneen puolelta.
 - 10 Eteläportaalin alkuperäinen itäpieli ja kynnystaso asehuoneen puolelta.
 - 11 Eteläseinän papinovi ja kuori-ikkuna ennen avaamista.
 - 12 Papinovi ulkopuolelta ennen avaamista.
 - 13 Papinoven yläkaari ulkopuolelta avaamisen jälkeen.
 - 14 Sama.
 - 15 Papinovi kirkon sisäpuolelta ennen avaamista.
 - 16 Papinovi kirkon sisäpuolelta osittain avattuna.
 - 17 Papinoven läntinen ylänurkka avattuna. Huomaa segmenttikaaren alkuperäinen tukilaudoitus sekä oven saranatappi.
 - 18 Pilari Sl. lännestä katsoen. Vas.näky myös N1:n kiveystä.
 - 19 Sl, länsisivu.
 - 20 Sl, länsi- ja eteläsivu.
 - 21 Sl, eteläsivu.
 - 22 Sl, etelä- ja itäsivu.
 - 23 Sl, pohjois- ja länsisivu ennen kivilatomuksen purkamista.
 - 24 Pilari Sl, pohjoissivu ennen kivilatomuksen purkamista (vrt. ed. kuvaan).
 - 25 Sl, kuten edellä.
 - 26 Sl, pohjois- ja länsisivu kivilatomuksen purkamisen jälkeen.
 - 27 Sl, pilarin perustan vahvistustyö, lounaaseen katsottuna.

N:o 79355/

- 28 Pilari S2, länsi- ja eteläsivu.
- 29 S2, etelä- jaitäsivu.
- 30 S2, itä- ja pohjoissivu.
- 31 S2, (itä- ja) pohjoissivu.
- 32 S2, pohjois- ja länsisivu.
- 33 Pilari S3, pohjois- ja länsisivu.
- 34 S3, itä- ja pohjoissivu.
- 35 S3, etelä- ja itäsivu.
- 36 Pilari S4, länsisivu ennen vähäisen kivilatomuksen purkamista.
- 37 S4, länsi- ja eteläsivu.
- 38 S4, länsisivu, pilarin peruskiveys (hk-taso 60,90).
- 39 S4, länsi- ja eteläsivu.
- 40 S4, sama.
- 41 Pilari N1, pohjoissivu.
- 42 N1, pohjois- ja länsisivu.
- 43 N1, länsisivu. Huomaa kivilatomus.
- 44 N1, länsi- ja eteläsivu, ennen kivilatomuksen purkamista.
- 45 N1, Sama, kivilatomuksen purkamisen jälkeen.
- 46 N1, eteläsivu, kuten edellä.
- 47 N1, pilarin lounaiskulma, kivilatomuksen purkamisen jälkeen.
- 48 N1, eteläsivu, perustan vahvistustyön aikana.
- 49 Pilari N2, pohjois- ja länsisivu. (tiilitaso 61,42)
- 50 N2, länsi- ja eteläsivu.
- 51 N2, etelä- ja itäsivu.
- 52 Pilari N3, pohjois- ja länsisivu (tasot 61,45 ja 61,02).
- 53 N3, länsi- ja eteläsivu. Huomaa kivilatomus sekä eteläsivussa oleva yhden tiilen suuruinen kolo.
- 54 N3, sama.
- 55 N3, pilarin länsisivun kivilatomus etelästä katsottuna.
- 56 N3, länsi- ja eteläsivu kivilatomuksen purkamisen jälkeen.
- 57 N3, itä- ja pohjoissivu.
- 58 Pilari N3, länsi- ja eteläsivu, perustan vahvistustyön jälkeen.
- 59 Pilari N4, eteläsivu. Huomaa kivilatomus (taso 61,36).
- 60 N4, etelä- ja itäsivu. Eteläsivun latomus purettu.
- 61 N4, pohjois- ja länsisivu.
- 62 N4, itäsivu, perustan vahvistustyön aikana.
- 63 Kuoripilarit (N1 ja 31) perustojen vahvistustyön jälkeen N-S-suunnassa.
- 64 Pohjoinen pilaririvi (N4-N1) W-O-suunnassa.

N:o 79355/

- 65 Yleiskuva kuorin pohjoissivun muurihaudoista (haudat 5,1,4,2).
- 66 Kuorin pohjoisosan muurihautoja (haudat 6 ja 4, edessä 3).
- 67 Kuorin eteläsivun muurihautoja (haudat 11,10 ja 9).
- 68 Sama (haudat 11,10 ja 9).
- 69 Hauta 9, luoteisnurkka.
- 70 Hauta 9, luoteisnurkka.
- 71 Hauta 9, koillisnurkka.
- 72 Hauta 9, koillisnurkka.
- 73 Hauta 3:n ulkopuolinen eteläsivu.
- 73 Hauta 3:n -"-
- 75 Haudat 8 ja 7, idästä katsottuna.
- 76 Hautojen 8 ja 7 liite (vrt.ed.kuvaan.)
- 77 Hauta 7, luoteesta katsottuna.
- 78 Hauta 12, koillisesta.
- 79 Hauta 12, kaakosta.
- 80 Hauta 12, pohjoisseinän maalattu vuosiluku A:1747:
- 81 Ruumisarkun lauta hauta 12:sta (vrt. tutkimuskertomus siv.)
- 82 Ruumisarkun lauta hauta 12:sta (vrt. tutkimuskertomus siv.)
- 83 Ruumisarkun lauta hauta 12:sta (vrt. tutkimuskertomus siv.)
- 84 Ruumisarkun lauta hauta 12:sta (vrt. tutkimuskertomus siv.)
- 85 Kolme ehjänä säilynyttä arkkua kirkon yleiskaivauksesta.
- 86 Sakariston alkuperäinen oviaukko ja sen lattiataso, S-N-suunnassa.
- 87 Sama N-S-suunnassa.
- 88 Sakariston alkuperäinen oviaukko, sen itäpieli. Huomaa viivan kohdalta alkava oviaukon kaari (3 tiiltä).
- 89 Sakariston oviaukon itäpieli (vrt. ed.kuvaan).
- 90 Sakariston oviaukon alaosa, alkuperäinen itäpieli.
- 91 Sakariston alkuperäinen oviaukko S-N suunnassa (vrt. kuva n:o 86).
- 92 Sakariston alkuperäinen oviaukko N-S suunnassa (vrt. kuva n:o 87).
- 93 Sakariston oviaukon itäpieli (vrt. kuva n:o 88).
- 94 Sakariston oviaukon kohdalla (sakariston puolella) ollut suuri maakivi etelästä katsottuna.
- 95 Kuten edellä, koillisesta katsottuna.
- 96 Sakariston kaakkoisnurkka.
- 97 Sakariston pohjoisseinää ikkunan alapuolelta.
- 98 Kuten edellä kivien poistamisen jälkeen.
- 99 Sakariston viinikellari O-W suunnassa.
- 100 Viinikellari S-N suunnassa.

- 101 Asehuoneen itäseinän kivilatomus.
- 102 Sama, lounaasta katsottuna.
- 103 Asehuoneen W - O-suuntaisia lattiavasoja (taso n.61,20).
- 104 Kuten edellä.
- 105 Kirkon runkokuoneen pohjoisseinän ja sakariston eteläseinän liite sekä laattatiilitaso.
- 106 Kirkon runkokuoneen pohjoisseinän ja sakariston eteläseinän liite.
- 107 Papinoven länsipuolella oleva tasofragmentti ().
- 108 Kuten edellä.
- 109 Runkokuoneen eteläseinää, papinovesta länteen.
- 110 Laattatiilitaso (61,25) eteläoven edestä.
- 111 Pilarin Nl länsipuolella olevaa hirsikehikkoa, taustalla sakariston oviaukko.
- 112 Sama.
- 113 Alttarin pohjaa ennen purkamista.
- 114 Kuten edellä, etelästä katsottuna.
- 115 Alttarin pohja. Huomaa seinän vieressä parrunpää.
- 116 Alttarin eteläsivusta (laattatiilitaso 61,90).
- 117 Alttarin pohjoissivusta.
- 118 Sama.
- 119 Poikkileikkaus alttarin pohjasta.
- 120 Alttaripohjan kaakkoisnurkka (vrt. parrunpäästä kuvaan n:o115).
- 121 Itäpäädyn ristin pystyosa.
- 122 Itäpäädyn ristin oik.puolinen poikkisakara.
- 123 Itäpäädyn ristin pyrtysakarassa oleva epäselvä kirjoitus.
- 124 Sama.
- 125 Itäpäädyn nauhakomeron vasen pystysakara.
- 126 Itäpäädyn nauhakomeroa.
- 127 Itäpäädyn nauhakomeron oikea pystysakara.
- 128 Itäpäädyn vasemmanpuoleinen pyörökomero.
- 129 Tiilimuurausta itäpäädyn pyörökomeroitten väliltä.
- 130 Itäpäädyn oikeanpuoleinen pyörökomero. Huomaa raaputettu teksti19¹⁵/₉03.
- 131 Sama kuin edellä, lähikuva tekstistä.
- 132 Länsipäädyn ristin pystysakaran yläosa.
- 133 Länsipäädyn ristin yläosassa oleva vasemmanpuoleinen pyörökomero.
- 134 Länsipäädyn ristin yläosassa oleva oikeanpuoleinen pyörökomero.
- 135 Länsipäädyn ristin vasen poikkisakara.

N:o 79355/

- 136 Länsipäädyn ristin pystyosa.
- 137 Länsipäädyn ristin poikkisakaran alapuolella, äärimmäisenä vasemmalla oleva pyörökomero.
- 138 Länsipäädyn ristin vasemman poikkisakaran alapuolella olevat pyörökomerot.
- 139 Länsipäädyn ristin oikeanpuoleisen poikkisakaran alapuolella oleva pyörökomero.
- 140 Länsipäädyn ristin oikeanpuoleisen poikkisakaran alapuolella olevat pyörökomerot.
- 141 Sama.
- 142 Länsipäädyn vasemmanpuoleisen nauhakomeron vasen pystysakara.
- 143 Länsipäädyn vasemmanpuoleinen nauhakomero. Huomaa vuosilukuteksti: AN^o1766 T.
- 144 Länsipäädyn vasemmanpuoleisessa nauhakomerossa oleva teksti (vrt.ed.kuvaan).
- 145 Länsipäädyn vasemmanpuoleisen nauhakomeron oikea pystysakara.
- 146 Sama, pystysakaran kärki.
- 147 Länsipäädyn ristin alasakaran molemmiin puolin olevat nauhakomerot.
- 148 Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron vasen pystysakara.
- 149 Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron vuosilukuteksti: 1903.
- 150 Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron oikea pystysakara.
- 151 Länsipäädyn alaosassa oleva hammastiilivyöhyke, vasen puolisko.
- 152 Ankkurirauta ed.olevan hammastiilivyöhykkeen alapuolella.
- 153 Länsipäädyn ullakon ikkuna-aukon yläosa.
- 154 Länsipäädyn ullakon ikkuna-aukon alaosa.
- 155 Asehuoneen oven itäpieli ulkopuolelta.
- 156 Sama.
- 157 Asehuoneen oven itäpieli sisäpuolelta.
- 158 Asehuoneen oven alaosa sisäpuolelta.
- 159 Asehuoneen oven läntinen sisäpieli.
- 160 Kirkon eteläportaalin länsipieli asehuoneen puolelta katsottuna (vrt.kuva n:o 9).
- 161 Kirkon ulkopuolella, eteläseinustalla, asehuoneen itäpuolella suoritettu koekaivaus.
- 162 Sama.
- 163 Kirkon ulkopuolen pohjoisseinustaa.
- 164 Sama.
- 165 Asehuoneen eteläpääty ulkoseinän saarnatuolin avaamisvaiheessa.
- 166 Sama, oikeassa reunassa näkyy ulkoisen saarnatuolin vasen yläpieli.

- N:o 79355/ 167 Asehuoneen ulkoisen saarnatuolin yläkaari.
168 Sama.
169 Asehuoneen kryptatilojen valmistyö käynnissä.
170 Sama, kirkkosaliin päin katsottuna.
171 Sama, oviaukon itäinen pieli.
172 Sama, oviaukon läntinen pieli.
173 Asehuoneen kryptalin maansiirtotyö käynnissä.
174 Kirkkosalin 2. traveen kryptatilojen maansiirtotyö käynnissä.
175 Kirkon itäpääty. Huomaa kuori-ikkunan yläosa avattuna.
176 Itäpäädyn kuori-ikkuna osittain avattuna.
177 Itäpäädyn kuori-ikkunan pohjoispieli avattuna.
178 Sama.
179 Itäpäädyn kuori-ikkunan pohjoispieli.
180 Kuori-ikkuna sisäpuolelta ennen avaamista.
181 Itäisen kuori-ikkunan pohjoinen sisäpieli avattuna.
182 Itäisen kuori-ikkunan eteläinen sisäpieli avattuna.
183 Eteläinen kuori-ikkuna ulkopuolelta ennen avaamista.
184 Sama.
185 Eteläisen kuori-ikkunan itäinen sisäpieli avattuna.
186 Eteläisen kuori-ikkunan läntinen sisäpieli avattuna.
~~187 Hauta 7:n osittain rikottu länsipää kryptaa kaivettaessa.~~
~~188 Hauta 8:n rikottu länsipää kryptaa kaivettaessa.~~
189 Asehuoneen ^{oven} läntinen sisäpieli (vrt. kuva n:o 159).

Lohjan kirkon entistämistöiden valokuvia vuodelta 1967
(valok. M-T Hellsten ja O Tapio)

- 79355: 187 Eteläseinän keskimmäinen ikkuna ennen entistämistyön alkua.
- 188 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan alkuperäinen kaari rappauksen poistamisen jälkeen.
- 189 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan alkuperäisen kaaren länsiosa rappauksen poistamisen jälkeen.
- 190 Eteläseinän keskimmäinen ikkuna avattuna.
- 191 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan läntinen yläkaari avattuna.
- 192 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan itäinen yläkaari avattuna.
- 193 Eteläseinän keskimmäinen ikkuna avattuna.
- 194 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan länsipieli avattuna.
- 195 Sama kuin ed., alempaa.
- 196 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan alaosan uudelleen muurausta.
- 197 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan valoaukko alkuperäiseen asuun palautettuna.
- 198 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan valoaukon yläosa alkuperäiseen asuun palautettuna.
- 199 Eteläseinän keskimmäinen ikkuna kirkkosalin puolelta ennen entistämistyön alkua.
- 200 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan itäinen yläkaari kirkkosalin puolelta osittain avattuna.
- 201 Sama kuin ed.
- 202 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan läntinen yläkaari kirkkosalin puolelta avattuna.
- 203 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan yläkaari kirkkosalin puolelta avattuna.
- 204 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan länsipielestä löytynyt maalaus.
- 205 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan läntisen sisäpielen alkuperäinen alareuna.
- 206 Detaljikuva ed.
- 207 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan valoaukko kirkkosalin puolelta alkuperäiseen asuun palautettuna.
- 208 Eteläseinän läntinen ikkuna ennen entistämistyön alkua.
- 209 Eteläseinän läntisen ikkunan alkuperäinen yläkaari

- rappauksen poistamisen jälkeen.
- 79355: 201 Eteläseinän läntiden ikkunan alkuperäinen yläkaari avattuna.
- 211 Detaljikuva eteläseinän läntisen ikkunan yläkaaren länsiosasta osittain avattuna.
- 212 Detaljikuva eteläseinän läntisen ikkunan alkuperäisen yläkaaren itäosasta osittain avattuna.
- 213 Eteläseinän läntinen ikkuna kirkkosalin puolelta ennen entistämistyön alkua.
- 214 Länsipäädyn ikkuna kirkkosalin puolelta ennen entistämistyön alkua.
- 215 Länsiportaalin eteläpieli ja alkuperäinen hk-kynnystaso kirkkosalin puolelta.
- 216 Länsiportaalin pohjoispieli ja alkuperäinen hk-kynnystaso kirkkosalin puolelta.
- 217 Länsiportaalin pohjoispieli entistämistyön aikana.
- 218 Sama kuin ed.
- 219 Detaljikuva ed.
- 220 Länsiportaalin eteläpieli entistämistyön aikana.
- 221 Työkuva länsiportaalin entistämisestä.
- 222 Detaljikuva ed.
- 223 Sama kuin ed.
- 224 Sama kuin ed.
- 225 Työkuva länsiportaalin entistämisestä.
- 226 Sama kuin ed. kirkkosalin puolelta.
- 227 Työkuva länsiportaalin entistämisestä.
- 228 Pohjoisseinän läntinen ikkuna kirkkosalin puolelta
- 229 Pohjoisseinän itäinen ikkuna osittain alkuperäiseen asuun avattuna.
- 230 Detaljikuva pohjoisseinän itäisen ikkunan alkuperäisestä yläkaaresta.
- 231 Pohjoisseinän itäisen ikkunan länsipielen alkuperäinen alareuna.
- 232 Sama kuin ed.
- 233 Pohjoisseinän itäisen ikkunan länsiapieli.
- 234 Detaljikuva pohjoisseinän itäisen ikkunan itäisestä yläkaaresta.
- 235 Detaljikuva pohjoisseinän itäisen ikkunan läntisestä yläkaaresta.
- 236 Sama kuin ed.
- 237 Sama kuin ed.

- 79355: 238 Pohjoisseinän itäisen ikkunan yläkaari ullakon puolelta ulos katsottuna.
- 239 Sakariston itäseinän alkuperäinen ikkuna ulkopuolelta. ennen entistämistyön alkamista.
- 240 Sama kuin ed. avattuna.
- 241 Sama kuin ed.
- 242 Sakariston itäseinän ikkunan pohjoispieli ulkopuolelta.
- 243 Sakariston itäseinän ikkunan pohjoispieli ulkopuolelta.
- 244 Sakariston itäseinän ikkunan eteläpieli ulkopuolelta.
- 245 Detaljikuva ed.
- 246 Detaljikuva sakariston itäseinän ikkunan pohjoispielestä ulkopuolelta.
- 247 Sakariston itäseinän alkuperäinen ikkuna sisäpuolelta ennen avaamista.
- 248 Sakariston itäseinän ikkuna sisäpuolelta osittain avattuna.
- 249 Sakariston itäseinän ikkunan pohjoinen sisäpieli.
- 250 Detaljikuva sakariston itäseinän ikkunan yläkaaresta, sisäpuolelta.
- 251 Sakariston itäseinän ikkunan eteläinen sisäpieli.
- 252 Sakariston oviaukko entistämistyön aikana kirkkosalin puolelta.
- 253 Sakariston oviaukko entisöintityön aikana sakariston puolelta.
- 254 Papinoven länsipieli ulkopuolelta entistämistyön aikana,
- 255 Papinoven itäpieli ulkopuolelta entistämistyön aikana.
- 256 Detaljikuva ed.
- 257 Sama kuin ed.
- 258 Asehuoneen holvin lounaiskulmassa oleva ullakon sisäänkäynnin aukko.
- 259 Asehuoneen ulkoinen saarnatuoli asehuoneen ullakolta ulospäin katsottuna.
- 260 Detaljikuva ulkoisen saarnatuolin itäreunasta sisäpuolelta (huom. saranatappi)
- 261 Detaljikuva ulkoisen saarnatuolin länsireunasta sisäpuolelta.
- 262 Sakariston länsiseinän ja runkokuoneen pohjoisseinän liittymäkohta kirkkosalin puolelta.
- 263 Sakariston oviaukon itäpuolella oleva seinäpilasteri.
- 264 Sama kuin ed. kaakosta nähtynä.
- 265 Pilarin S₁ perustuksen vahvistustyö.

- 79355: 266 Pilarin N₁ perustuksen vahvistustyö.
- 267 Työkuva II traveen alatiilojen rakentamisvaiheesta itään katsottuna.
- 268 Kuoritraveen betoniset lämpökanavat etelään katsottuna.
- 269 Sama kuin ed. luoteeseen katsottuna.
- 270 Sama kuin ed. länteen katsottuna.
- 271 Pilarin N₁ länsisivun holvinkannattajafiguuri.
- 272 Holvirakenteita pilerien S₁ ja S₂ välillä.
- 273 Pilari N₂
- 274 Kirkon länsipääty puhdistettuna ja uudelleen saumattuna.
- 275 Hauta n:o 7 osittain rikottuna länsipään kryptaa kaivettaessa
- 276 Hauta n:o 8:n rikottu länsipää kryptaa kaivettaessa
- 277 Asehuoneen oven läntinen sisäpieli (vrt. kuva n:o 159)

Foto P-0. Welin, touko- heinäkuu 1966:

Neg.n:o

- 809 61 Sisäkuva kuoriin päin penkkien poistamisen jälkeen.5/66.
809 62 Sisäkuva kaakkoon penkkien poistamisen jälkeen.5/66.
809 63 Sisäkuva lounaaseen penkkien poistamisen jälkeen.5/66.
809 64 Sisäkuva luoteeseen penkkien poistamisen jälkeen.5/66.
809 65 Sisäkuva kaakkoon ristikäytävän kohdalta penkinen poistamisen jälkeen. 5/66.
809 66 Länsiportaali ulkopuolelta ennen purkamista. 5/66.
809 67 Länsiportaali sisäpuolelta ennen purkamista. 5/66.
809 68 Asehuoneen ovi ulkopuolelta ennen purkamista.5/66.
809 69 Papinovi ja eteläinen kuori-ikkuna ennen korjaustöitä.5/66
809 70 Sakariston itäovi ulkopuolelta ennen korjaustöitä.5/66.
809 71 Sakariston itäovi sisäpuolelta ennen korjaustöitä. 5/66.
809 72 Itäinen kuori-ikkuna ulkopuolelta ennen korjaustöitä.5/66.
809 73 Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso ulkopuolelta. 6/66.
809 74 Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso sisäpuolelta. 6/66.
809 75 Eteläportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso ulkopuolelta. 6/66.
809 76 Eteläportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso sisäpuolelta. 6/66.
809 77 Papinovi avattuna kirkon ulkopuolelta. 6/66.
809 78 Papinovi avattuna kirkon sisäpuolelta. 6/66,
809 79 Sakariston alkuperäiset ovipielet ja kynnystaso kirkkosalin puolelta. 6/66.
809 80 Sakariston viinikellari etelästä katsottuna. 7/66.
809 81 Sakariston ullakon eteläseinällä oleva tukikaari. 7/66.
809 82 Eteläseinän kuori-ikkunan itäinen puolisko ennen avaimista. 7/66.
809 83 Asehuoneen eteläseinässä oleva ns. ulkoinen saarnatuoli osittain avattuna. 7/66.
809 84 Asehuoneen itäseinustalla oleva kivilatomus. 7/66.
809 85 Kirkkosalin pohjoinen sivulaiva länteen katsottuna.7/66.
809 86 Kaivaustöiden aikainen yleiskuva kaakosta katsottuna. Keskellä hauta 12. 7/66.
809 87 Kuoripilarien välinen kiveys lännestä katsottuna. 7/66.
809 88 Kuoriosan muurihautoja etelästä katsottuna. 7/66.
809 89 Kuorissa, alttarin eteläpuolella oleva muurihauta.9.7/66.
809 90 Thom:Paccaleniuksen muistolaatta. 7/66.

Foto: P-O.Welin, touko-heinäkuu 1966:

- Neg.n:o 809 61 (1397) Sisäkuva kuoriin päin penkkien poistamisen jälkeen.
809 62 (1398) Sisäkuva kaakkoon penkkien poistamisen jälkeen.
809 63 (1399) Sisäkuva lounaaseen penkkien poistamisen jälkeen.
809 64 (1400) Sisäkuva luoteeseen penkkien poistamisen jälkeen.
809 65 (1401) Sisäkuva kaakkoon ristikäytävän kohdalta.
809 66 (1402) Länsiportaali ulkopuolelta ennen purkamista.
809 67 (1403) Länsiportaali sisäpuolelta ennen purkamista.
809 68 (1404) Asehuoneen ovi ulkopuolelta ennen purkamista.
809 69 (1405) Papinovi ja eteläinen kuori-ikkuna ennen korj.töitä.
809 70 (1406) Sakariston itäovi ulkopuolelta ennen korjaustöitä.
809 71 (1407) Sakariston itäovi sisäpuolelta ennen korjaustöitä.
809 72 (1408) Itäinen kuori-ikkuna ulkopuolelta ennen korj.töitä.
809 73 (1409) Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso ulkopuolelta.
809 74 (1410) Länsiportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso sisäpuolelta.
809 75 (1411) Eteläportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso ulkopuolelta.
809 76 (1412) Eteläportaalin alkuperäiset pielet ja kynnystaso sisäpuolelta.
809 77 (1413) Papinovi avattuna kirkon ulkopuolelta.
809 78 (1414) Papinovi avattuna kirkon sisäpuolelta.
809 79 (1415) Sakariston alkuperäiset ovipielet ja kynnystaso kirkkosalin puolelta.
809 80 (1416) Sakariston viinikellari etelästä katsottuna.
809 81 (1417) Sakariston ullakon eteläseinällä oleva tukikaari.
809 82 (1418) Eteläseinän kuori-ikkunan itäinen puolisko ennen avaamista.
809 83 (1419) Asehuoneen eteläseinän ulkoinen saarnatuoli osittain avattuna.
809 84 (1420) Asehuoneen itäseinustalla oleva kivilatomus.
809 85 (1421) Kirkkosalin pohjoinen sivulaiva länteen katsottuna.
809 86 (1422) Kaivaustöiden aikainen yleiskuva kaakosta katsoen. Keskellä hauta 12.
809 87 (1423) Kuoripilarien välinen kiveys lännestä katsoen.
809 88 (1424) Kuoritraveen muurihautoja etelästä katsottuna.
809 89 (1425) Kuorissa, alttarin eteläpuolella oleva muurihauta 9.
809 90 (1426) Thom: Paccaleniuksen muistolaatta.

LÖYTÖLUETTELO LOHJAN PYHÄN LAURIN KIRKON KAIVAUKSISTA
1.5 - 31.7. 1966

66102:	1	Aurinkokello
	2 - 41	Puuesineet
	42 - 57	Keramiikka ja lasinpalat. (lasinpalat jatkuvat, kts. n:ot 348 - 415)
	58 - 73	Metallihelat
	74 - 95	Virsikirjanhelat
	96 - 114	Sormukset
	115 - 135	Metalliesineet
	136 - 150	Neulat
	151 - 155	Ketjunkatkelmat
	156 - 160	Soljet
	161 - 197	Helmet
	198 - 297	Napit
	298 - 312	Sekalaisia esineitä
	313 - 347	Rautaesineet (paitsi n:ot 331 - 334)
	348 - 352	Kristallinpalat
	353 - 358	Lasimaalauksenkappaleet
	359 - 389	Ikkunalasinpala_t
	390 - 415	Lasinpalat

66102: 1 Aurinkokello. Kalkkikivinen ja nelikulmainen (28,5x27,5x6) Kellossa kolme läpimenevää reikää lävistäjällä. Keskimmaisessä niistä (nelikulmion keskikohta) puutapin fragmentti. Numerot 1 - 12 toistuvat kahteen kertaan niin, että numero 12 sattuu äärimmäisten reikien kohdalle. Pinta on rosainen. 1500-luvun lopun tai 1600-luvun alun tyyppiä.

Löytöpaikka: Ullakon oviaukon edusta (XIII). Löytyi heti lattialautojen poiston jälkeen.

PUUESINEET: (2 - 41)

66102: 2 Puuveistoksen fragmentti. Luultavasti ratsastava figuuri, joka esittää Pyhää Yrjänää. Hevonen puuttuu. Korkeus 60 cm.

Löytöpaikka: Muurihauta 12; sen kaakkoisnurkka, noin 40 cm haudan yläreunasta.

: 3 Puutangon kappale. Pituus 151 cm. Päästä rikkonainen, mustaksimaalattu. Varsi profiloitu, vain keskelle on jäänyt sileä kohta kantamista varten (kahden käden levyinen). Tangon alapäättä hieman ohennettu.

Löytöpaikka: Tuntematon, löytyi heti lattialankkujen poiston jälkeen.

: 4 Puinen koristefragmentti, jossa on säilynyt mustaa maalauskoristelua. Pituus 19,8 cm, leveys 7,6 cm, paksuus 1 cm. (Kuva 1)

Löytöpaikka: VII/N3:n itäpuoli

: 5 Puinen koristefragmentti. Tyyliiltään ja puulaadultaan samanlainen kuin edellinen. Myös tässä säilynyt mustia maalauskatkelmia. Pituus 10 cm, leveys 6,2 cm ja paksuus 0,7 cm. (Kuva 2)

Löytöpaikka: IV

: 6 Puinen koristefragmentti. Pituus 5,4 cm, leveys 8,1 cm ja paksuus 1 cm. Katkelmia punaisesta, valkoisesta ja vihreästä maalauskoristelusta säilynyt. Kappale on ollut osana

johonkin suurempaan kokonaisuuteen. Sitä osoittaa kaksi puutappia. (Kuva 3)

Löytöpaikka: XIII

- 66102: 7 Lehvämainen puufragmentti. Pituus 11,7 cm, leveys 11 cm ja alareunan paksuus 2,3 cm. Toiselta puolen punaiseksi, toiselta mustaksi maalattu. Mustalla puolella lehvämäisyyttä korostettu uurteilla. (Kuva 4)
Löytöpaikka: II
- : 8 Lehvämainen puufragmentti. Huomattavasti karkeatekoisempi kuin edellinen. Pituus 6,5 cm, leveys 5,5 cm ja alareunan paksuus 1,2 cm. Toisella puolen lehvämäisyys saatu aikaan kaiverretuin uurtein, toinen puoli sileä. Ei maalaus-
katkelmia. (Kuva 5)
Löytöpaikka: XIV
- : 9 Puufragmentti, jonka yläreuna on profiloitu kaarimaiseksi. Pituus 25,5 cm, leveys 5,3 cm ja alareunan paksuus 1,2 cm. Ei väri-
katkelmia. (Kuva 6)
Löytöpaikka: X, N4:n itäpuoli
- :10 Pykälöity puulista. Pituus 30,5 cm ja leveys 4 cm. (Kuva 7)
Löytöpaikka: XI
- :11 Pykälöity puulista. Pituus 31,2 cm ja leveys 4 cm. Saman-
lainen kuin edellinen. (Kuva 8)
Löytöpaikka: XIV
- :12 Pykälöity puulista. Pituus 30 cm ja leveys 5,9 cm. Saman-
tyyppinen profilointi kuin edellisissä, mutta karkeampi-
tekoinen. (Kuva 9)
Löytöpaikka: XIV
- :13 Pykälöity puulista. Pituus 23,3 cm ja leveys 5,4 cm.
Samantyyppinen kuin edellä. (Kuva 10)
Löytöpaikka: XI
- :14 Pykälöity puulista. Samantyyppinen kuin edellä. Pituus
31,4 cm ja leveys 5,4 cm. (Kuva 11)
Löytöpaikka: XIV

- 66102: 15 Pykälöity puulista. Samantyyppinen kuin edellä. Pituus 21,7 cm ja leveys 4,5 cm. (Kuva 12)
Löytöpaikka: XII
- : 16 - 17 Kaksi profiloitua kulmakoristetta. Edellisen pituus 11cm, paksuus 1,2 cm ja korkeus 4,7 cm. Jälkimmäisen pit. 10cm, " 1,4 cm ja " 4,4 cm.
Kulmat olleet rautanaulalla kiinni.
Löytöpaikka: VII
- : 18 Puulista. Punaiseksi maalattu. Pituus 31,6 cm ja leveys 5,5 cm. (Kuva 13)
Löytöpaikka: XIII
- : 19 Profiloitu nuolimainen puuesine. Pituus 27,6 cm. Saattaa olla ristin sakara. (Kuva 14)
Löytöpaikka: XIII
- : 20 Puinen koristefragmentti. Pinnassa kellertävän ruskeaa väriä. Vrt. n:o 331. (Kuva 15)
Löytöpaikka: II
- : 21 Puinen koristefragmentti. Pituus 13,4 cm ja leveys 5,1 cm. (Kuva 16)
Löytöpaikka: XV
- : 22 Kuusen muotoinen puufragmentti. Maalattu mustaksi. Pituus 11,3 cm ja leveys 3,4 cm. (Kuva 17)
Löytöpaikka: V
- : 23 Puunuppi. Yläpään ϕ 6,2 cm.
Löytöpaikka: XIII, N4:n länsipuoli.
- : 24 Suorakaiteenmuotoinen puufragmentti. Pinnassa palmikko-
maista reliefiä, päissä sahauspinnat.
Mitat: 34,5 x 9,8 x 1,8 cm
Löytöpaikka: V
- : 25 Arkun jalka: Maalattu mustaksi. Alapään ϕ 9,3 cm, yläpään ϕ 5,6 cm.
Löytöpaikka: II

- 66102: 26 Koristefragmentti. Vrt. n:o 21. Pituus 9,5 cm ja leveys 5 cm. (Kuva 18)
Löytöpaikka: XIV
- : 27 Koristefragmentti. Korkeus 3,5 cm, leveys 3 cm ja paksuus 0,4 cm. (Kuva 19)
Löytöpaikka: XII
- : 28 Tuohinen pesä. Pohjan ϕ 7,7 cm ja korkeus 4 cm. Sisällä kangassuikaleita.
Löytöpaikka: X
- : 29 Tuohinen vakan kansi. Ovaalin muotoinen. Pituus 23,5 cm ja leveys 14,4 cm.
Löytöpaikka: XV
- : 30 Puinen kämmen. Peukalo puuttuu. Hieman luonnollista kokoa pienempi. Valkoista maalifragmenttia säilynyt kahtena katkelmana. Pituus 13 cm ja leveys 7 cm.
Löytöpaikka: X
- : 31 Puinen käsiroteesi. Pituus 27,5 cm. Yläreunaa kiertää metallirengas, jonka leveys 2,4 cm ja ϕ 8 cm. Yläpää ontoksi kaiverrettu. Peukalo puuttuu. Sisällä kangasta.
Löytöpaikka: IV
- : 32 Puutulppa. Pituus 3 cm.
Löytöpaikka: VI
- : 33 Ristin sakara. Maalattu mustaksi. Pituus 22 cm. (Kuva 20)
Löytöpaikka: V
- : 34 Ristin sakara. Pituus 10,5 cm. (Kuva 21)
Löytöpaikka: VII
- : 35 Ristin sakara. Keskellä salvoskohta. Pituus 24,7 cm. (Kuva 22)
Löytöpaikka: XIV
- : 36 Puuristi. Pystysakaran pituus 19 cm, poikkisakaran 16,4 cm. (Kuva 23)
Löytöpaikka: V

- 66102: 37 Puuristi: Pystysakaran pituus 23,6 cm, poikkisakaran pituus 13,7 cm. (Kuva 24)
Löytöpaikka: X
- : 38 Ristin sakara. Pituus 20,1 cm. (Kuva 25)
Löytöpaikka: XIV
- : 39 Ristin sakara. Pituus 12,5 cm. (Kuva 26)
Löytöpaikka: VII
- : 40 Puiset hevosen takajalat. Korkeus 14,5 cm. Vihreätä maalifragmenttia säilynyt.
Löytöpaikka: XII
- : 41 Neliömuotoinen puufragmentti. 9,5 x 8,5 x 2 cm. Pinta uurrettu reliefimäisesti. (Kuva 27)
Löytöpaikka: VI, papinoven edestä.

KERAMIikka JA LASINPALAT: (42 - 57)

- 66102: 42 Ruukun kappale. Korkeus 11 cm. Ruskea, lasitettu. Pullomainen suosa ja kahva.
Löytöpaikka: XIII
- : 43 Ruukun kappale. Pituus 11cm ja leveys 4,2 cm. Väriltään ruskea, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: XIII
- : 44 Ruukun kappale. Pituus 9,5 cm ja leveys 5 cm. Väriltään ruskea, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: XIII, N4:n länsipuoli
- : 45 Ruukun kappale. Reunaosa. Väriltään tummanvihreä, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: Sakaristo
- : 46 Ruukun kappale. Pituus 4 cm, leveys 2 cm. Väriltään ruskea, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: IV
- : 47 Ruukun kappale. Pituus 5,5 cm ja leveys 1,7 cm. Väriltään ruskea, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: XIV

- 66102: 48 Ruukun kappale. Reunaosa. Pituus 3,2 cm, leveys 2,1 cm.
Väritään vaaleanvihreä.
Löytöpaikka: XI
- : 49 Ruukun kappale. Korvaosa; sen liittymäkohdassa varsinai-
seen ruukkuun on vihreää väriä, lasitettu.
Löytöpaikka: X
- : 50 Ruukun kappale. Reunaosa. Pituus 4cm, korkeus 2,4 cm.
Väritään kirkkaan vihreä, pinta lasitettu.
Löytöpaikka: IX
- : 51 Ruukun kappale. Reunaosa. Pituus 7 cm, korkeus 5 cm.
Reunassa katkelma valkoista, lasitettua maalauspintaa.
Löytöpaikka: IX
- : 52 Ruukun kappale. Reunaosa. Pituus 8,5 cm, leveys 3 cm.
Väritään ruskea, lasitettu. Keltaista aaltomaista
dekoraatiota reunassa.
Löytöpaikka: Asehuone
- : 53 Pullon suosa. Valkoista maitolasia.
Suun ϕ 3 cm
Löytöpaikka: VI
- : 54 Liitupiipun fragmentti. Pituus
Löytöpaikka: V
- : 55 Silmälasiin linssi. Ovaalinmuotoinen. Pituus 3,7 cm ja
leveys 2,8 cm.
Löytöpaikka: XI
- : 56 Silmälasiin linssit. Kahtena osana. ϕ 3,7 cm.
Löytöpaikka: V
- : 57 Silmälasiin sangat, kahtena osana
Löytöpaikka: V, sama kuin edellinen.

METALLIHELAT: (58 - 73)

- 66102: 58 Arkun metallihela. Pituus 29,5 cm ja leveys 8 cm. Lehvä-
ornamenttista pakotustyötä.
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 59 Arkun metallihela. Samanlainen kuin edellä. Paremmin
säilynyt. Pituus 11,5 cm ja leveys 8,5 cm.
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 60 - 61 Fragmentteja arkun metallihelasta.
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 62 Arkun metallihela. Reunoiltaan pyörökaarinen. Pituus
13,2 cm ja leveys 5,5 cm. (Kuva 28)
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 63 Arkun metallihela. Samanlainen kuin edellä. Pituus 15,5 cm
ja leveys 5 cm.
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 64 Arkun metallihela. Pituus 19 cm, leveys 4,3 - 7,8 cm.
(Kuva 29)
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 65 Arkun metallihela. Samanlainen kuin :58 - 59. Pituus
29,2 cm ja leveys 8,5 cm.
Löytöpaikka: Hauta 13
- : 66 Arkun metallihela. Samanlainen kuin :62 - 63. Pituus
15,9 cm ja leveys 5 cm.
Löytöpaikka: Hauta 13
- : 67 Messinkikruunun koristefragmentti. Kaksoiskotkan siipi,
toinen puoli sileä. (Kuva 30)
Löytöpaikka: Hauta 13
- : 68 Metallihela. Kolmiomainen. Leveys 4 cm ja korkeus 3,5 cm.
Kultausfragmentteja säilynyt. Dekoraationa kukkakuvio ja
pistemäisiä ympyröitä. Kolmion yläpäässä ja vasemmassa
alakulmassa naulan reiät.
Löytöpaikka: XV

- 66102: 69 Metallitaos. Neliönmuotoinen. 2,2 x 2,1 cm. Kukkadekoraatio.
Nurkissa naulan reiät.
Löytöpaikka: XV
- : 70 Lyijyristin fragmentti. ϕ 2,7 - 3 cm.
Löytöpaikka: I
- : 71 Rautakierukka. Luultavasti kyntteliköstä. 3-sakarainen.
Pituus 15,3 cm. (Kuva 31)
- : 72 Metallipäinen puunuppi. Pituus 5,1 cm.
Löytöpaikka: Asehuone
- : 73 Metallihela. (Kuva 32)
Löytöpaikka: I

VIRSIKIRJANHELAT: (74 - 95)

66102: 74 - 95 Virsi kirjanheloja

SORMUKSET: (96 - 114)

66102: 96 - 112 Sileitä sormuksia

- :113 Sinettisormus. ϕ 1,8 cm. Kentässä vinoristikkokuviota.
Löytöpaikka: VII
- :114 Sormustin. ϕ 1,5 cm.
Löytöpaikka: V

METALLIESINEET: (115 - 135)

- 66102:115 - 119 Suorakaiteenmuotoisia metallilevyjä. Naulanreikiä.
N. 3,7 x 2 cm.
Löytöpaikka: IX
- :120 Puolikuun muotoinen metallihela, jonka takana pidike.
Korkeus 2,5 cm.
Löytöpaikka: XI
- :121 - 122 Suorakaiteenmuotoisia metallilevyjä. Niissä pienet
metallitapit. (2,7 x 1,5 cm)
Löytöpaikka: VII

- 66102: 123-124 Samanlaisia kuin edellä.
Löytöpaikka: V
- : 125-126 Samanlaisia kuin edellä.
Löytöpaikka: VIII
- : 127 Metallinen reunalista. Pituus 4,8 cm ja korkeus 2,1 cm.
Löytöpaikka:
- : 128 Metallihela. (Kuva 33)
Löytöpaikka: IV
- : 129 Metallinen kärki. Pituus 6,2 cm.
Löytöpaikka: IV
- : 130 Metallisoljen kaareva fragmentti. Pituus 2,5 cm. (Kuva 34)
Löytöpaikka: X
- : 131 Kahdeksankulmainen metallilevy. Pituus 3 cm, korkeus
2,2 cm.
Löytöpaikka: X
- : 132 (a) Holkkimainen lieriön kappale. Pituus 1,8 ja \emptyset 0,4 cm.
Löytöpaikka: X
- : 132 (b) Metallitangon kappale. Keskellä kierukka. Pituus 3,7 cm.
(Kuva 35)
Löytöpaikka: IX
- : 133 Metallirengas. \emptyset 2,4 cm.
Löytöpaikka: I
- : 134 Metallirengas: \emptyset 1,7 cm.
Löytöpaikka: VII
- : 135 Ongenkoukku. Pituus 4 cm.
Löytöpaikka: IV

NEULAT: (136 - 150)

- 66102: 136 Parsinneula. Pituus 5 cm.
Löytöpaikka: VII

- 66102: 137 Luuneula. Pituus 7 cm.
Löytöpaikka: VII
- : 138 Parsinneulan fragmentti. Pituus 4,1 cm.
Löytöpaikka: XI
- : 139 Koristeneula. Pituus 5,5 cm. Yläpää taivutettu apilan-
lehden muotoiseksi.
Löytöpaikka: XI
- : 140 Koukkupäinen neula. Pituus 9,5 cm.
Löytöpaikka: V
- : 141-143 Parsinneuloja. Pituus 5 cm, 7 cm, 9,5 cm.
Löytöpaikka: V
- : 144-145 Nupipäisiä neuloja. Pituus 6 cm ja 5 cm.
Löytöpaikka: V
- : 146 Koristeneula. Pituus 6 cm. Pää kahdeksikon muotoinen ja
siitä riippuu kaksi rautalangasta spiraalimaiseksi
taivutettua koristetta.
Löytöpaikka: V
- : 147 Koristeneula. Pituus 5,5 cm. Neulan yläpää taivutettu
apilanlehteä muistuttavaksi. Siitä riippuu kaksirenkaisen
ketjun päässä viisikulmaiset metallilevyt(2,5 x 1,3).
Löytöpaikka: X
- : 148 Nupipäinen neula. Pituus 5,8 cm.
Löytöpaikka: IV
- : 149 Lasinuppinen rautaneula. Pituus 2 cm.
Löytöpaikka: IV
- : 150 Nupipäinen neula: Pituus 6,9 cm.
Löytöpaikka: I

KETJUNKATKELMAT: (151 - 155)

- 66102: 151 Metallilangastapunotun ketjun katkelma. Pituus 18 cm.
Löytöpaikka: Asehuone

66102: 152 Metallinen kolmiomainen jakaja. (2,5 x 2,5). Kustakin kulmasta lähtee kaksi metallirengasta ja niiden jälkeen teräväpäiset koukut. Metallilevyn pinnassa epäselvä koristekuvio.

Löytöpaikka: X

: 153 Ketjun katkelma. Pituus 3,5 cm.

Löytöpaikka: I

: 154 Ketjun katkelma. Pituus 3,5 cm.

Löytöpaikka: XI

: 155 Ketjun katkelma. Pituus 2,5 cm.

Löytöpaikka: VII

SOLJET: (156 - 160)

66102: 156 Metallisolki. ϕ 2,5 cm. Esihistoriallinen muoto. (Kuva 36)

Löytöpaikka: IX

: 157 Metallisolki. Pituus 3,5 cm ja leveys 2 cm. (Kuva 37)

Löytöpaikka: VIII

: 158 Metallisolki. Samanlainen kuin :156, mutta pienempi: ϕ 1,8 cm.

Löytöpaikka: V

: 159 Metallisolki. ϕ 2,5 cm.

Löytöpaikka: Sakaristo

: 160 Metallinen vyönsolki. Leveys 3,3 cm ja korkeus 3 cm. Täysin ehyt.

Löytöpaikka: VI

HELMET: (161 - 197)

66102: 161 - 167 Savihelmiä.

Löytöpaikka: VIII

: 168 Lasihelmi.

Löytöpaikka: XV

: 169 - 173 Lasi- ja savihelmiä.

Löytöpaikka: VIII

66102: 174 - 196 Savihelmiä.

Löytöpaikka: V

: 197 Rautaneulan lasinuppi. (Vert. :149). Sininen pohja,
jossa valkeaa koristekuviota.

Löytöpaikka: VI

NAPIT:(198 - 297)

66102: 198 - 199 Metallisia kantanappeja. ϕ 1,4 cm ja 2,3 cm.

Löytöpaikka: XIII

: 200 Metallinapin kuori. ϕ 1,8 cm. Kukkakuviio.

Löytöpaikka: XIV

: 201 - 202 Metallisia kantanappeja. ϕ 3,2 cm ja 1,9 cm.

Löytöpaikka: Hauta 13

: 203 - 210 Metallisia kantanappeja. ϕ 1,9 cm; 2,6 cm; 3 cm;
2,1 cm; 2 cm; 2,4 cm; 1,9 cm; 2 cm.

Löytöpaikka: VI

: 211 - 212 Metallinappeja. ϕ 2,4 cm ja 1,7 cm.

Löytöpaikka: V

: 213 - 236 Metallinappeja. ϕ 3 cm; 2 cm; 2,2 cm; 2 cm; 2,4 cm;
1,7 cm; 2,1 cm; 2 cm; 1,5 cm; 1,5 cm; 2,1 cm; 2 cm;
1,8 cm; 1,8 cm; 2,1 cm; 1,8 cm; .2 cm; 2,2 cm; 1,9 cm;
1,9 cm; 1,4 cm; 1,6 cm; 1,7 cm; 1,4 cm.

Löytöpaikka: IX

: 237 - 244 Metallinappeja. ϕ 2,2 cm; 1,5 cm; 2,3 cm; 2 cm;
1,4 cm; 2 cm; 1,6 cm; 1,7 cm.

Löytöpaikka: XI

: 245 - 250 Metallinappeja. ϕ 2,5 cm; 2 cm; 2,4 cm; 1,5 cm;
1,5 cm; 1,5 cm.

Löytöpaikka: X

: 251 Metallinappi. ϕ 1,5 cm.

Löytöpaikka: XV

- 66102: 252 - 259 Metallinappeja. ϕ 2,4 cm; 2,1 cm; 1,6 cm; 1,9 cm;
2,2 cm; 1,9 cm; 1,5 cm; 1,7 cm.
Löytöpaikka: IV
- : 260 - 261 Metallinappeja. ϕ 1,7 cm; 2,5 cm.
Löytöpaikka: VII
- : 262 - 267 Metallinappeja. ϕ 2 cm; 1,7 cm; 2,2 cm; 2,8 cm;
1,2 cm; 2 cm.
Löytöpaikka: VIII
- : 268 - 274 Metallinappeja. ϕ 2,7 cm; 2 cm; 1,6 cm; 1,6 cm;
1,9 cm; 1,5 cm; 1,9 cm.
Löytöpaikka: I
- : 275 - 276 Metallinappeja. ϕ 1,6 cm ja 1,2 cm.
Löytöpaikka: III
- : 277 - 287 Metallinappeja. ϕ 2,7 cm; 2 cm; 2 cm; 2,2 cm; 1,9 cm;
1,8 cm; 2,2 cm; 1,8 cm; 1,3 cm; 1,5 cm; 1,7 cm;
Löytöpaikka: XII
- : 288 Kalvosinnappi. ϕ ylhäällä 1,3 cm ja alhaalla 1,5 cm.
Mahdollisesti lyijyä.
Löytöpaikka: XII
- : 289 - 290 Kalvosinnappeja. ϕ 1,8 cm ja ϕ 1,1 cm.
Löytöpaikka: I
- : 291 - 294 Kalvosinnappeja. Yläpuolen halkaisijat: 1,1 cm, 1,5 cm,
1,5 cm, 1,3 cm.
Löytöpaikka: IX
- : 295 - 296 Kalvosinnappeja. Lyijyä. Yläpuolen halkaisijat: 1,5 cm,
1,5 cm.
Löytöpaikka: IV
- : 297 Kalvosinnappi. ϕ 1,9 cm. Sädemäisessä kentässä suuri
K-kirjain.
Löytöpaikka: V

SEKALAISIA ESINEITÄ: (298 - 312)

- 66102: 298 - 301 Savihelmiä, erikokisia.
Löytöpaikka: IV
- : 302 - 307 Lasihelmiä, erikokoisia ja erivärisiä.
Löytöpaikka: X
- : 308 Metallirengas. ϕ 3 cm. Reunat taivutettu hammas-
laitaisina sisäänpäin.
Löytöpaikka: IX
- : 309 - 310 Pieniä medaljongin peillejä. Toista kiertää rauta-
punos. ϕ 1,5 cm.
Löytöpaikka: IX
- : 311 Samanlainen kuin edellä. ϕ 1,5 cm.
Löytöpaikka: V
- : 312 Karhunhammas. Pituus 7,5 cm. Käytetty mahdollisesti
amulettina, koska toisessa päässä on reikä.
Löytöpaikka: IV

RAUTAESINEET: (313 - 347 paitsi n:ot 331 - 334)

- 66102: 313 - 315 Virsitaulun numeroita. 4; 6; 5. (Kuvat 38 - 40).
Löytöpaikka: II
- : 316 Rautasalpa. Pituus 13,5 cm.
Löytöpaikka: V
- : 317 Raudanpala. 4 x 2,5 x 0,4 cm.
Löytöpaikka: Hauta 13
- : 318 Rautanaula. Pituus 4,5 cm.
Löytöpaikka: XV
- : 319 Metallinen reunalista. Profiloitu. Pituus 10,7 cm.
Korkeus 1,6 cm.
Löytöpaikka: Sakaristo
- : 320 Rautahela. (Kuva 41)
Löytöpaikka: IX

- 66102: 321 Rautalehvä. Pituus 6,6 cm. Pää taivutettu koukuksi.
(Kuva 42)
Löytöpaikka: IX
- : 322 Samanlainen kuin edellä. Pituus 6,5 cm.
Löytöpaikka: X
- : 323 Rautainen rengas. ϕ 2,2 cm.
Löytöpaikka: X
- : 324 Rautanauka. Pituus 5,2 cm.
Löytöpaikka: VI
- : 325 Rautainen tilkerauta. Pituus 19 cm.
Löytöpaikka: VI
- : 326 Samanlainen kuin edellä. Pituus 21,2 cm.
Löytöpaikka: V
- : 327 Rautarengas. ϕ 11 cm. Mahdollisesti muurihaudan peittäneen metallilevyn nostorengas.
Löytöpaikka: VI
- : 328 Rautainen kynttilänpidike. Pituus 18 cm.
Löytöpaikka: V
- : 329 Oven saranarauta. Pituus 30 cm.
Löytöpaikka: Eteläoven itäisen pielen umpeenmuurauksessa.
- : 330 Rautapiikki, jonka lisänä kaksi kiintonaista sivusakaraa.
Löytöpaikka: Tuntematon
- : 331 Profiloitu puulista. Pituus 94 cm. Paksuus 2,3 cm.
Löytöpaikka:
- : 332 - 334 Nahkatapettifragmentteja. Arctopolitanuksen vaimo
Elisabet Petreja lahjoitti sen 5.4.1741
Löytöpaikka: Alttaripöytä
- : 335 Arkun kantohele. (Kuva 43)
Löytöpaikka: Hauta 12 korjaus: hauta 12
- : 336 Arkun kantohelan kahvaosa.
Löytöpaikka: Hauta 12

- 66102: 337 Arkun kantohela. (Kuva 44)
Löytöpaikka: Hauta 12
- : 338 Ovirauta. Pituus 12 cm.
Löytöpaikka: Tuntematon
- : 339 Arkun kantohelan kahvaosa.
Löytöpaikka: Hauta 7
- : 340 Arkun kantohela, kahvaosa puuttuu.
Löytöpaikka: Hauta 7
- : 341 Arkun kantohela.
Löytöpaikka: Hauta 7
- : 342 Arkun kantohela. Löytöpaikka: Hauta 9
- : 343 Arkun kantohela. Löytöpaikka: Hauta 9
- : 344 Arkun kantohelan kahvaosa.
Löytöpaikka: Hauta 9
- : 345 Arkun kantohela. (Kuva 45)
Teksti: "Salige äro de döde
som i Herredom dö"
Löytöpaikka: Hauta 8
- : 346 Samanlainen kuin edellä. Ilman kantokahvaa.
Teksti: "Ty Christus är död och lif och Herren är min
vin i dö."
Löytöpaikka: Hauta 8
- : 347 Arkun helan fragmentti. Teksti epäselvä.
Löytöpaikka: Hauta 8

KRISTALLIPALAT: (348 -352)

66102: 348 - 352 Kristallinpaloja 5 kpl.

Löytöpaikka:

LASIMAALAUKSEN KAPPALEET: (353 - 358)

66102: 353 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 46)

Löytöpaikka: XV, ei varma

: 354 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 47)

Löytöpaikka: Alttari

: 355 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 48)

: 356 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 49)

: 357 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 50)

: 358 Lasimaalauksen kappale. (Kuva 51)

IKKUNALASIN PALAT: (359 - 389)

66102 : 359 - 360 Löytöpaikka: Et. ovi, kirkon puoli

: 361 - 364 Löytöpaikka: Sakaristo

: 365 - 367 Löytöpaikka: Alttari

: 368 - 373 Löytöpaikka: III

: 374 - 378 Löytöpaikka: II

: 379 - 382 Löytöpaikka: XII

: 383 - 386 Löytöpaikka: XII

: 387 Ehyenä säilynyt ikkunalasien pala. (Kuva 52)

Löytöpaikka: XV

: 388 - 389 Löytöpaikat: XV ja XIV

LASINPALAT: (390 - 415)

- 66102: 390 Lasinpala. Löytöpaikka: Tuntematon
- : 391 Lasinpala. Löytöpaikka: II
- : 392 - 393 Lasinpaloja. Löytöpaikka: III
- : 394 Lasinpala. Löytöpaikka: IV
- : 395 - 396 Lasinpaloja. Löytöpaikka: V
- : 397 Lasinpala. Löytöpaikka: VII
- : 398 - 399 Lasinpaloja. Löytöpaikka: IX
- : 400 - 408 Lasinpaloja. Löytöpaikka: X
- : 409 Lasinpala. Löytöpaikka: XIII¹
- : 410 _ 411 Lasinpaloja. Löytöpaikka: XIV
- : 412 - 415 Lasinpaloja. Löytöpaikka: XV

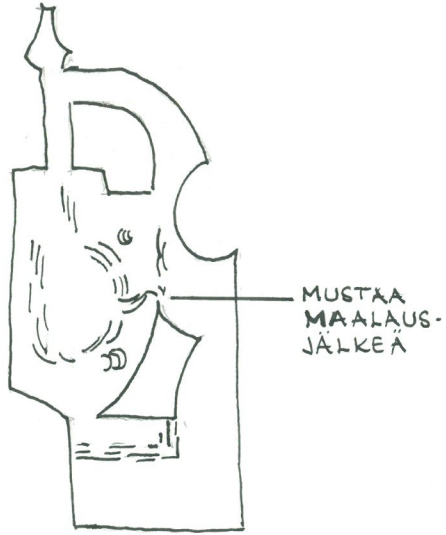
Profiloitu joulukuuta, p. 94 cm

TEKSTIILIT

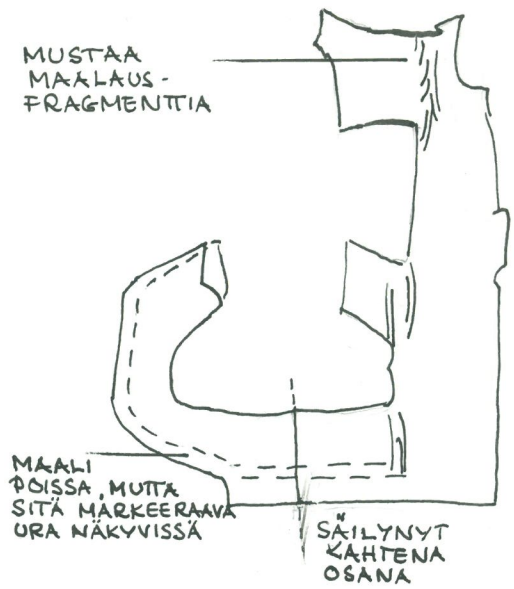
- 66102:416:1 Ruskean kellertävää silkkikangasta, jossa vihreä kudottu aplikaatio (kahtena kappaleena)
Löytöpaikka: Rennerfeldtin hauta
- 66102:416:2 Vihreä metallilangasta punottu solmuke (silkkilanka loimena, vihreä metallilanka kuteena) Nauhan leveys 0,7 cm.
Löytöpaikka: Rennerfeldtin hauta
- 66102:416:3 Metallilangasta punottua pitsiä. Pituus 127 cm ja leveys 1,5 cm.
Löytöpaikka: Rennerfeldtin hauta
- 66102:417 Vihreä silkkihuivi, jossa kellertävän ruskeaa kuviointia. Mitat 60 x 62 cm.
Löytöpaikka: XIV₁, naisen arkku, hyvin säilynyt
- 66102:418:1 Keltainen silkkimyssy, jossa hopealankakirjontaa.
Löytöpaikka: 1V
- 66102:418:2 Vihreä kupumainen silkkihattu, jossa kalansuomutikkausta.
Löytöpaikka: 1V
- 66102:419:1 Vihreä lapsen myssy, silkkiä. Siinä on vaaleanruskea reunuslista
Löytöpaikka: Kuorin pohjoispuoleiset muurihaudat
- 66102:419:2 Kellertävän ruskeasta silkkilangasta virkattua pitsiä. Pituus 25 cm ja leveys 0,7 cm
Löytöpaikka: Kuorin pohjoispuoleiset muurihaudat
- 66102:420 Ruskea naisen brokadinen myssy
Löytöpaikka: X
- 66102:421:1 Kellertävän ruskea silkkirusetti. Leveys 3,5 cm
Löytöpaikka: XV
- 66102:421:2 Vihreä nauha, jossa ruskea kuviointi. Pituus 15 cm ja leveys 2,6 cm
Löytöpaikka: XV

- 66102:422 Vaaleanruskea silkkinauha, jossa lintuaiheinen koriste-
raitakuviointi. Pituus 57 ja leveys 2,5 cm
Löytöpaikka: XVI
- 66102: 423 Tumman ruskea silkkinauha. Pituus 60cm ja leveys 5 cm
Löytöpaikka: XI1
- 66102:424 Hopeanvärisestä metallilangasta virkattua pitsiä. Pit-
sin sisällä kulkee paksumpi metallilanka, joka muo-
dostaa toisen koristekuvion. Pituus 30cm ja leveys
1,5 cm
Löytöpaikka: 1_{V1}
- 66102:425:1 Ruskea silkkilangasta punottu hapsunauha. Pituus 88
cm.
Löytöpaikka: VI
- 66102:425:2 Vihreästä metallilangasta ja valkeasta silkkilangasta
virkattua pitsiä. Pituus 42 cm ja leveys 1 cm
Löytöpaikka: VI
- 66102:426 Punaisesta valkearaitaisesta silkkikankaasta valmis-
tettu silkkityyny. Mitat 5,5 x 4,5 cm
Löytöpaikka: VII
- 66102: 427 Naisen hiuskoriste
Löytöpaikka: IX
- 66102: 428 Pääseppeli ja käsikukka. Tehty helmistä, kankaasta
ja paperista
Löytöpaikka: XI, lapsen arkku

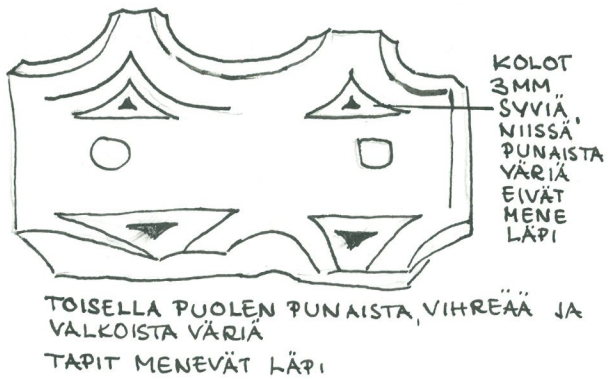
KUVA 1 (66102:4)

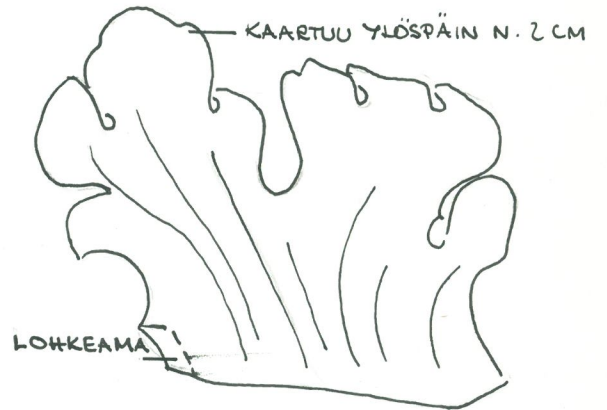
KUVA 2 (66102:5)

KUVA 3 (66102:6)

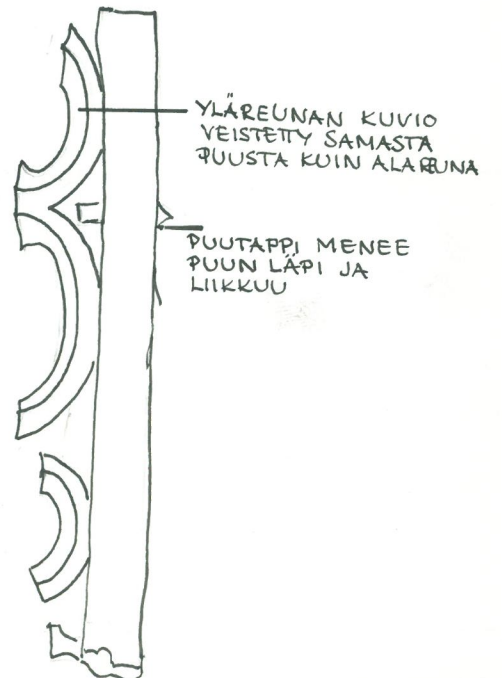
KUVA 4 (66102:7)

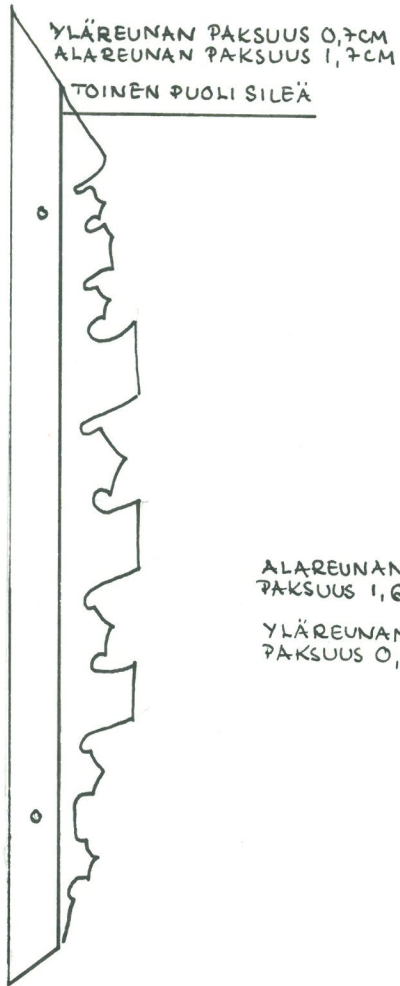
KUVA 5 (66102:8)

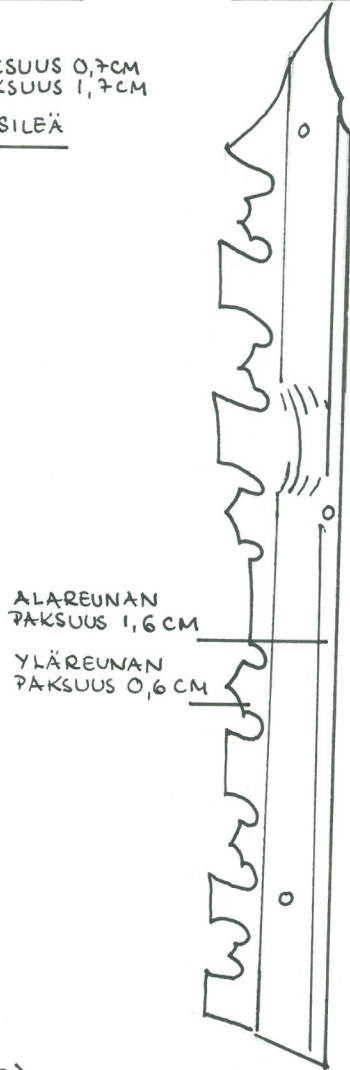
KUVA 6 (66102:9)

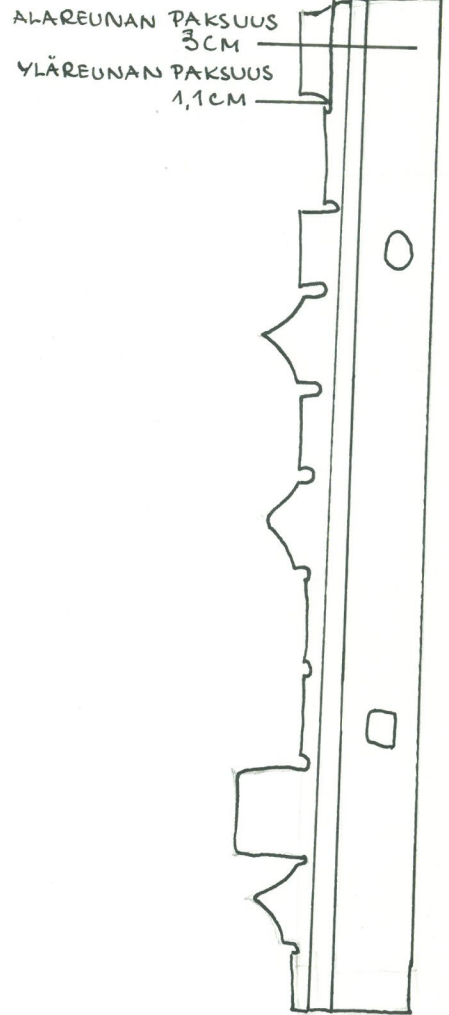
KUVA 7 (66102:10)

KUVA 8 (66102:11)

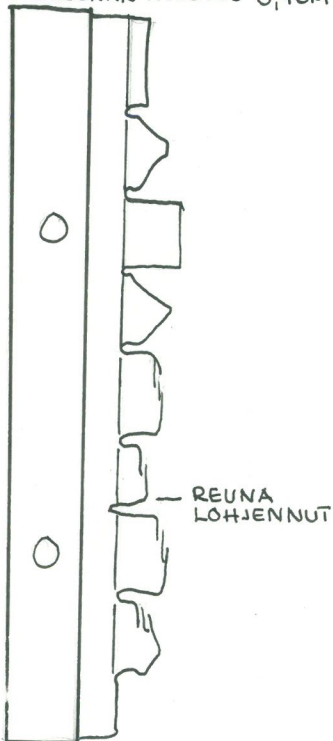

KUVA 9 (66102:12)

KUVA 10 (66102:13)

ALAREUNAN PAKSUUS 3CM
YLÄREUNAN PAKSUUS 0,9CM

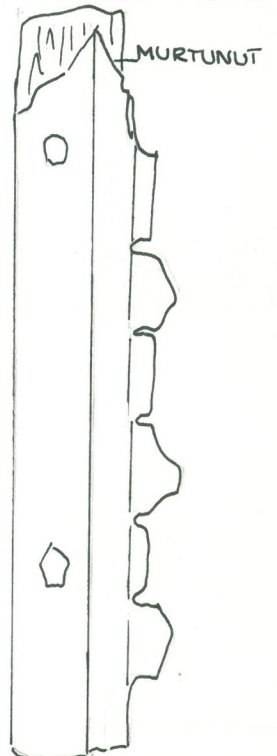
KUVA 11 (66102:14)

ALAREUNAN PAKSUUS 3,7CM
YLÄREUNAN PAKSUUS 1CM

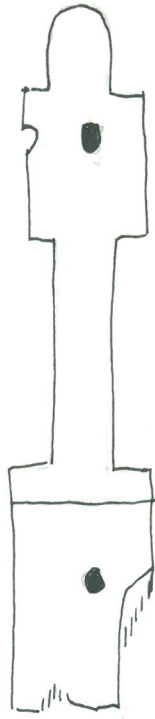
KUVA 12 (66102:15)

ALAREUNAN PAKSUUS 3CM
YLÄREUNAN PAKSUUS 1CM

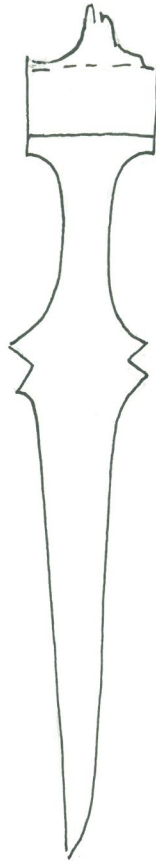
KUVA 13 (66102:18)

PAKS. 1,4 CM

KUVA 14 (66102:19)

PAKS. 1,1 CM

KUVA 15 (66102:20)

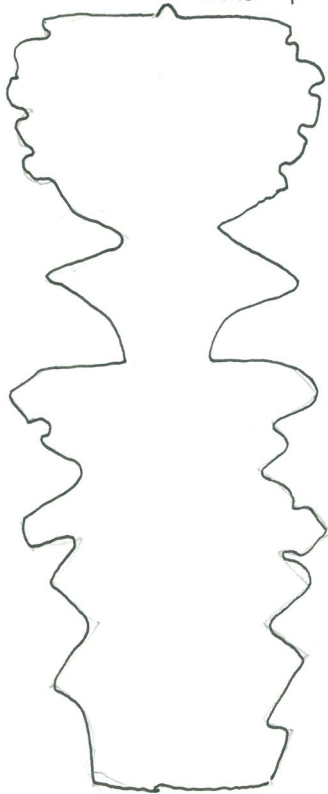
SAKARA ON
SALVOKSESSA

PYSTYSAKARAN
PAKSUUS 2,4 CM

POIKKISAKARAN
PAKSUUS 1,8 CM

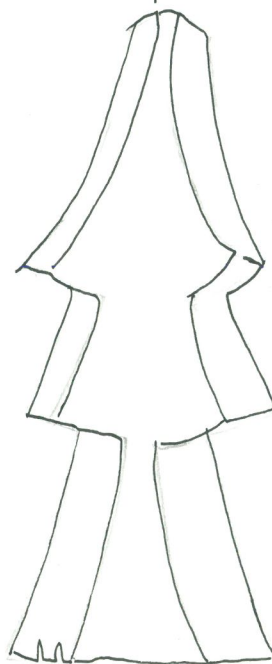
KUVA 16 (66102:21)

PAKS. 1,1 CM

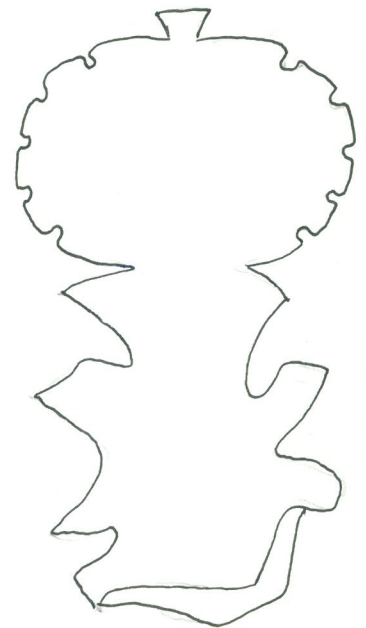
KUVA 17 (66102:22)

PAKSUUS N. 1,5 CM
KATKENNUT

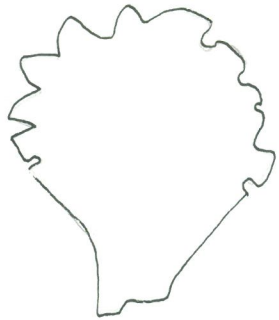

KUVA 18 (66102:26)

PAKSUUS 0,7 CM

KUVA 19 (66102:27)

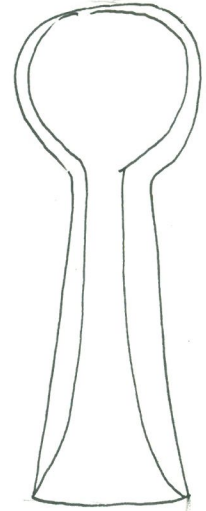
KUVA 20 (66102:33)

PAKSUUS 0,7 CM

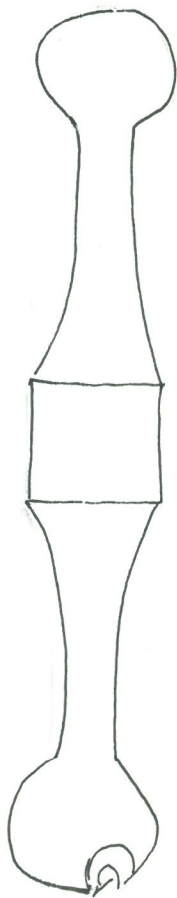
KUVA 21 (66102:34)

PAKSUUS 1 CM

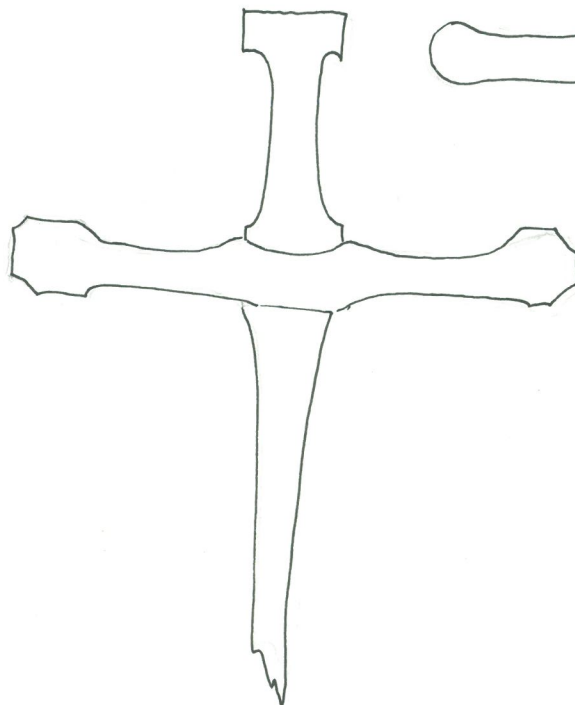
KUVA 22 (66102:35)

PAKSUUS 1,3 CM

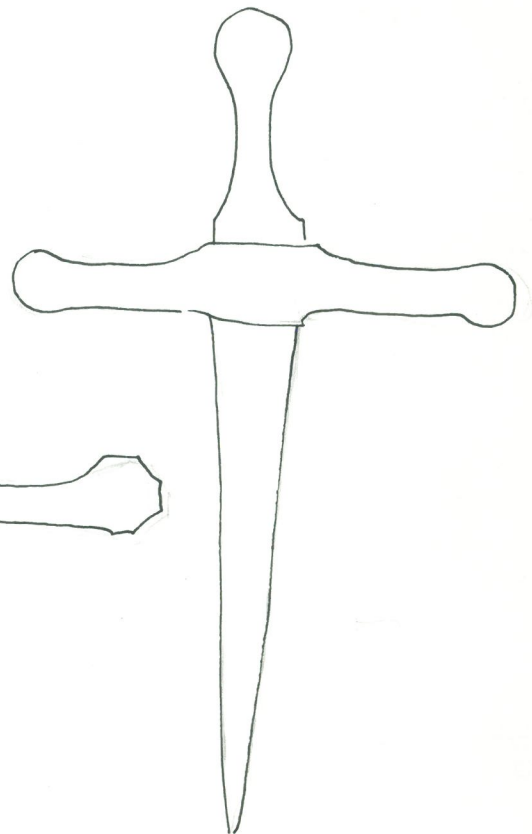
KUVA 23 (66102:36)

PAKSUUS 1,4 CM

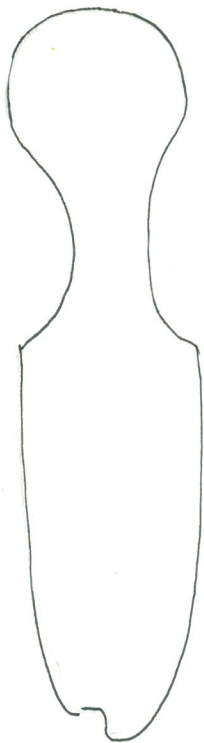
KUVA 24 (66102:37)

PAKSUUS 1 CM

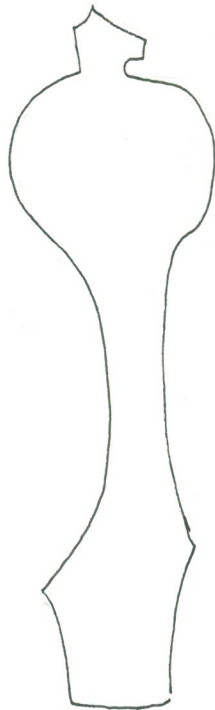
KUVA 25 (66102: 38)

PAKSUUS 1 CM

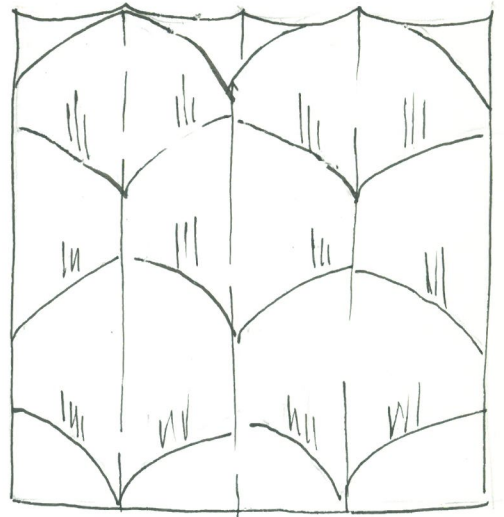

KUVA 26 (66102: 39)

PAKSUUS 0,6 CM

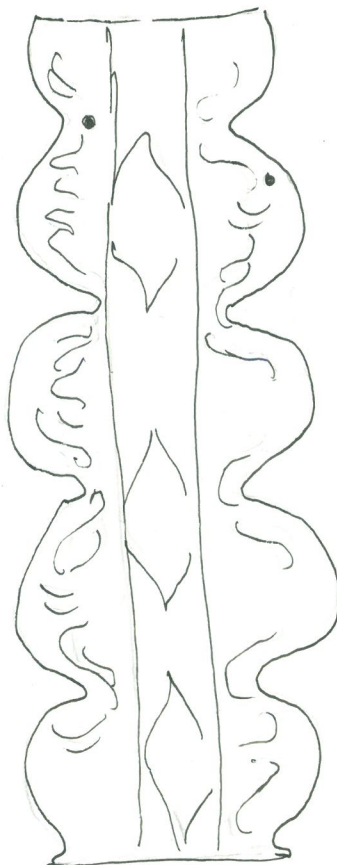
KUVA 27 (66102: 41)

KUVA 28 (66102: 62)

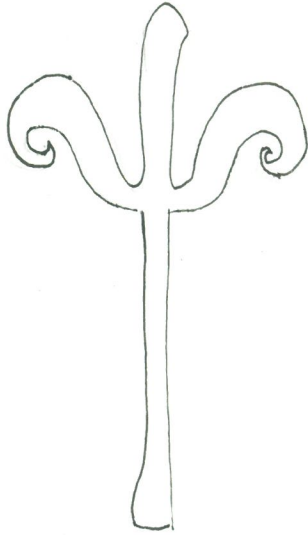
KUVA 29 (66102: 64)

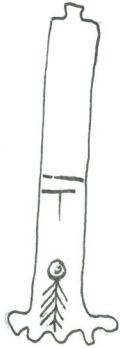
KUVA 30 (66102: 67)

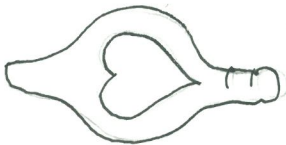
KUVA 31 (66102: 71)

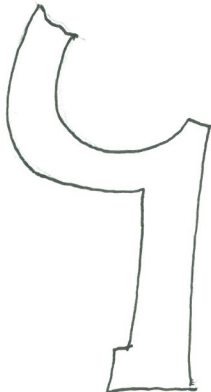
KUVA 33 (66102: 128)

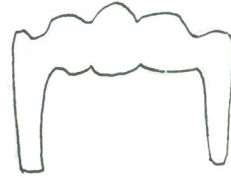
KUVA 37 (66102: 157)

KUVA 39 (66102: 314)

KUVA 32 (66102: 73)

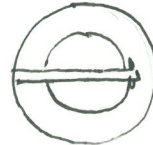
KUVA 34 (66102: 130)

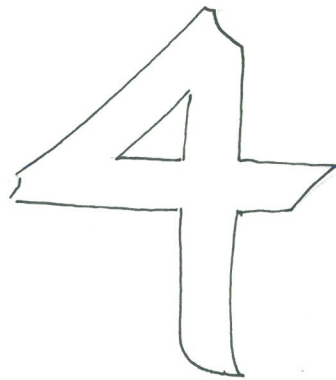
KUVA 35
(66102: 132)

KUVA 36 (66102: 156)

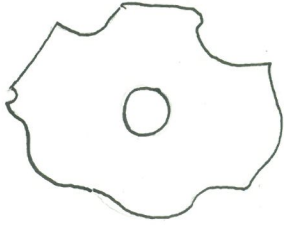
KUVA 38 (66102: 313)

KUVA 40 (66102: 315)

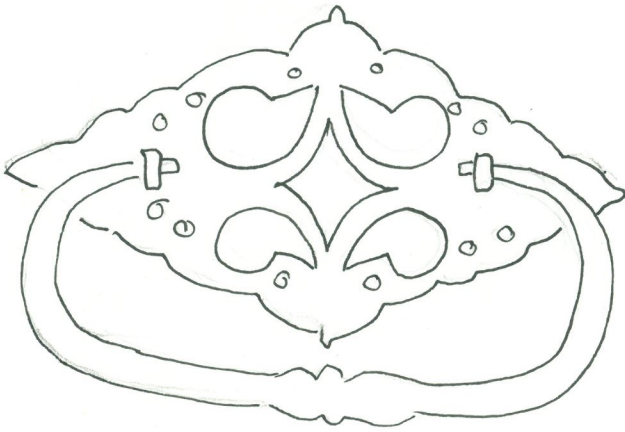
KUVA 41 (66102:320)

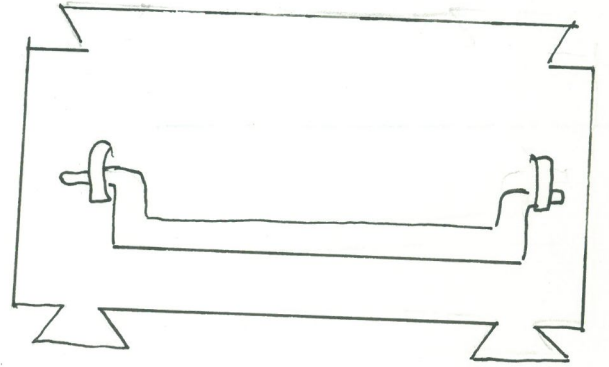
KUVA 42 (66102:321)

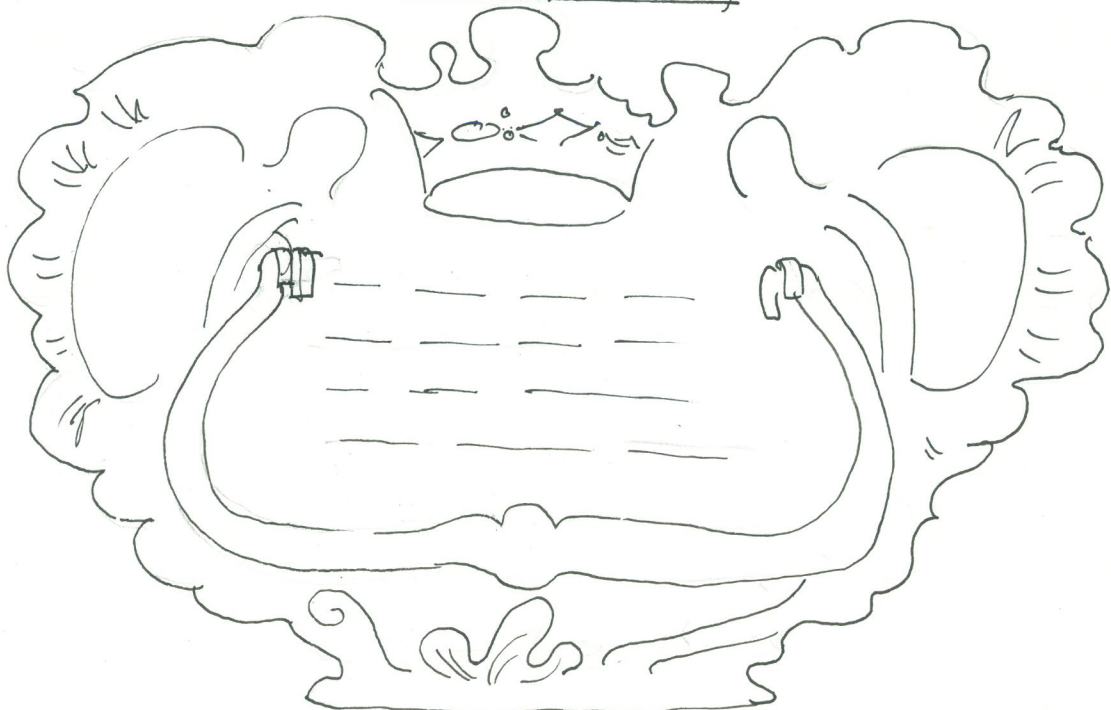
KUVA 43 (66102:335)

KUVA 44 (66102:337)

KUVA 45 (66102:345)

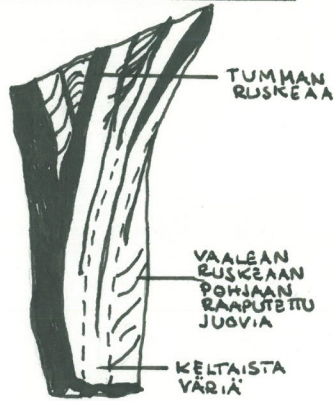

KUVA 46 (66102: 353)

TAUSTA JA ÄÄRIVIIVAT
TUMMAN RUSKEAT, FIGUURI
KELLERTÄVÄ

KUVA 47 (66102: 354)

KUVA 48 (66102: 355)

KUVA 49 (66102: 356)

KUVION ÄÄRIVIIVAT
JA MUUT JUOVAT
TUMMAN RUSKEAT

KUVA 50 (66102: 357)

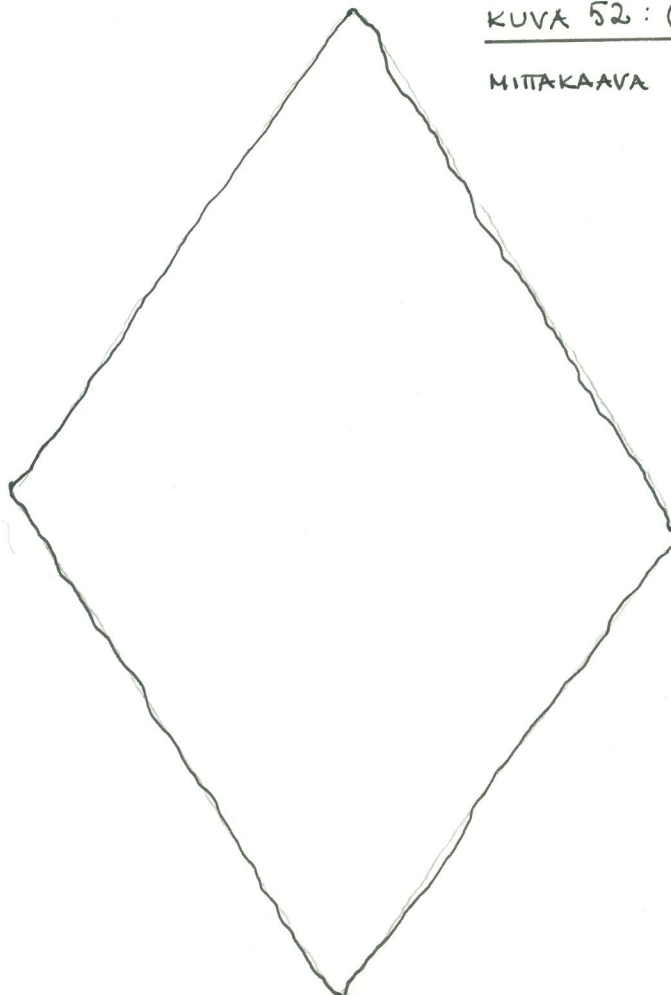

KUVA 51 (66102: 358)

KUVA 52: (66102: 387)

MITAKAAVA 1:1

LÖYTÖPAIKKA: XIII
PAKS. 8 CM

LÖYTÖPAIKKA: IV
PAKS. 9 CM

LÖYTÖPAIKKA: XI
PAKS. 7 CM

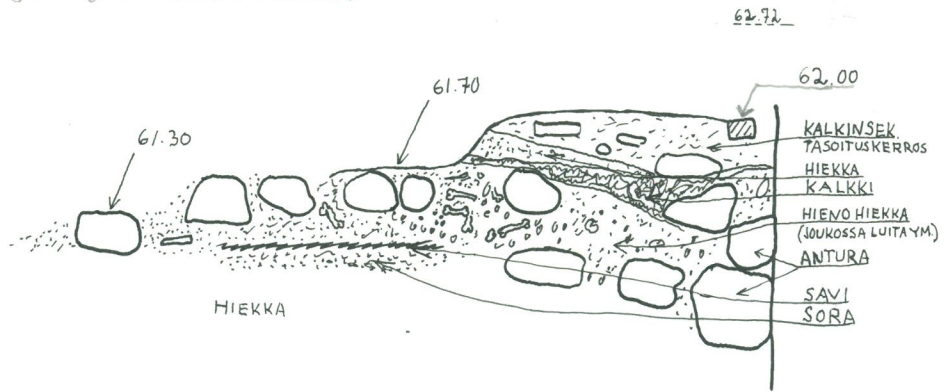
LÖYTÖPAIKKA: II
PAKS. 9,5 CM

LÖYTÖPAIKKA: ASEHUONE
PAKS. 8 CM

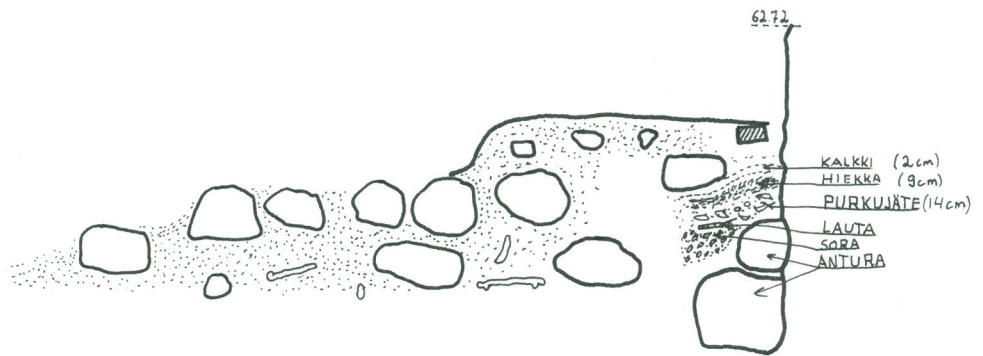
MUOTOTIILIA LÖHJÄN KIRKOSTA
1966

Alttarin pohjan yleisleikkaus:

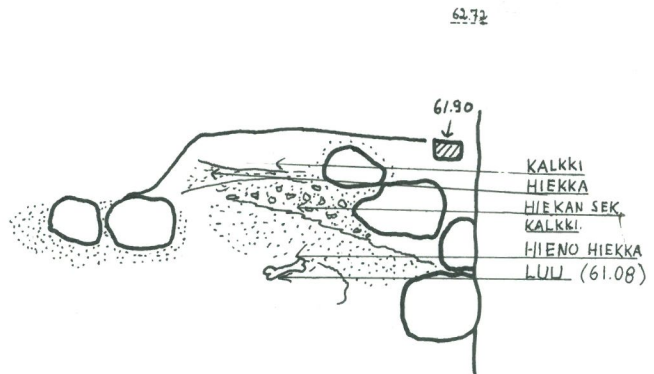

Alttarin pohjan detaljileikkauksia:

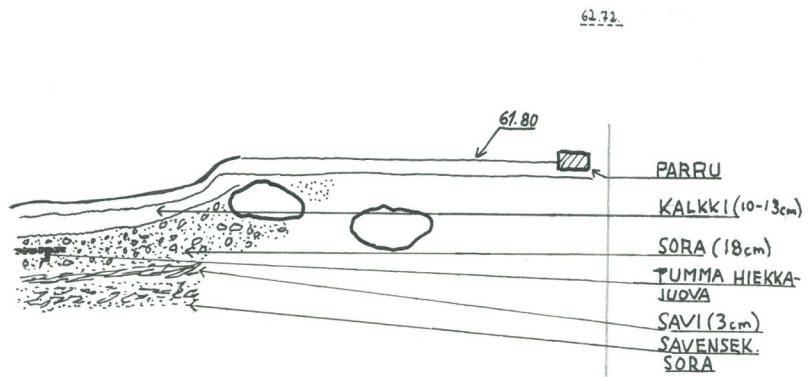
a)

b)

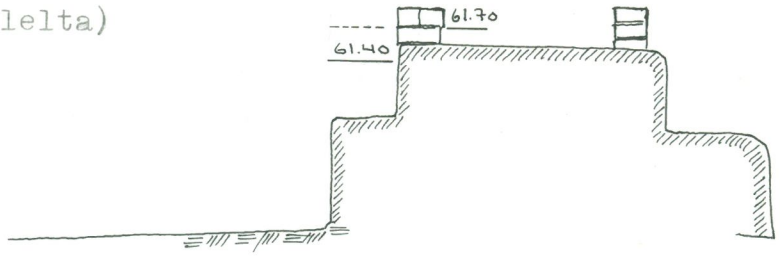

c)

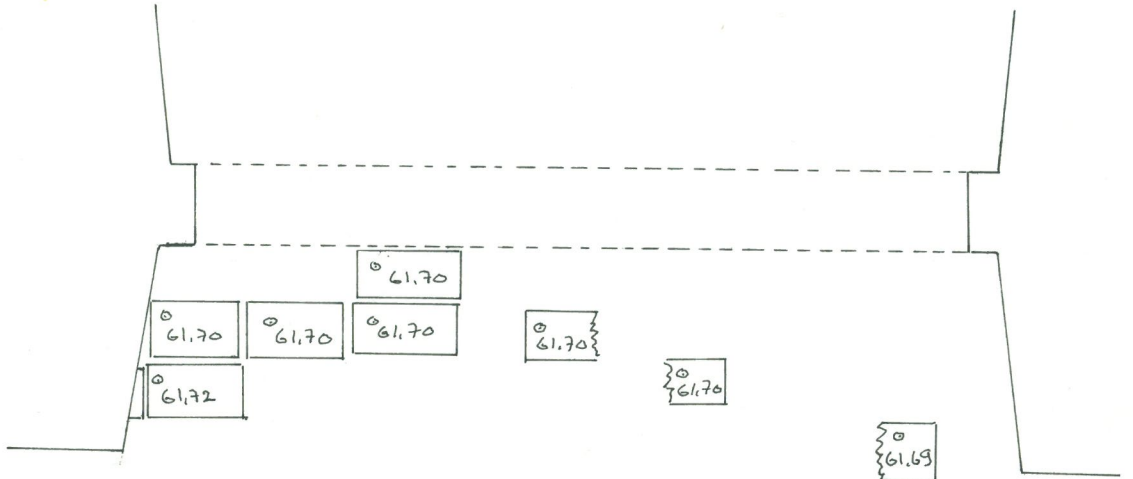

MK 1:50

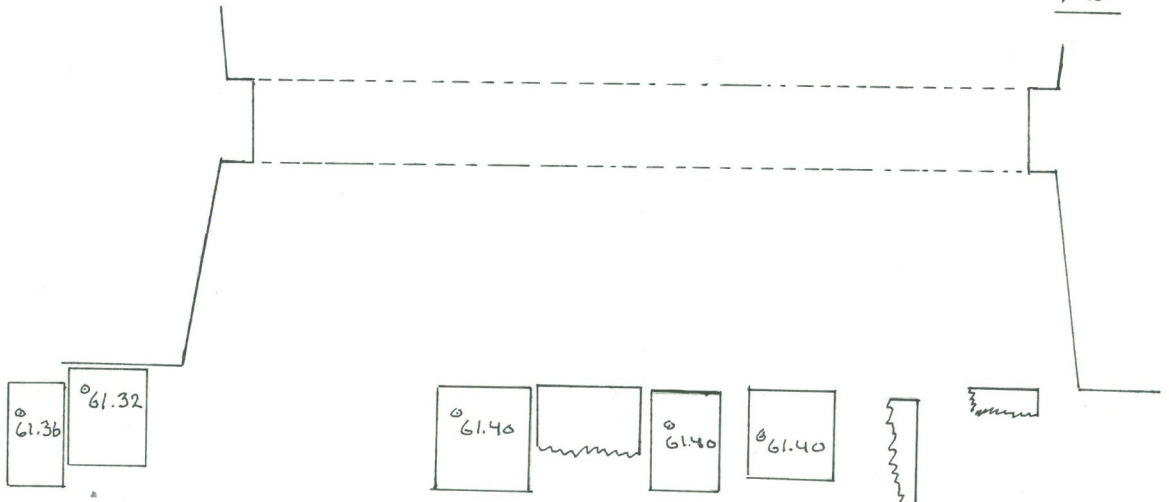
ASEHUONEEN ETELÄOVI
(asehuoneen puolelta)

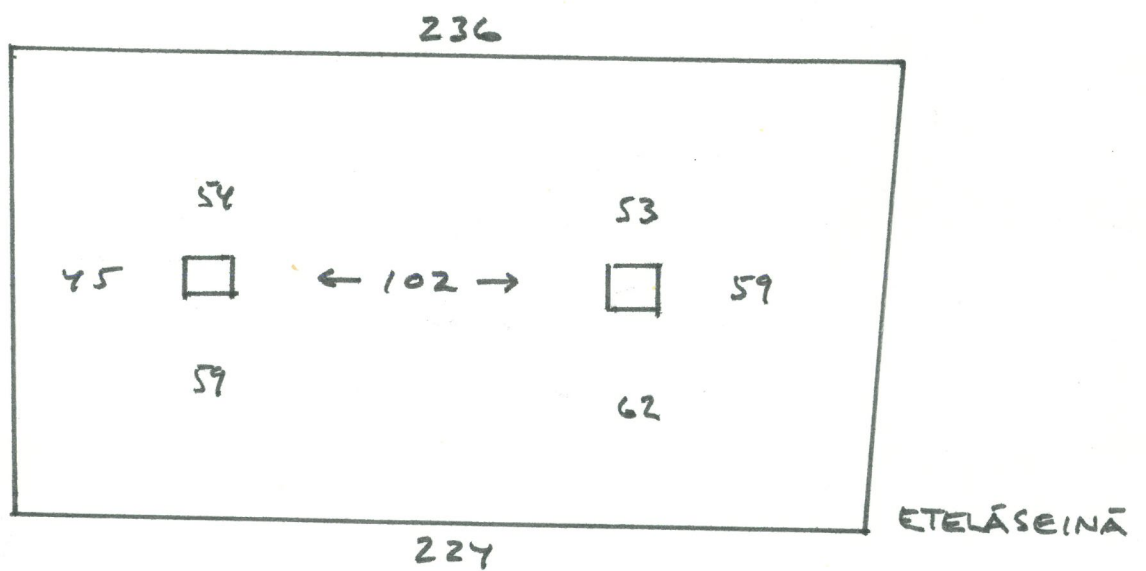
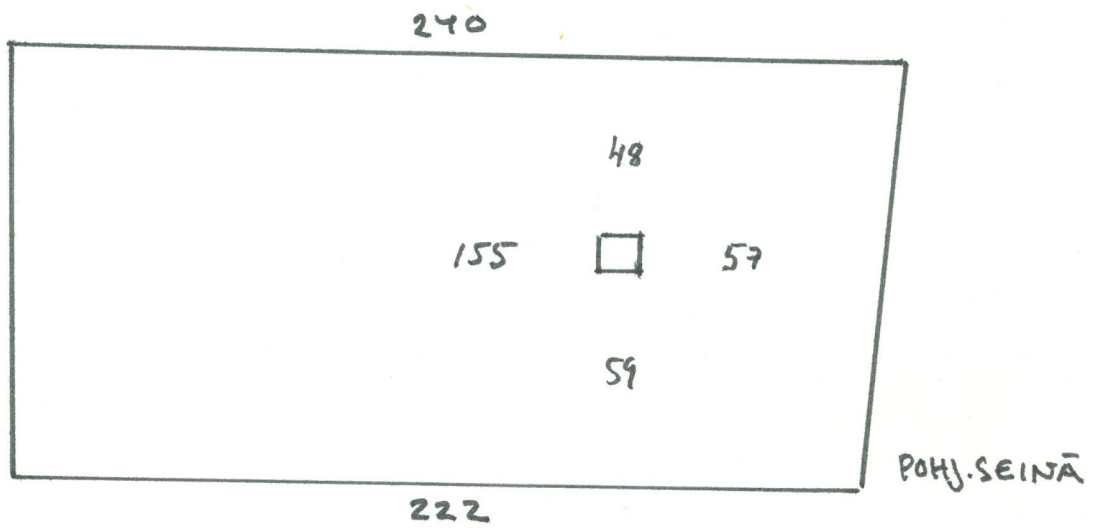
1:50

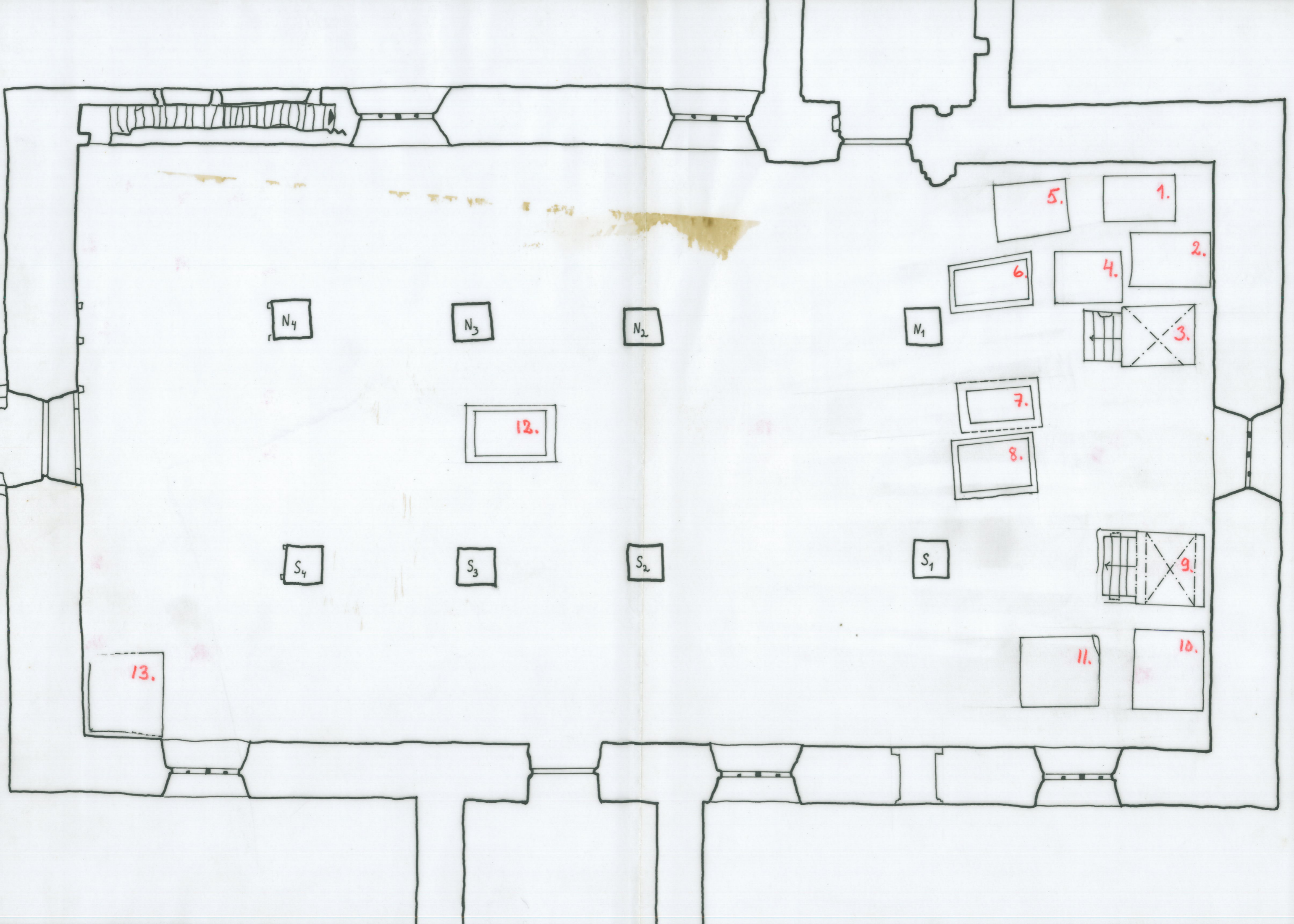

1:20

HAUTA 1.

172 1000-1000
Amarna 1757

XIII

V

VII

X

Fr I 1523-33

ME 1319-63 (4) X

ME 1319-63 (6 type) X
AM 1363-89 (1 type)

I
1400-2

XIV 1528-92 VII

N₄

N₃

N₂

N₁

XI

VIII

V

Amarna 1400-(1)
Hono 1481-1513

KV 1523-60

SS 1222-1250 (1)
ME 1319-63 (4) (+1) X
AM 1363-89 (1)
EP 1396-1439 (2)

II
1400-6

-176
Fr I 1725
(2)

XV VII 1568-92

S₄

S₃

S₂

S₁

Amarna 1400-(1,2)
XII AM 1363-89 (1)

IX
ME 1319-63 (2) X
Amarna 1400-30 (2)

VI 2 (2+p+q)
ME 1319-1363 (2) X

III
1413

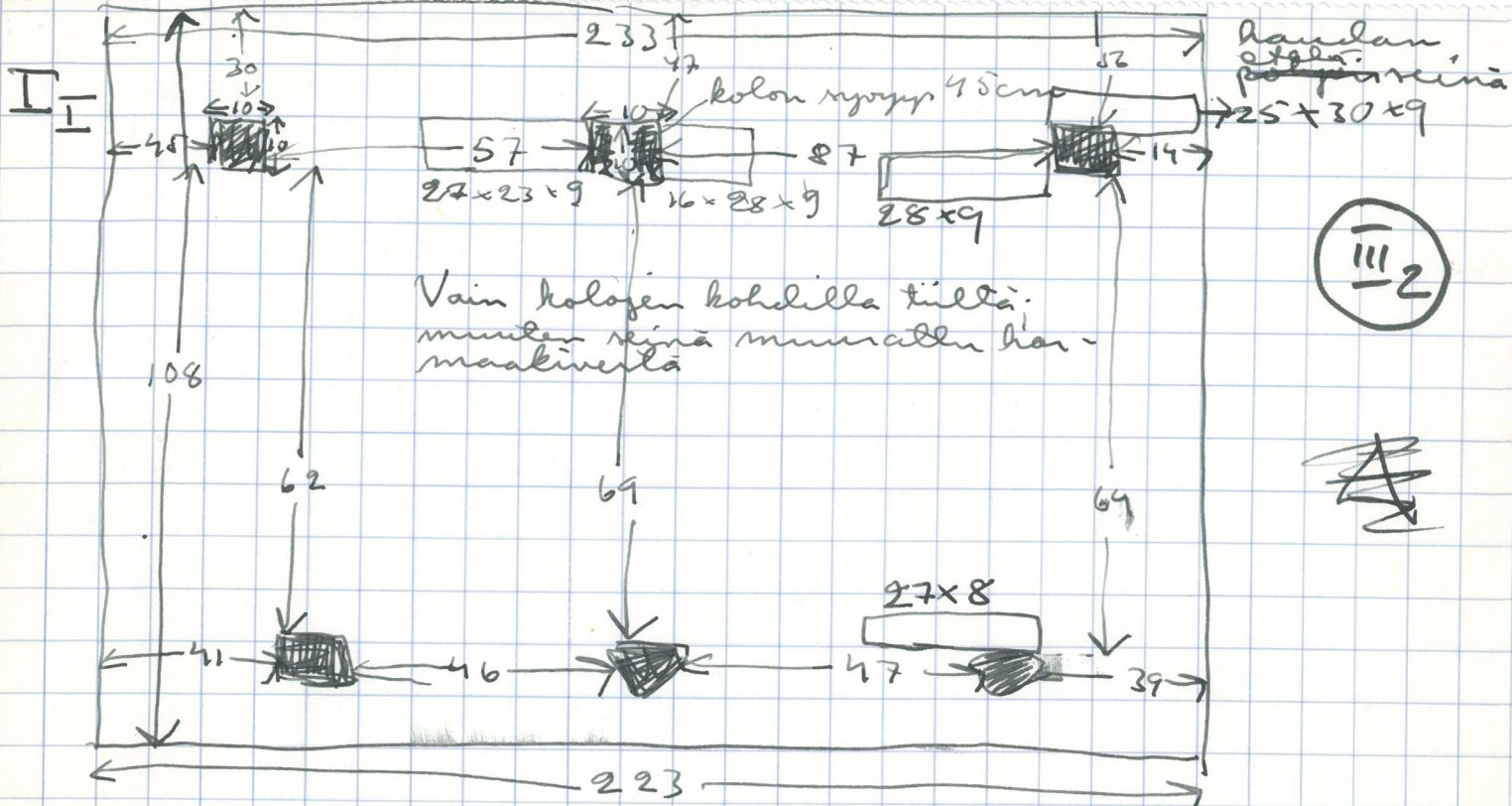
1568-492
1727

Fr I
1720-51
(1724)

Brick 1 type
VII 1568-92
1600-600

Fr I
1724

1413

Vain kolon kohdilla tiiltä;
muuten seinä muurattu har-
maakivellä

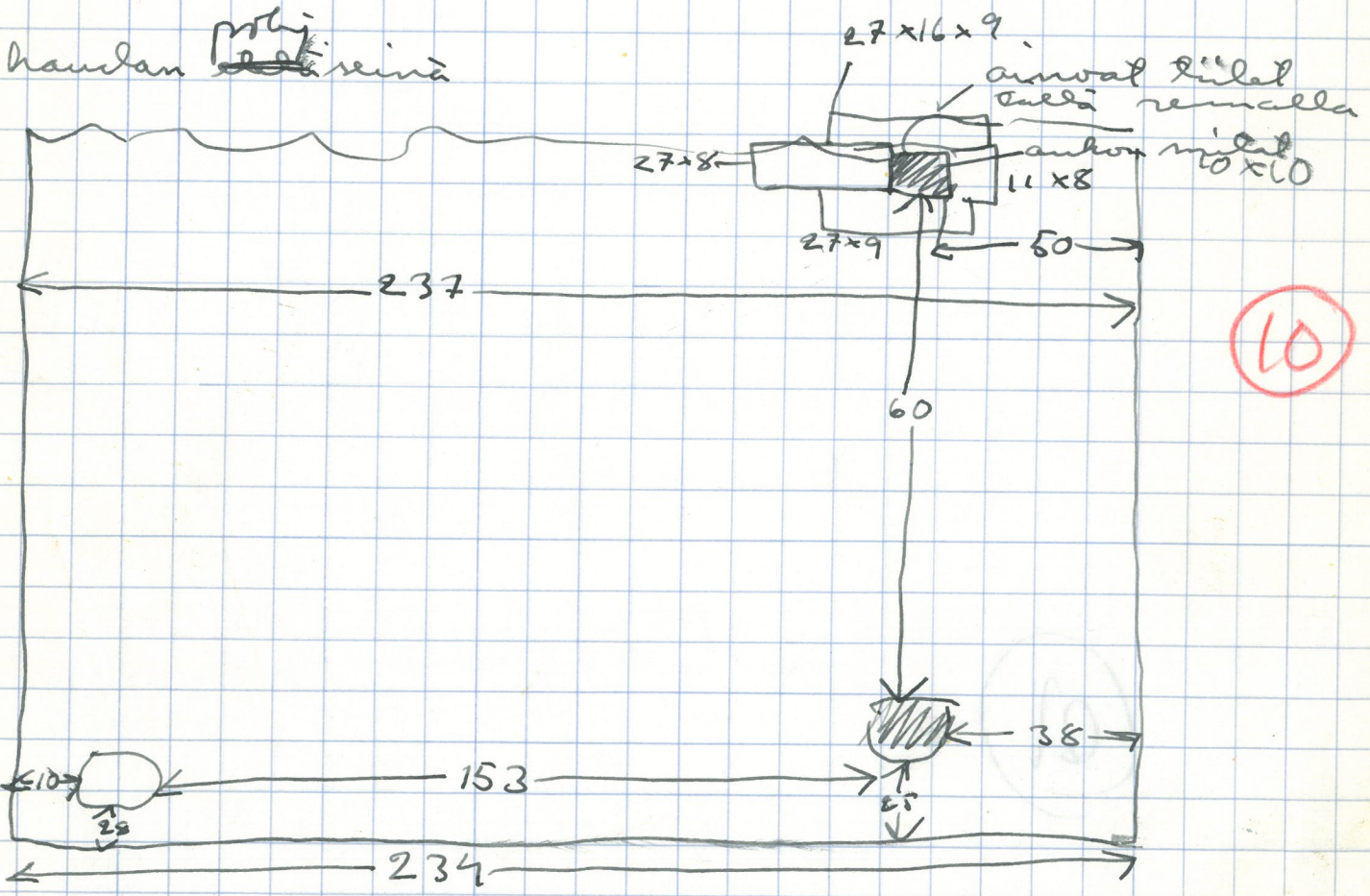
III 2

laasti kellertävää hienorakeista sisältäen valkoisia
pieniä kalkkimunijia

laudan pohja rasea, seinät ruhtelline muorat

laudan ~~ala~~ ^{pohja} seinä

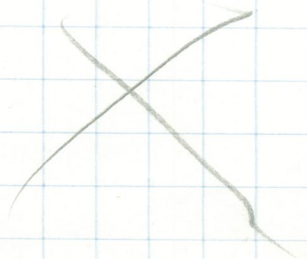
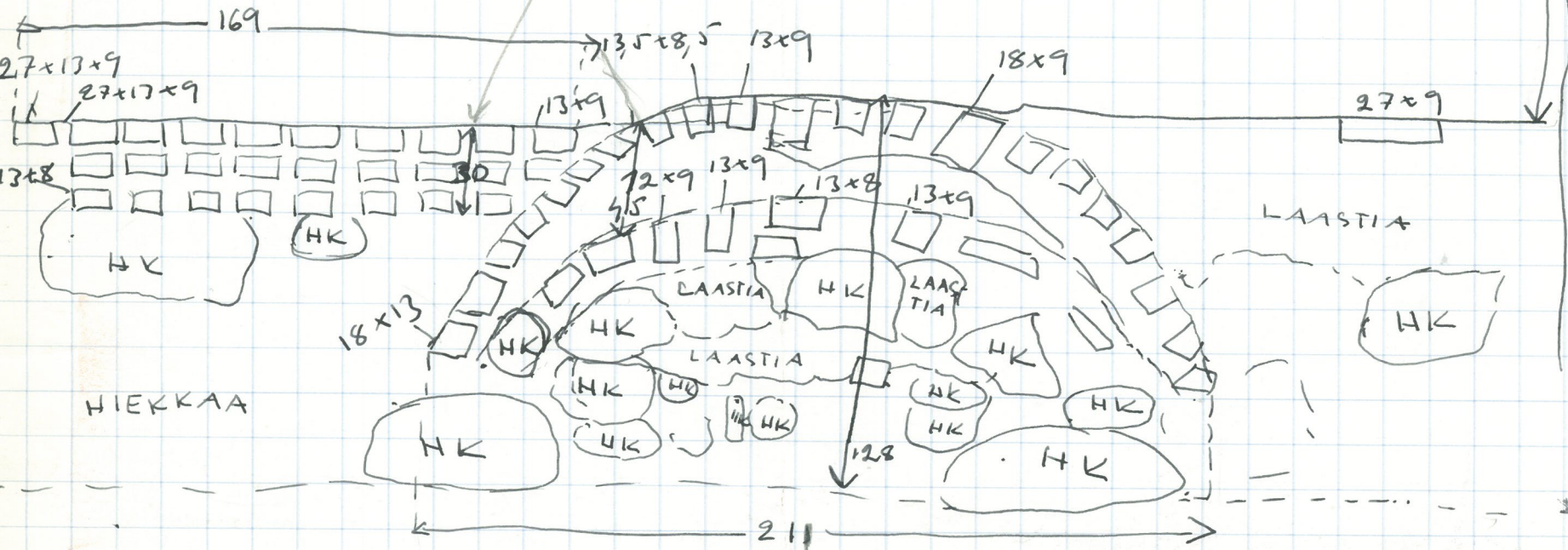
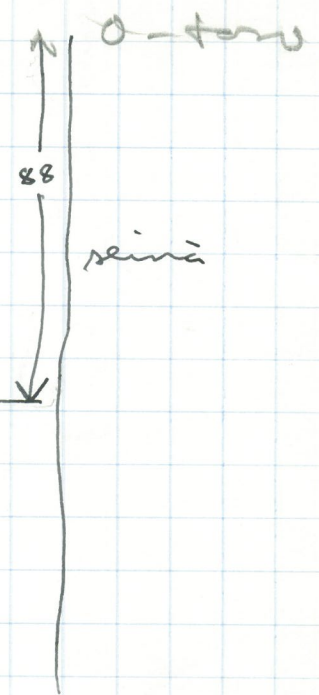

III 10

itä seinän pituus	ylh. 255	alh. 250
lanni " " "	ylh. 246	alh. 248

21. 7. 1966 Ns. Mänsälän haudan eteläreunan leikkauk

$$\begin{array}{r} 62172 \\ 82 \\ \hline 6184 \end{array}$$

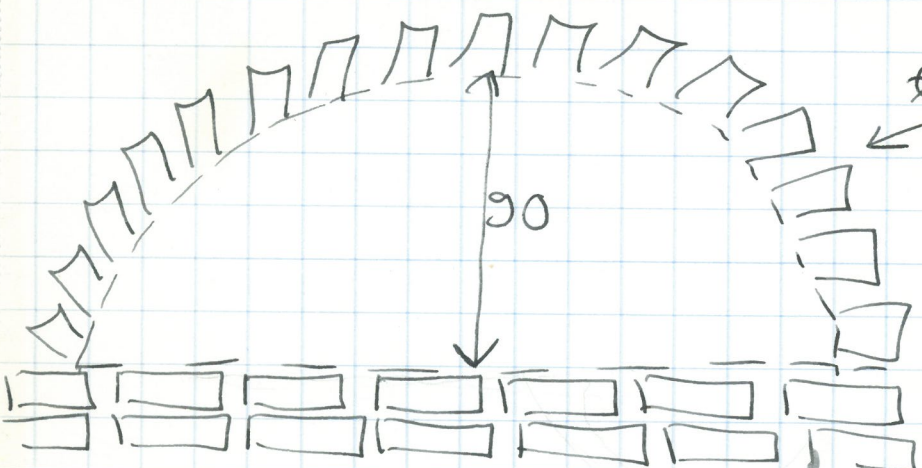

3

Nv. 3

27. 7. 66

Ulkoinen saarnatuoli

tiilimittoja kolvikaarta:

$$28,5 \times 14 \times 9,5; 28 \times 13,5 \times 9; 28,5 \times 14,5 \times 9,5;$$
$$29 \times 14,5 \times 9,5$$

tiilimittoja saarnatuolin alareunasta:

$$28,5 \times ? \times 7; 14 \times 7; 13,5 \times 7; 14 \times 7,5; 14 \times 7;$$
$$14 \times 6,5; 14 \times 7; ? \times 14,5 \times 7; \text{~~28,5 \times 14,5 \times 7~~};$$
$$27,5 \times 14 \times 7,5; 27,5 \times 15 \times 7;$$

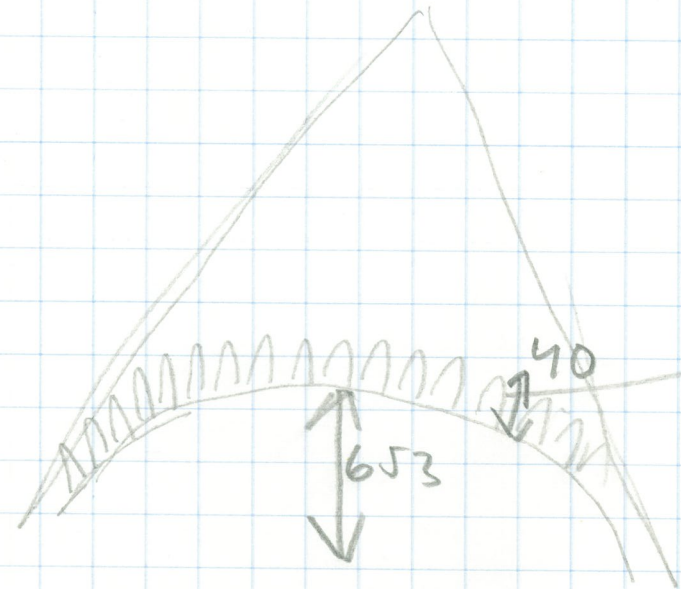
Sakariston ullakko

27.7.65.

Kilpikaari tarulla 653 (kerhikohhta)

kilpikaaren
syvyys n. 50-52
läysin itä sakariston
seinästä

litemitotaja: 23×9 , $26 \times 8,5$, 29×8
 $12,5 + 7,5$ | $26 \times 7,5$ | 26×8
 $23,5 \times 6$

muraattu
harmmakiiviä
pyrttykiiloin

harmmakiivi-pyrtty-
kiilat noin 40cm
korkeus

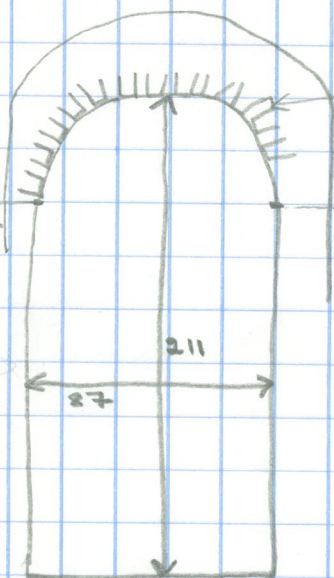
Sakariston ullakolle johtavan portain ylätasanne on
tarulla -311.

10.4.67

Sakonin itäovi

Lohja

korkeus
kaaren alkuun
190 mm

korkeus siihen
mihin kaari alkaa 190 mm

holvikaaren tiilimittoja: $25 \times 13 \times 7$

$25,5 \times 14 \times 6$

$26,5 \times 13,5 \times 6,5$

oven ryvyys 73 cm (ovileveys ovileveys)

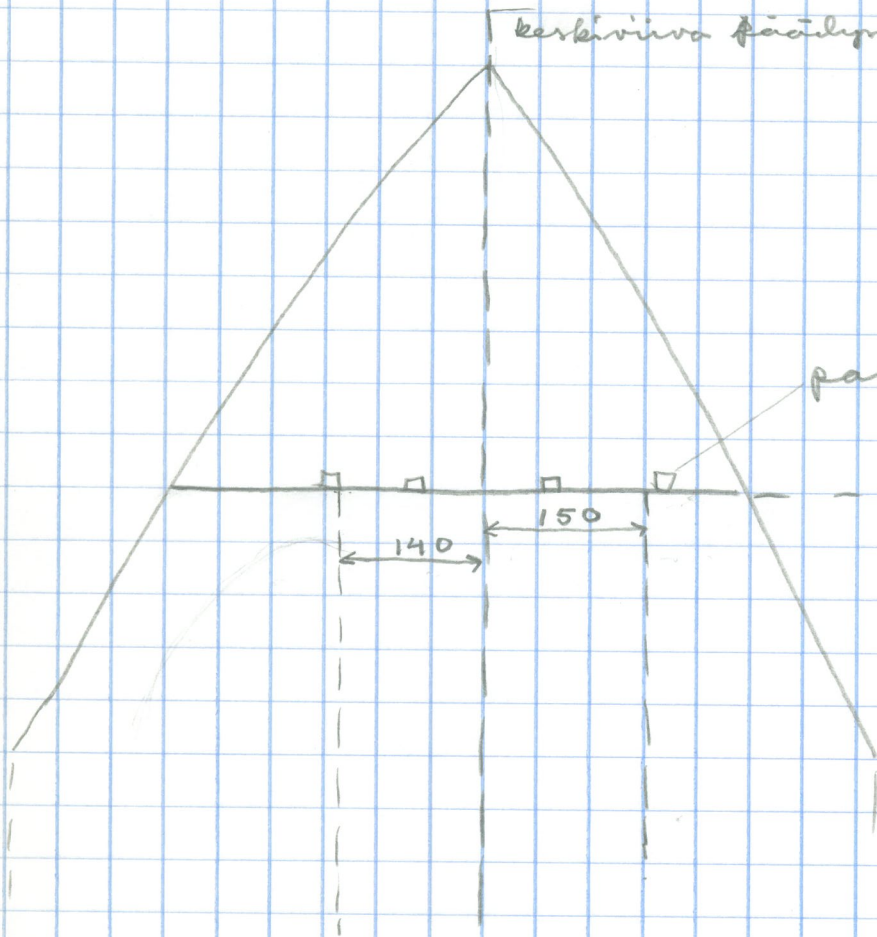
12.4. 67 Lohja

Asehuoneen ullakon pohjoisreunä

68.62
62.72
5.90

keskiviiva päättyen laajasta

parunkolot heti taron yläpuolella.

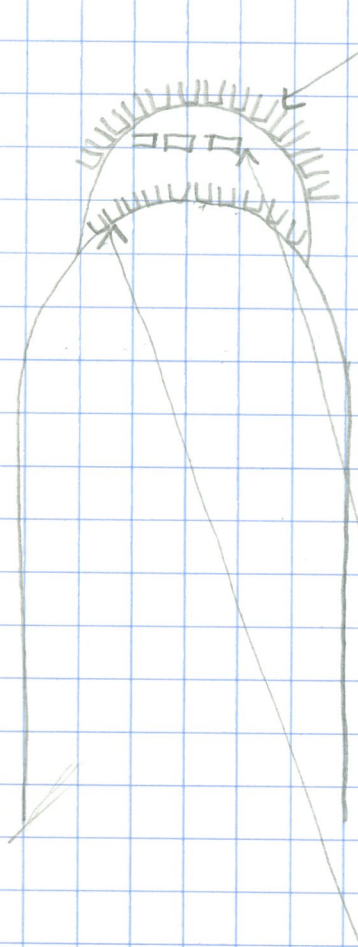

tasolla 68.62 (+5.90) loppuun laartittu reuna. Sen jälkeen alkaa näkymätönäkin tarkoitettu seinäpinta. Hk:en välit tilkitty kivenrinulla.

Taron 68.62 alapuolella on päättykolmion keskiosa laartittu ja näkyväkin tarkoitettu. Laartittu alue loppu reunoille mentäessä ja saumantapa on samanlainen kuin taron 68.62 yläpuolella.

12.4.67 Lohja

Eteläseinän läntinen ikkuna

alkuperäisen ikkunan yläkaaren tülmittoja:

- 14 x 9
- 13 x 9,5
- 14 x 9
- 13,5 x 9,5
- 14 x 9
- 14,5 x 9
- 13 x 9,5
- 13 x 10
- 13,5 x 9
- 14 x 9

uunpeennurkien tülmittoja:

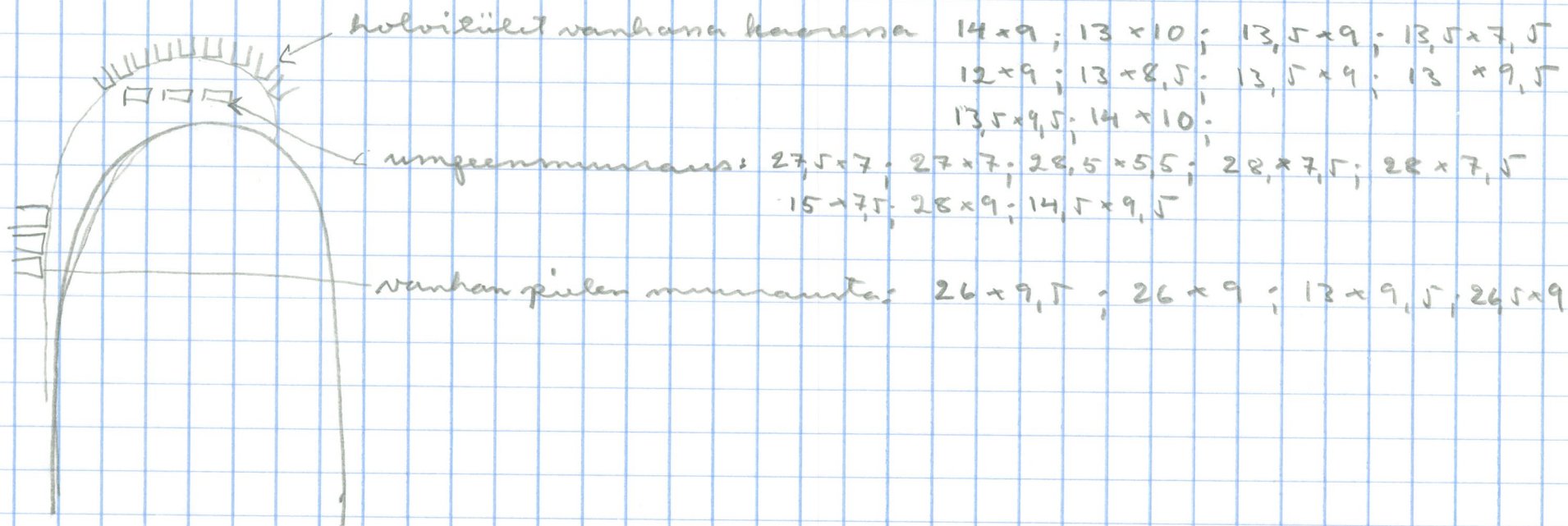
- 27,5 x 7,5
- 27 x 7,5
- 27,5 x 7,5
- 15 x 7,5
- 27,5 x 7,5
- 14,5 x 7,5

ikkunan uuden yläkaaren tülmittoja:

- 25 x 8,5
- 25,5 x 7,5
- 15 x 8
- 25 x 7,5
- 25 x 7
- 14 x 9
- 25 x 9

12.4.67 Lohja

Eteläseinän II läntinen ikkuna

SISÄLLYSLUETTELO

1. Länsiportaali. Ullakon ovi.
2. Länsiportaali.
3. Eteläportaali. Papinovi.
4. Papinovi.
5. Pilari S1.
6. Pilari S1.
7. Pilari S2.
8. Pilari S3.
9. Pilari S4.
10. Pilari N1.
11. Pilari N1 ja N2.
12. Pilari N3.
13. Pilari N3 ja N4.
14. Kuoripilarit. Pohj.pilaririvi.
15. Kuorin muurihautoja.
16. Kuorin muurihautoja.
17. Muurihautoja. Arkunlautoja.
18. Arkunlautoja. Arkkuja.
19. Sakariston ovi.
20. Sakariston ovi.
21. Sakariston viinikellari. Asehuone.
22. Runkohuoneen lattiatasoja.
23. Hirsikehikko (N1). Alttari.
24. Alttari.
25. Itäpäätty.
26. Itäpäätty.
27. Länsipäätty.
28. Länsipäätty.
29. Länsipäätty.
30. Länsipäätty.
31. Asehuoneen ulko-ovi. Kirkon eteläportaali.
32. Ulkopuol.koekaivaus.
33. Runkohuoneen ulkopuol. pohj.seinä. Asehuone, ulkoinen saarnatuoli.
34. Asehuoneen kryptan kaivaus. Runkohuoneen krypta.
35. Itäpäätty. Itäinen kuori-ikkuna.
36. Itäinen kuori-ikkuna. Eteläinen kuori-ikkuna.

LOHJAN KIRKON TUTKIMUSVALOKUVAT

Foto: Tapio- Hellsten- Laine
touko - syyskuu 1966.

79355: 1

79355: 2

79355: 3

79355: 4

79355: 5

79355: 6

N:o 79355:

1. Länsioven porrasaskelmat ennen purkamista.

2. Sama

3. Länsiporttaalin alkuperäinen pohjoispieli.

4. Sama

5. Länsiporttaalin alkuperäinen eteläpieli.

6. Kirkkosalista ullakolle johtava oviaukko. Huomaa lattiatasojen ero.

79355: 1

79355: 2

79355: 3

79355: 4

79355: 5

79355: 6

N:o 79355:

7. Länsiporttaalin alkuperäiset sisä-
pielet ja kynnystaso kirkon sisäpuo-
lelta.

8. Länsiporttaalin alkuperäiset pielet
ja kynnystaso kirkon ulkopuolelta.

79355: 7

79355: 8

N:o 79355:

9. Eteläporttaalin alkuperäinen
länsipieli ja kynnystaso asehuone-
neen puolelta.

10. Eteläporttaalin alkuperäinen itä-
pieli ja kynnystaso asehuoneen
puolelta.

11. Eteläseinän papinovi ja kuori-
ikkuna ennen avaamista.

12. Papinovi ulkopuolelta ennen avaa-
mista.

13. Papinoven yläkaari ulkopuolelta
avaamisen jälkeen.

14. Sama.

79355: 9

79355: 10

79355: 11

79355: 12

79355: 13

79355: 14

N:o 79355:

15. Papinovi kirkon sisäpuolelta ennen
avaamista.

16. Papinovi kirkon sisäpuolelta osit-
tain avattuna.

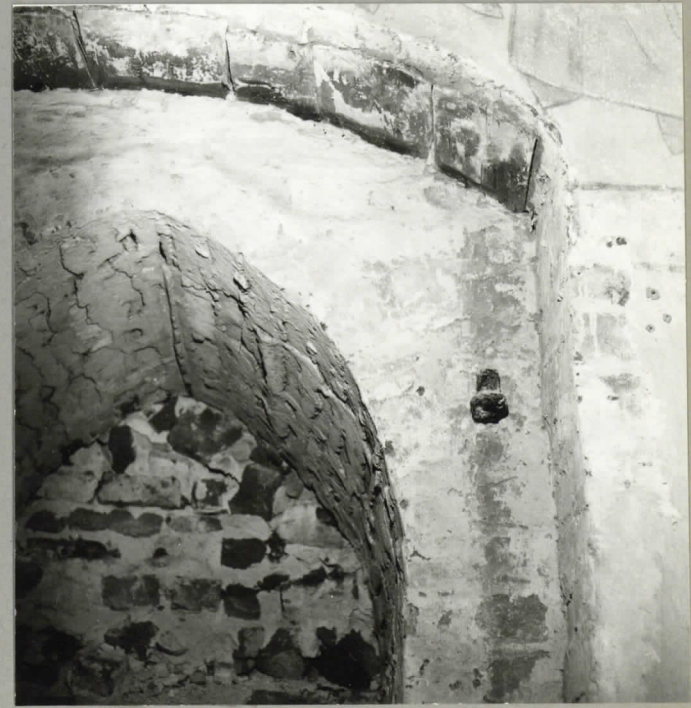
17. Papinoven läntinen ylämurkka
avattuna. Huomaa segmenttikaaren
alkureräinen tukilaudoitus sekä
oven saranatappi.

79355:15

79355:16

79355:17

N:o 79355:

18. Pilari S1 lännestä katsoen. Vas.
näky myös N1:n kivetystä

19. S1, länsisivu.

20. S1, länsi- ja eteläsivu.

21. S1, eteläsivu.

22. S1, etelä- ja itäsivu.

23. S1, pohjois- ja länsisivu ennen ki-
vilatomuksen purkamista.

79355:18

79355:19

79355:20

79355:21

79355:22

79355:23

N:o 79355:

24. Pilari S1, pohjoissivu ennen kivilatomuksen purkamista (vrt. ed. kuvaan)

79355:24

79355:25

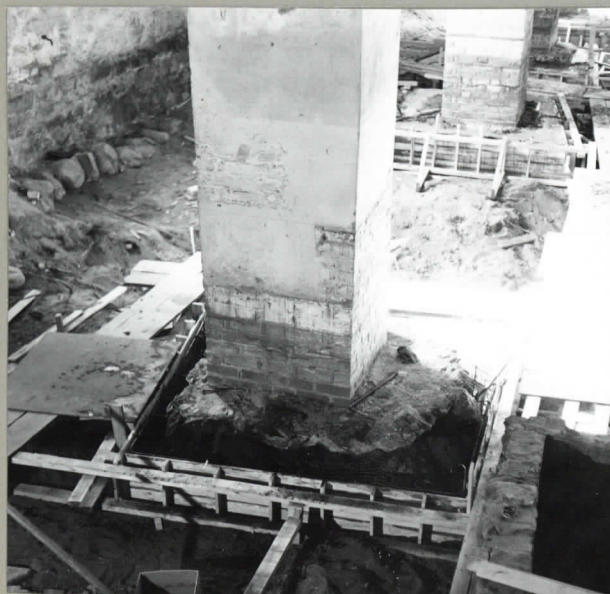
25. S1, kuten edellä.

26. S1, pohjois- ja länsisivu kivilatomuksen purkamisen jälkeen.

79355:26

27. S1, pilarin perustan vahvistustyö, lounaaseen katsottuna.

79355:27

N:o 79355:

28. Pilari S2, länsi- ja eteläsivu.

29. S2, etelä- ja itäsivu.

30. S2 itä- ja pohjoissivu.

31. S2, (itä- ja) pohjoissivu.

32. S2, pohjois- ja länsisivu.

79355:28

79355:29

79355:30

79355:31

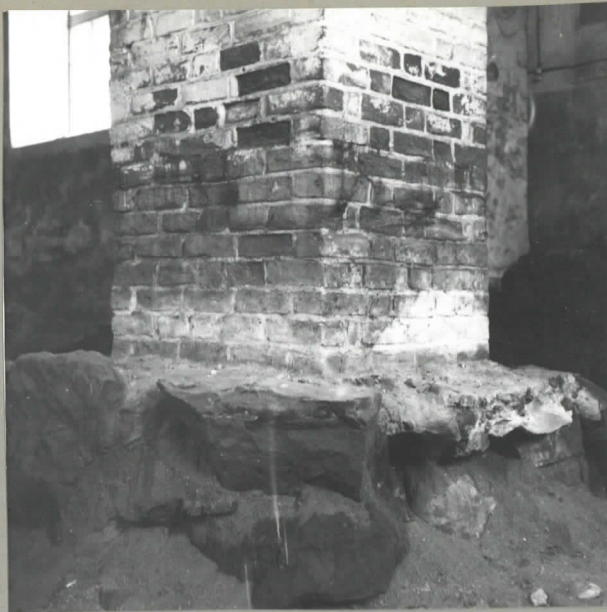
79355:32

N:o 79355:

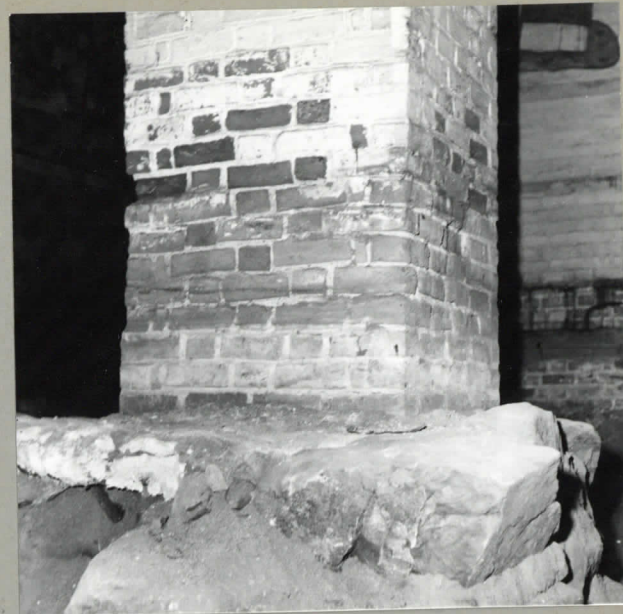
33. Pilari S3, pohjois- ja länsisivu.

34. S3, itä- ja pohjoissivu.

35. S3, etelä- ja itäsivu.

79355:33

79355:34

79355:35

N:o 79355

36. Pilari S4, länsisivu, ennen vähäisen kivilatomuksen purkamista.

37. S4, länsi- ja eteläsivu.

38. S4, länsisivu, pilarin peruskivisevyys (hk-taso 60,90).

39. S4, länsi- ja eteläsivu.

40. S4, sama.

79355:36

79355:37

79355:38

79355:39

79355:40

N:o 79355:

41. Pilari N1, pohjoissivu.

42. N1, pohjois- ja länsisivu.

43. N1, länsisivu, Huomaa kivilatomus.

44. N1, länsi- ja eteläsivu, ennen kivilatomuksen purkamista.

45. N1, sama, kivilatomuksen purkamisen jälkeen.

46. N1, eteläsivu, kuten edellä.

79355:41

79355:42

79355:43

79355:44

79355:45

79355:46

N:o 79355:

47. N1, pilarin lounaiskulma, kivilaitomuksen purkamisen jälkeen.

48. N1, eteläsivu, perustan vahvistamisen aikana.

49. Pilari N2, pohjois- ja länsisivu. (tiilitaso 61,42)

50. N2, länsi- ja eteläsivu.

51. N2, etelä- ja itäsivu.

79355:47

79355:48

79355:49

79355:50

79355:51

N:o 79355:

52. Pilari N3, pohjois -ja länsisivu
(tasot 61,45 ja 61,02)

53. N3, länsi -ja eteläsivu. Huomaa
kivilatomus sekä eteläsivussa ole-
va yhden tiilen suuruinen kolo.

54. Sama.

55. N3, pilarin länsisivun kivilato-
mus etelästä katsottuna.

56. N3, länsi -ja eteläsivun kivilato-
muksen purkamisen jälkeen.

57. N3, itä -ja pohjoissivu.

79355: 52

79355: 53

79355: 54

79355: 55

79355: 56

79355: 57

N:o 79355:

58. Pilari N3, länsi- ja eteläsivu,
perustan vahvistustyön jälkeen.

59. Pilari N4, eteläsivu. Huomaa ki-
vilatomus (taso 61,36)

60. N4, etelä- ja itäsivu. Eteläsi-
vun latomus purettu.

61. N4, pohjois- ja länsisivu.

62. N4, itäsivu, perustan vahvistus-
työn aikana.

79355:58

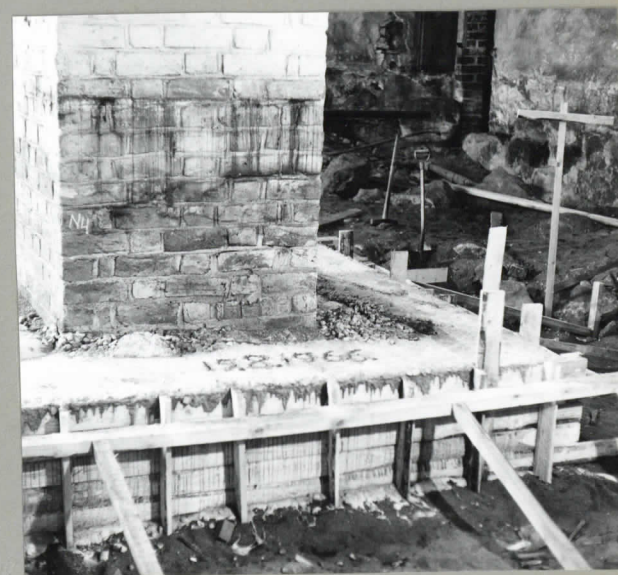
79355:59

79355:60

79355:61

79355:62

N:o 79355:

63. Kuoripilarit (N1 ja S1) perus-
tojen vahvistustyön jälkeen,
N-S suunnassa.

64. Pohjoinen pilaririvi (N4- N1)
W-O-suunnassa.

79355:63

79355:64

N:o 79355:

65. Yleiskuva kuorin pohjoissivun muurihaudoista (haudat 5,1,4,2).

79355:65

66. Kuorin pohjoisosan muurihautoja (haudat 6 ja 4, edessä 3)

79355:66

67. Kuorin eteläsivun muurihautoja (haudat 11,10 ja 9).

79355:67

68. Sama (haudat 11,10,9).

79355:68

69. Hauta 9, luoteismurkka.

79355:69

70. Hauta 9, luoteismurkka.

79355:70

N:o79355:

71. Hauta 9, koillismurkka.

72. hauta 9,koillismurkka.

73.Hauta 3:n ulkopuolinen eteläsivu.

74. Hauta 3:n ulkopuolinen eteläsivu.

75. Haudat 8 ja 7, idästä katsottuna.

76. Hautojen 8 ja 7 liite(vrt. ed.
kuvaan).

79355:71

79355:72

79355:73

79355:74

79355:75

79355:76

N:o 79355:

77. Hauta 7, luoteeseen katsottuna.

78. Hauta 12, koillisesta.

79. Hauta 12, kaakosta.

80. Hauta 12, pohjoisseinään maalattu vuosiluku A:1747.

81. Ruumisarkun lauta haudasta 12.
(vrt. tutkimuskertomus sivu).

82. Ruumisarkun lauta haudasta 12.
(vrt. tutkimuskertomus sivu).

79355:77

79355:78

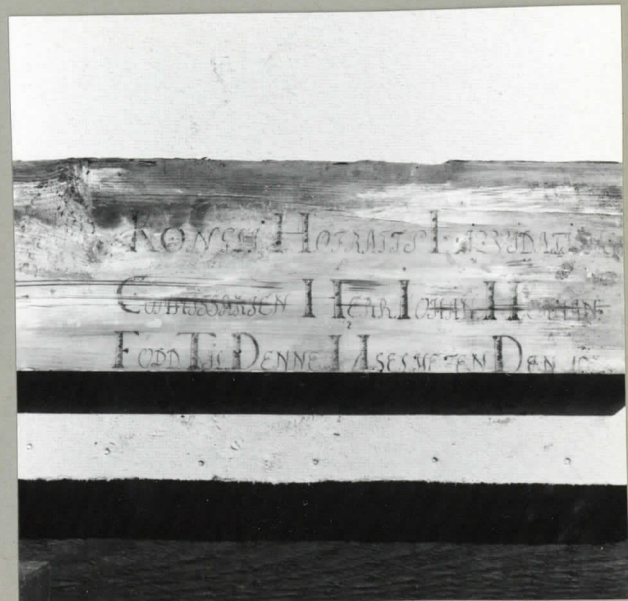
79355:79

79355:80

79355:81

79355:82

N:o 79355:

83. Ruumisarkun lauta haudasta 12
(vrt. tutkimuskertomus sivu).

84. Ruumisarkun lauta haudasta 12,
(vrt. tutkimuskertomus sivu).

85. Kolme ehjänä säilynyttä arkkua
kirkon yleiskaivauksesta.

79355: 83

79355: 84

79355: 85

N:o 79355:

86. Sakariston alkuperäinen oviaukko ja sen lattiataso, S-N-suunnassa.

79355:86

87. Sama N-S-suunnassa.

79355:87

88. Sakariston alkuperäinen oviaukko, sen itäpieli. Huomaa viivan kohdalta alkava oviaukon kaari, (3 tiiltä).

79355:88

89. Sakariston oviaukon itäpieli (vrt. ed. kuvaan).

79355:89

90. Sakariston oviaukon alaosa, alkuperäinen itäpieli.

79355:90

N:o 79355:

91. Sakariston alkuperäinen oviaukko
S-N-suunnassa (vrt. kuva n:o 86).

92. Sakariston alkuperäinen oviaukko
N-S-suunnassa (vrt. kuva n:o 87).

79355:91

79355:92

N:o 79355:

93. Sakariston oviaukon itäpieli
(vrt. kuva n:o 88).

79355:93

79355:94

94. Sakariston oviaukon kohdalla (sakariston puolella) ollut suuri maakivi etelästä katsottuna.

79355:95

79355:96

95. Kuten edellä, koillisesta katsottuna.

96. Sakariston kaakkoismurkka.

97. Sakariston pohjoisseinää ikkunan alapuolelta.

98. Kuten edellä kivien poistamisen jälkeen.

79355:97

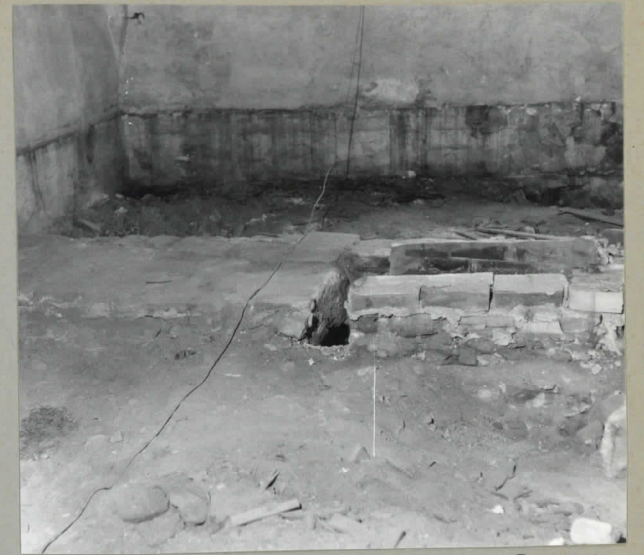
79355:98

N:o 79355:

99. Sakariston viivikellari E-W-suunnassa.

79355:99

79355:100

100. Viinikellari S-N-suunnassa.

101. Asehuoneen itäseinän kivilatomus.

102. Sama, lounaasta katsottuna.

103. Asehuoneen W-E-suuntaisia lattia-vasoja (taso n. 61,20)

79355:101

79355:102

104. Kuten edellä.

79355:103

79355:104

N:o 79355:

105. Kirkon runkokuoneen pohjoisseinän ja sakariston eteläseinän liite sekä laattatiilitaso.

79355:105

79355:106

106. Kirkon runkokuoneen pohjoisseinän ja sakariston eteläseinän liite.

107. Papinoven länsipuolella oleva tasofragmentti (61,12).

79355:107

79355:108

108. Kuten edellä.

109. Runkokuoneen eteläseinää, papin ovesta länteen.

79355:109

110. Laattatiilitaso (61,35) etelä-vein oven edestä.

79355:110

N:o 79355:

111. Pilarin N1 länsipuolella olevaa
hirsikehikkoa. Taustalla saka-
riston oviaukko.

79355:111

79355:112

112. Sama.

113. Alttarin pohjaa ennen purkamis-
ta.

79355:113

114. Kuten edellä, etelästä katsottu-
na.

79355:114

115. Alttarin pohja. Huomaa seinän
vieressä parrunpäät.

79355:115

116. Alttarin eteläsivusta. (laatta-
tiilitaso 61,90)

79355:116

N:o 79355:

117. Altтарin pohjoissivu.

118. Sama.

119. Poikkileikkaus altтарin pohjasta.

120. Altтарin kaakkoismurkka,
(vrt. parrunpäätä kuvaan n:o115)

79355:117

79355:118

79355:119

79355:120

N:o 79355

121. Itäpäädyn ristin pystyosa.

122. Itäpäädyn ristin oikeanpuolei-
nen poikkisakara.

123. Itäpäädyn ristin pystysakarassa
oleva epäselvä kirjoitus.

124. Sama.

125. Itäpäädyn nauhakomeron vasen
pystysakara.

126. Itäpäädyn nauhakomeroa.

79355:121

79355:122

79355:123

79355:124

79355:125

79355:126

N:o 79355:

127. Itäpäädyn nauhakomeron oikea pystysakara.

79355:127

128. Itäpäädyn vasemmanpuoleinen pyörökomero.

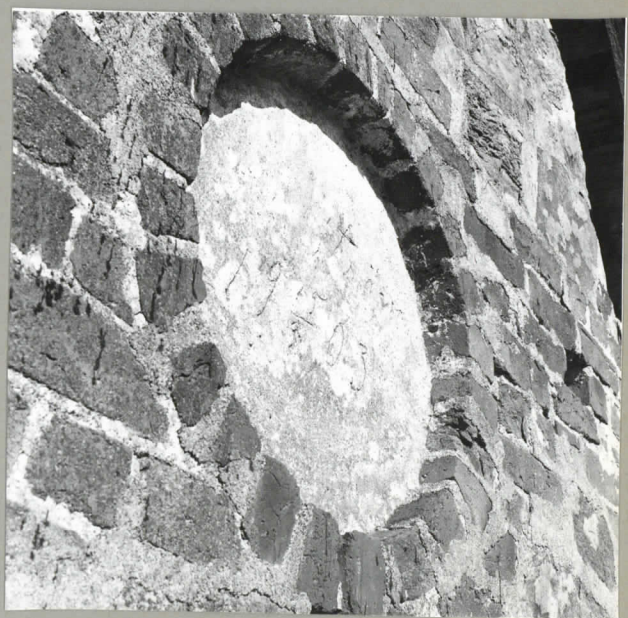
79355:128

129. Tiilimuurausta itäpäädyn pyörökomeroiden välillä.

79355:129

130. Itäpäädyn oikeanpuoleinen pyörökomero. Huomaa raaputettu teksti: 19¹⁵/₉03.

79355:130

131. Sama kuin edellä, lähikuva tekstistä.

79355:131

132. Länsipäädyn ristin pystysakaran
yläosa.

133. Länsipäädyn ristin yläosassa
oleva vasemmanpuoleinen pyö-
rökomero.

134. Länsipäädyn ristin yläosassa
oleva oikeanpuoleinen pyöröko-
mero.

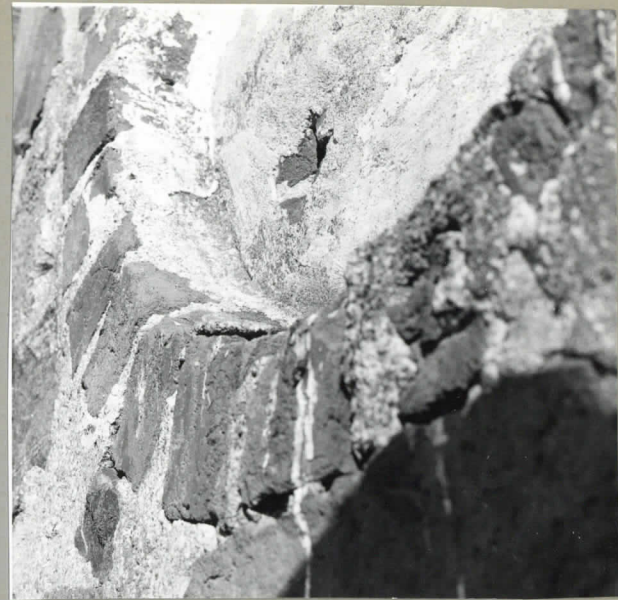
135. Länsipäädyn ristin vasen poikkis-
sakara.

136. Länsipäädyn ristin pystyosa.

137. Länsipäädyn ristin poikkisakaran
alapuolella, äärimmäisenä vasem-
malla oleva pyörökomero.

79355:132

79355:133

79355:134

79355:135

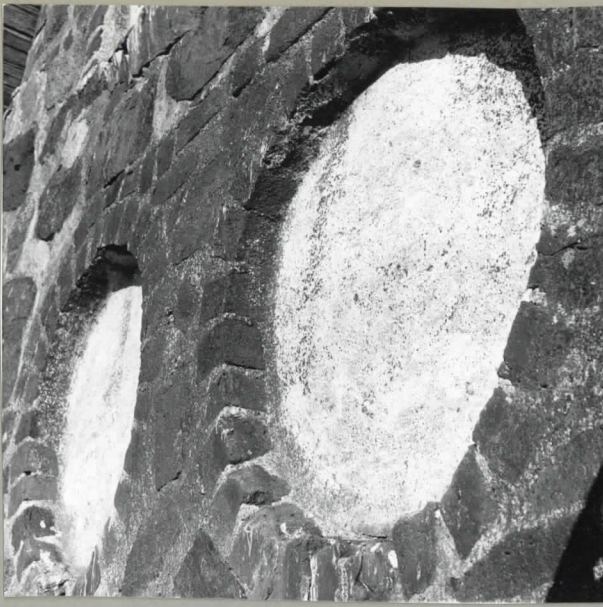
79355:136

79355:137

N:o 79355:

138. Länsipäädyn ristin vasemman poikkisakaran alapuolella olevat pyörökomerot.

79355:138

79355:139

139. Länsipäädyn ristin oikeanpuoleisen poikkisakaran alapuolella oleva pyörökomero.

79355:140

79355:141

140. Länsipäädyn ristin oikeanpuoleisen poikkisakaran alapuolella olevat pyörökomerot.

141. Sama.

142. Länsipäädyn vasemmanpuoleisen nauhakomeron vasen pystysakarara.

79355:142

79355:143

143. Länsipäädyn vasemmanpuoleinen nauhakomero. Huomaa vuosilukuteksti: AN^o1766 T.

N:o 79355:

144. Länsipäädyn vasemmanpuoleisessa nauhakomerossa oleva teksti, (vrt. ed. kuvaan).

145. Länsipäädyn vasemmanpuoleisen nauhakomeron oikea pystysakara.

146. Sama, pystysakaran kärki.

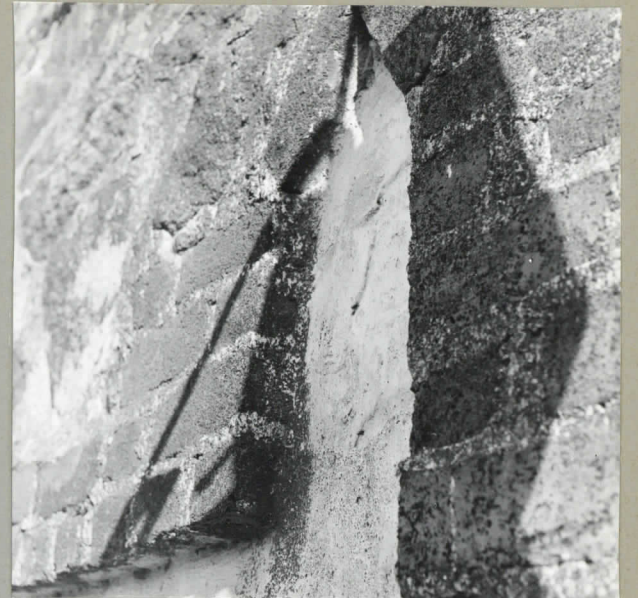
147. Länsipäädyn ristin alakokaran molemmin puolin olevat nauhakomerot.

148. Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron vasen pystysakara.

149. Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron vuosilukuteksti: 1903.

79355:144

79355:145

vas 79355:146

79355:147

79355:148

79355:149

N:o 79355:

150. Länsipäädyn oikeanpuoleisen nauhakomeron oikea pystysakara.

79355:150

79355:151

151. Länsipäädyn alaosassa oleva hammastilivyoähyke, sen vasen puoli.

152. Ankkurirauta ed. olevan hammastilivyoähykkeen alapuolella.

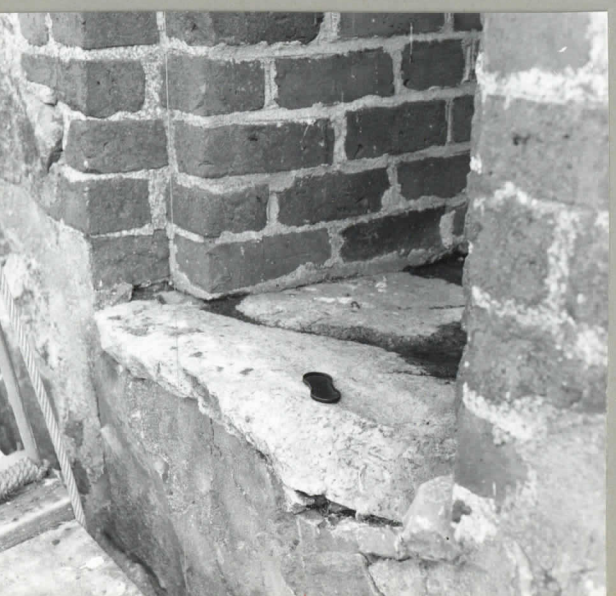
79355:152

153. Länsipäädyn ullakon ikkuna-aukon yläosa.

79355:153

154. Länsipäädyn ullakon ikkuna-aukon alaosa.

79355:154

N:o 79355:

155. Asehuoneen oven itäpieli ulko-
puolelta.

156. Sama.

157. Asehuoneen oven itäpieli sisä-
puolelta.

158. Asehuoneen ovenaliosa sisäpuo-
lelta.

159. Asehuoneen oven läntinen sisä-
pieli.

160. Kirkon eteläporttalin länsipie-
li asehuoneen puolelta katsot-
tuna, (vrt. kuva n:o 9).

79355:155

79355:156

79355:157

79355:158

79355:159

79355:160

N:o 79355:

161. Kirkon ulkopuolella, eteläseimustalla, asehuoneen itäpuolella suoritettu koekaivaus.

79355:161

79355:162

162. Sama.

N:o 79355:

163. Kirkon ulkopuolen pohjoissei-
nustaa.

79355:163

79355:164

164. Sama.

165. Asehuoneen eteläpääty ulkoisen
saarnatuolin avaamisvaiheessa

79355:165

79355:166

166. Sama, oikeassa reunassa näkyy
ulkoisen saarnatuolin vasen ylä-
pieli.

167. Asehuoneen ulkoisen saarnatuolin
yläkaari.

168. Sama.

79355:167

79355:168

N:o 79355:

169. Asehuoneen kryptatilojen valmistustyö käynnissä.

170. Sama, kirkkosaliin päin katsottuna.

171. Sama, oviaukon itäinen pieli.

172. Sama, oviaukon läntinen pieli.

173. Asehuoneen kryptatilan maansiirtotyö käynnissä.

174. Kirkkosalin 2. traveen kryptatilojen maansiirtotyö käynnissä.

79355:169

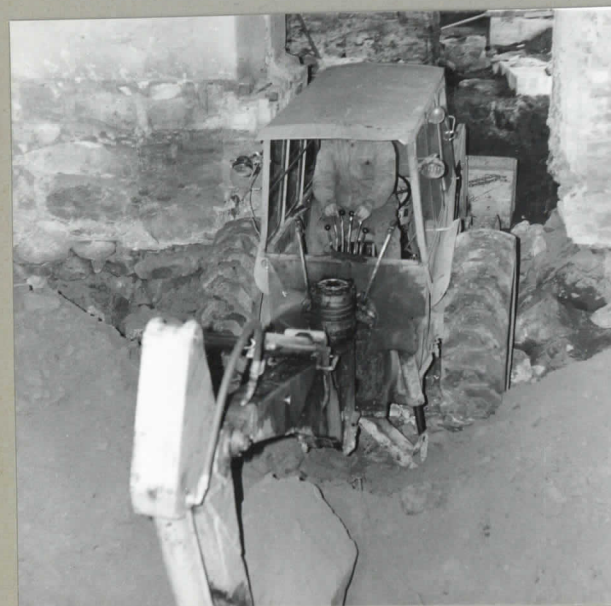
79355:170

79355:171

79355:172

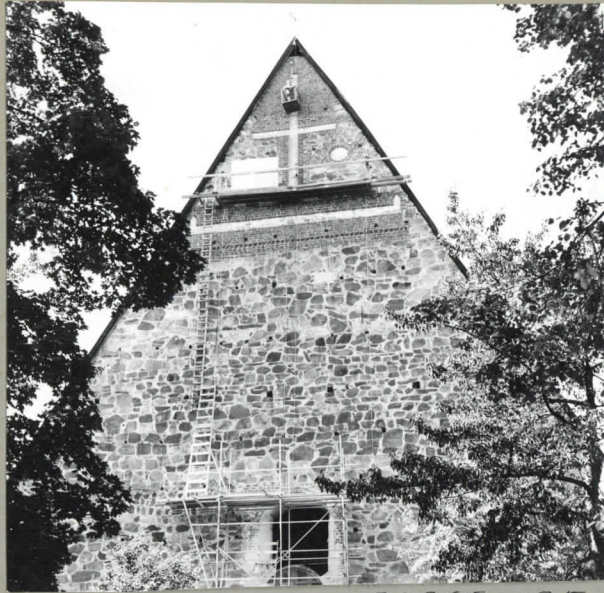
79355:173

79355:174

N:o 79355:

175. Kirkon itäpääty. Huomaa kuori-ikkunan yläosa avattuna.

79355:175

79355:176

176. Itäpäädyn kuori-ikkuna osittain avattuna.

177. Itäpäädyn kuori-ikkunan pohjoispieli avattuna.

79355:177

79355:178

178. Sama.

179. Itäpäädyn kuori-ikkunan pohjoispieltä.

180. Kuori-ikkuna sisäpuolelta ennen avaamista.

79355:179

79355:180

N:o 79355:

181. Itäisen kuori-ikkunan pohjoinen sisäpieli avattuna.

182. Itäisen kuori-ikkunan eteläinen sisäpieli avattuna.

183. Eteläinen kuori-ikkuna ulkopuolelta ennen avaamista.

184. Sama.

185. Eteläisen kuori-ikkunan itäinen sisäpieli avattuna.

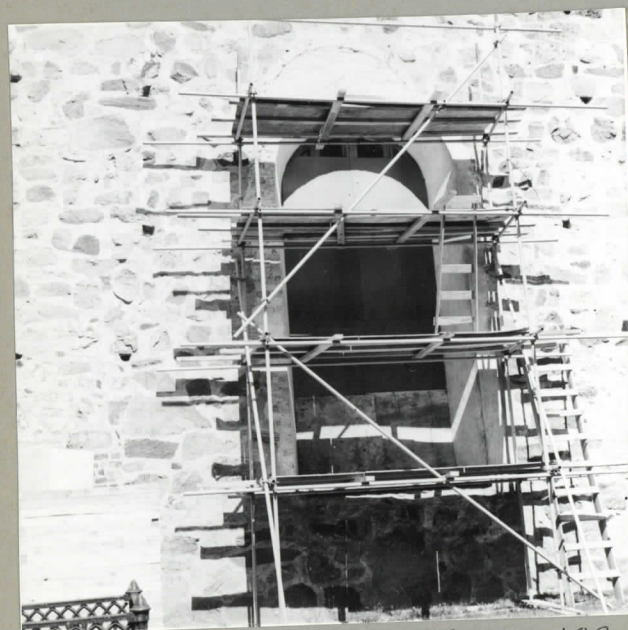
186. Eteläisen kuori-ikkunan läntinen sisäpieli avattuna.

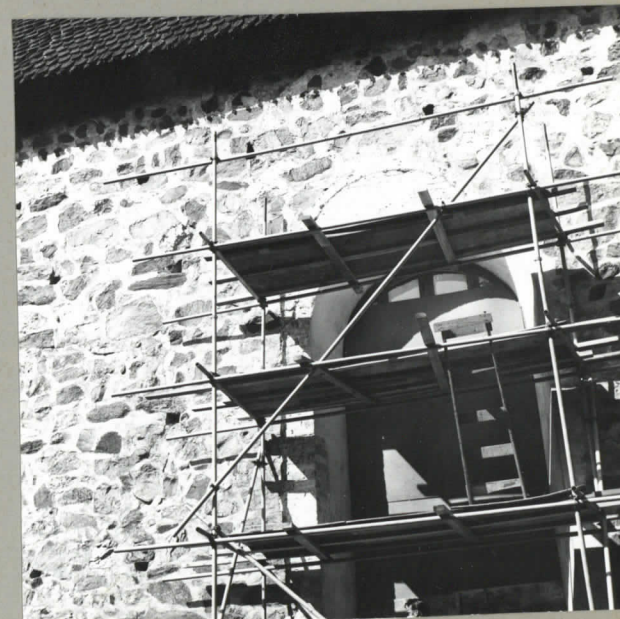
79355:181

79355:182

79355:183

79355:184

79355:185

79355:186

Lohjan kirkon entistämistöiden
valokuvia vuodelta 1967

Valok. M.T.Hellsten ja O.Tapio

79355:187

79355:188

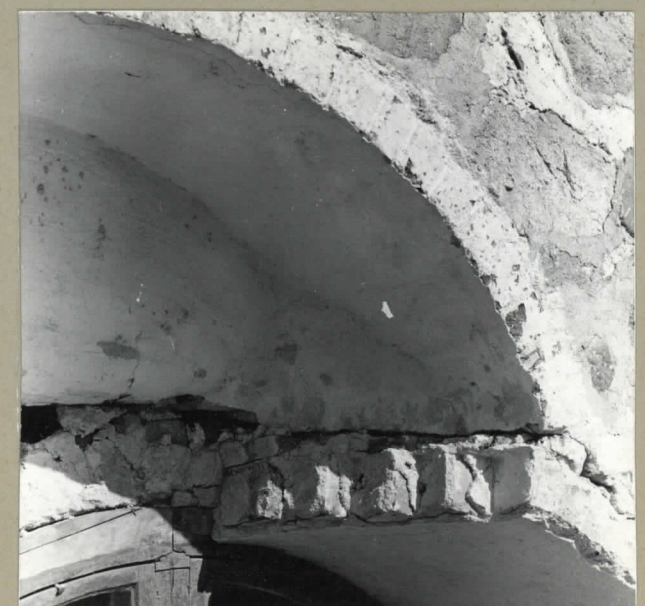
79355:189

79355:190

79355:191

79355:192

79355:187 Eteläseinän keskimmäi-
nen ikkuna ennen en-
tämistyön alkua

79355:188 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan alkuperäi-
nen kaari rappauksen
poistamisen jälkeen

79355:189 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan alkuperäi-
sen kaaren länsiosa
rappauksen poistamisen
jälkeen

79355:190 Eteläseinän keskimmäi-
nen ikkuna avattuna

79355:191 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan läntinen
yläkaari avattuna

79355:192 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan itäinen
yläkaari avattuna

79355:193 Eteläseinän keskimmäi-
nen ikkuna avattuna

79355:194 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan länsipieli
avattuna

79355:195 Sama kuin ed. alempaa

79355:196 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan alaosan
uudelleen muurausta

79355:197 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan valoaukko
alkuperäiseen asuun
palautettuna

79355:198 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan valoaukon
yläosa alkuperäiseen
asuun palautettuna

79355:193

79355:194

79355:195

79355:196

79355:197

79355:198

79355:199 Eteläseinän keskimmäi-
nen ikkuna kirkkosalin
puolelta ennen entis-
tämistyön alkua

Kuvataulu puuttuu

79355:200 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan itäinen
yläkaari kirkkosalin
puolelta osittain avat-
tuna

79355:201 Sama kuin ed.

79355:202 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan läntinen
yläkaari kirkkosalin
puolelta avattuna

79355:203 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan yläkaari
kirkkosalin puolelta
avattuna

79355:204 Eteläseinän keskimmäi-
sen ikkunan länsipie-
lestä löytynyt maalaus

79355:205 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan läntisen sisäpielen alkuperäinen alareuna

79355:206 Detaljikuva ed.

79355:207 Eteläseinän keskimmäisen ikkunan valoaukko kirkkosalin puolelta alkuperäiseen asuun palautettuna

79355:208 Eteläseinän läntinen ikkuna ennen entistämistyön alkua

79355:209 Eteläseinän läntisen ikkunan alkuperäinen yläkaari rappauksen poistamisen jälkeen

79355:210 Eteläseinän läntisen ikkunan alkuperäinen yläkaari avattuna

79355:205

79355:206

79355:207

79355:208

79355:209

79355:210

79355:211 Detaljikuva eteläseinän läntisen ikkunan yläkaaren länsiosasta osittain avattuna

79355:211

79355:212 Detaljikuva eteläseinän läntisen ikkunan yläkaaren itäosasta osittain avattuna

79355:212

79355:213 Eteläseinän läntinen ikkuna kirkkosalin puolelta ennen entistämistyön alkua

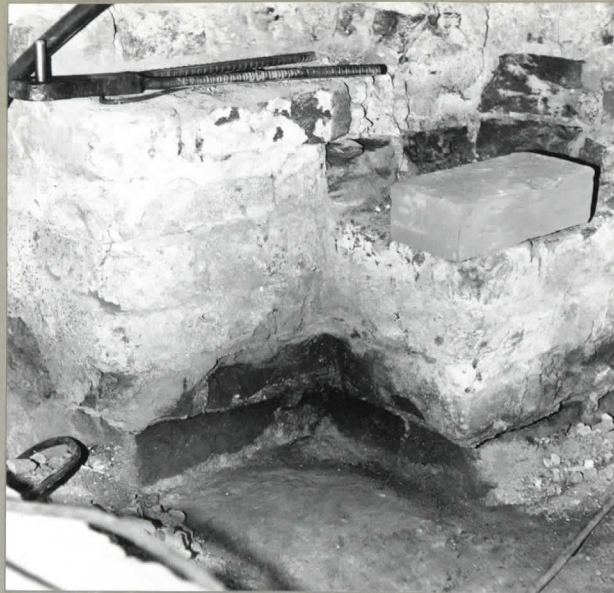
79355:213

79355:214 Länsipäädyn ikkuna kirkkosalin puolelta ennen entistämistyön alkua

79355:214

79355:215 Länsiportaalin etelä-
pieli ja alkuperäinen
hk-kynnystaso kirkko-
salin puolelta

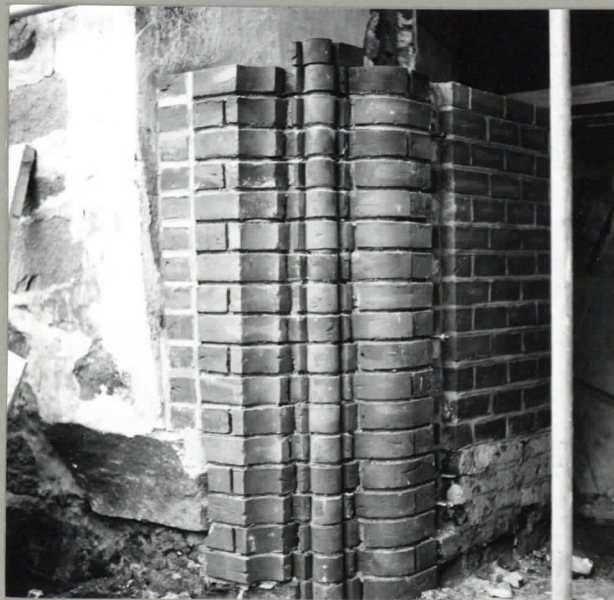
79355:215

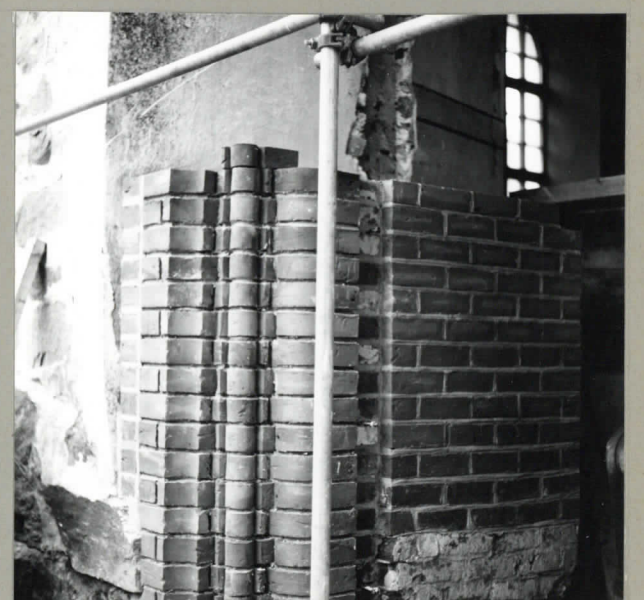
79355:216

79355:216 Länsiportaalin poh-
joispieli ja alkupe-
räinen hk-kynnystaso
kirkkosalin puolelta

79355:217 Länsiportaalin pohjois-
pieli entistämistyön
aikana

79355:217

79355:218

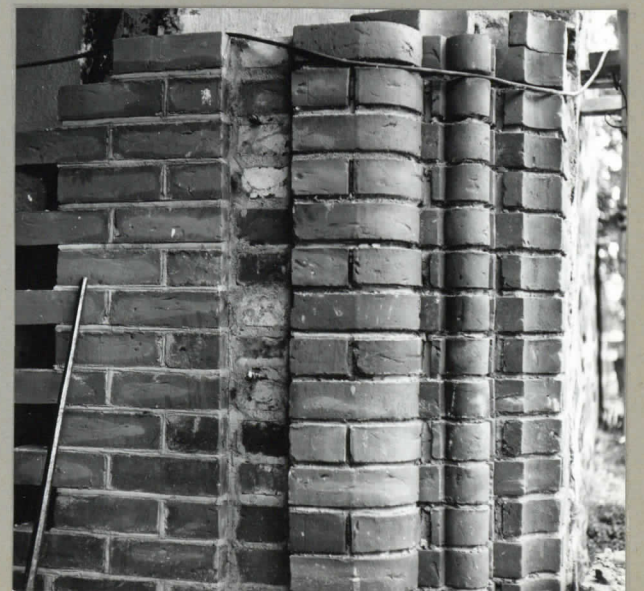
79355:218 Sama kuin ed.

79355:219 Detaljikuva ed.

79355:220 Länsiportaalin etelä-
pieli entistämistyön
aikana

79355:219

79355:220

79355:221 Työkuva länsiportaalin
entistämisestä

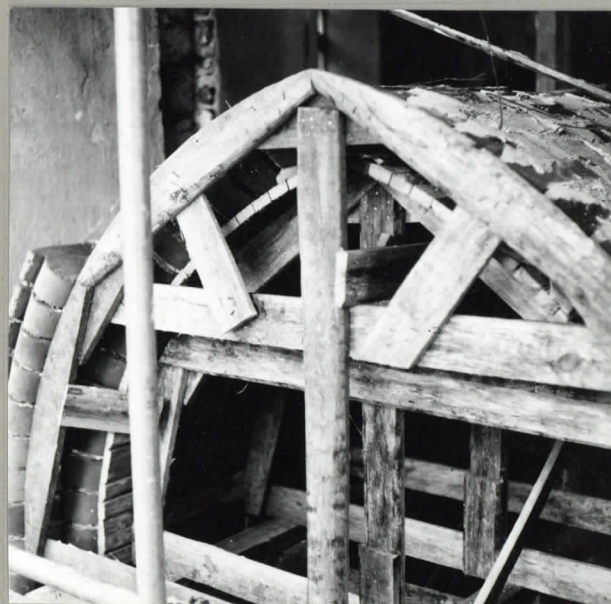
79355:222 Detaljikuva ed.

79355:223 Sama kuin ed.

79355:224 Sama kuin ed.

79355:221

79355:222

79355:223

79355:224

79355:225 Työkuva länsiportaalin
entistämisestä

79355:225

79355:226 Sama kuin ed. kirkko-
salin puolelta

79355:226

79355:227 Työkuva länsiportaalin
entistämisestä

79355:228 Pohjoisseinän läntinen
ikkuna kirkkosalin
puolelta

79355:227

79355:228

79355:229 Pohjoisseinän itäinen
ikkuna osittain alku-
peräiseen asuun avat-
tuna

79355:230 Detaljikuva pohjois-
seinäm itäisen ikkunan
alkuperäisestä yläkaa-
resta

79355:231 Pohjoisseinän itäisen
ikkunan länsipielen
alkuperäinen alareuna

79355:232 Sama kuin ed.

79355:233 Pohjoisseinän itäisen
ikkunan länsipieli

79355:234 Detaljikuva pohjois-
seinäm itäisen ikku-
nan itäisestä yläkaa-
resta

79355:229

79355:230

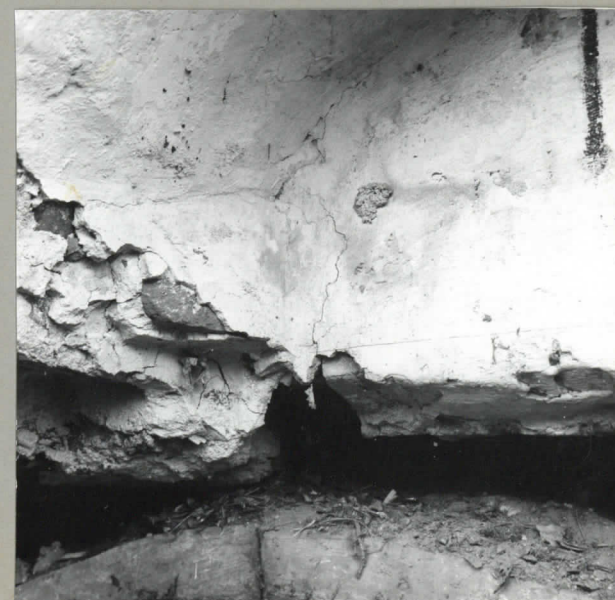
79355:231

79355:232

79355:233

79355:234

79355:235 Detaljikuva pohjois-
seinän itäisen ikku-
nan läntisestä ylä-
kaaresta

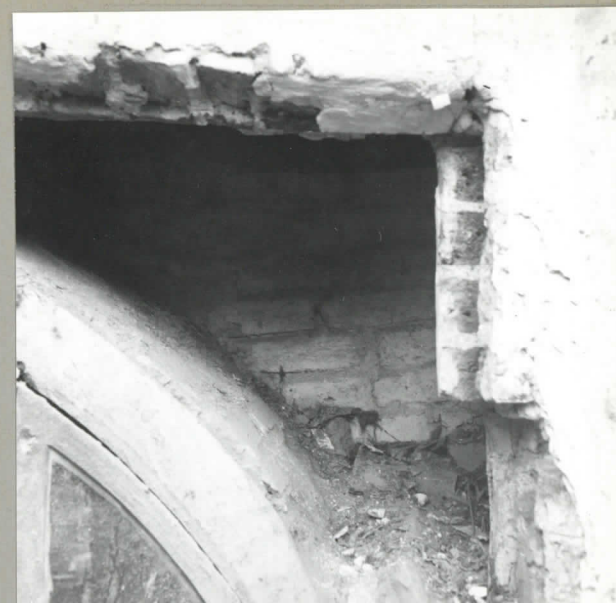
79355:236 Sama kuin ed.

79355:237 Sama kuin ed.

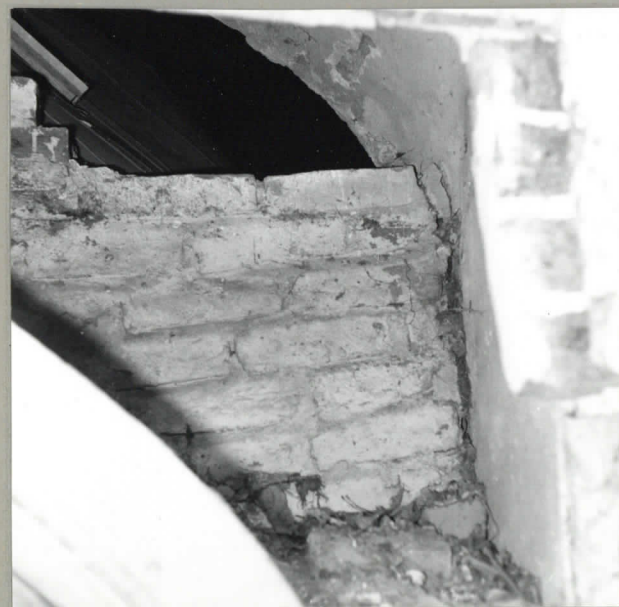
79355:238 Pohjoisseinäm itäisen
ikkunan yläkaari ul-
lakom puolelta ulos
katsottuna

79355:235

79355:236

79355:237

79355:238

79355:239 Sakariston itäseinän
alkuperäinen ikkuna
ulkopuolelta ennen
entistämistyön alka-
mista

79355:240 Sama kuin ed. avattu-
na

79355:241 Sama kuin ed.

79355:242 Sakariston itäseinän
ikkunan pohjoispieli
ulkopuolelta

79355:243 Sakariston itäseinän
ikkunan pohjoispieli
ulkopuolelta

79355:239

79355:240

79355:241

79355:242

79355:243

79355:244 Sakariston itäseinän
ikkunan eteläpieli
ulkopuolelta

79355:245 Detaljikuva ed.

79355:246 Detaljikuva sakaris-
ton itäseinän ikkunan
pohjoispuolelta ulko-
puolelta

79355:244

79355:245

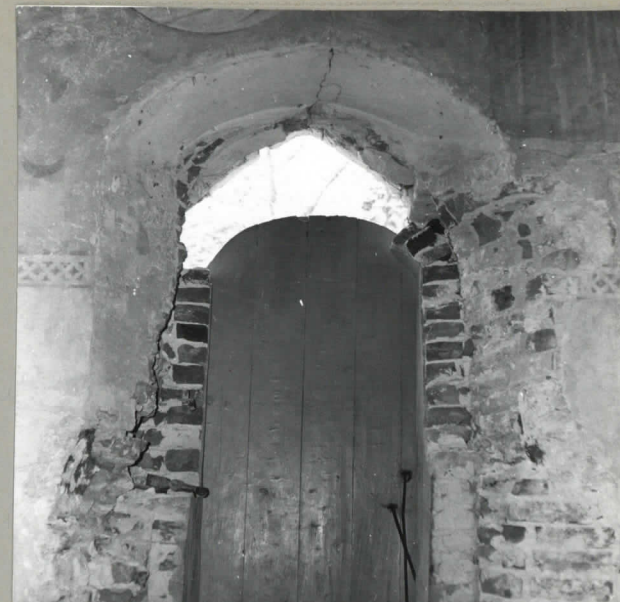
79355:246

79355:247 Sakariston itäseinän
alkuperäinen ikkuna
sisäpuolelta ennen
avaamista

79355:247

79355:248 Sakariston itäseinän
ikkuna sisäpuolelta
osittain avattuna

79355:248

79355:249 Sakariston itäseinän
ikkunan pohjoinen si-
säpieli

79355:249

79355:250 Detaljikuva sakariston
itäseinän ikkunan ylä-
kaaresta sisäpuolelta

79355:250

79355:251 Sakariston itäseinän
ikkunan eteläinen si-
säpieli

79355:251

79355:252 Sakariston oviaukko
entistämistyön aikana
kirkkosalin puolelta

79355:252

79355:253 Sakariston oviaukko
entistämistyön aikana
sakariston puolelta

79355:253

79355:254 Papinoven länsipieli
ulkopuolelta entistä-
mistyön aikana

79355:254

79355:256 Detaljikuva ed.

79355:255

79355:257 Sama kuin ed.

79355:256

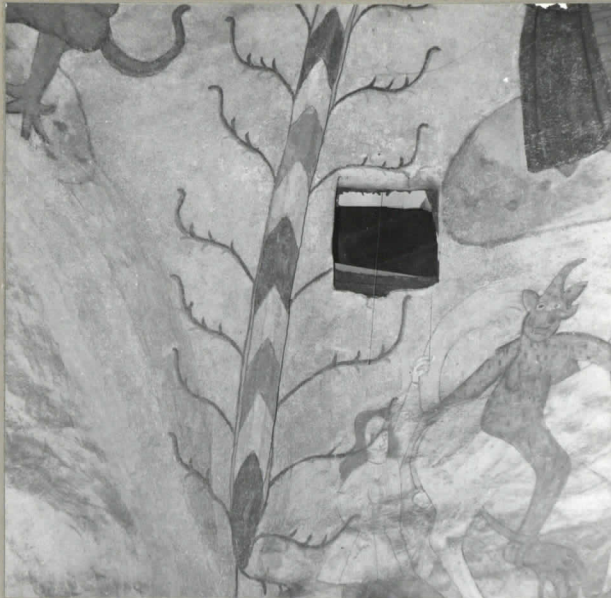
79355:257

79355:258 Asehuoneen holvin
lounaiskulmassa oleva
ullakon sisäänkäynnin
aukko

79355:259 Asehuoneen ulkoinen
saarnatuoli asehuo-
neen ullakolta ulos-
päin katsottuna

79355:260 Detaljikuva ulkoisen
saarnatuolin itäreu-
nasta sisäpuolelta
(huom. saranatappi)

79355:261 Detaljikuva ulkoisen
saarnatuolin länsireu-
nasta sisäpuolelta

79355:258

79355:259

79355:260

79355:261

79355:262 Sakariston länsisei-
nän ja runkokuoneen
pohjoisseinän liitty-
mäkohta kirkkosalin
puolelta

79355:263 Sakariston oviaukon
itäpuolella oleva sei-
näpilasteri

79355:264 Sama kuin ed. kaakos-
ta katsottuna

79355:262

79355:263

79355:264

79355:265 Pilarin S₁ perustuk-
sen vahvistustyö

79355:266 Pilarin N₁ perustuk-
sen vahvistustyö

79355:267 Työkuva II traveen
alatiilojen rakentamis-
vaiheesta itään kat-
sottuna

79355:268 Kuoritraveen betoniset
lämpökanavat etelään
katsottuna

79355:269 Sama kuin ed. luotee-
seen katsottuna

79355:270 Sama kuin ed. länteen
katsottuna

79355:265

79355:266

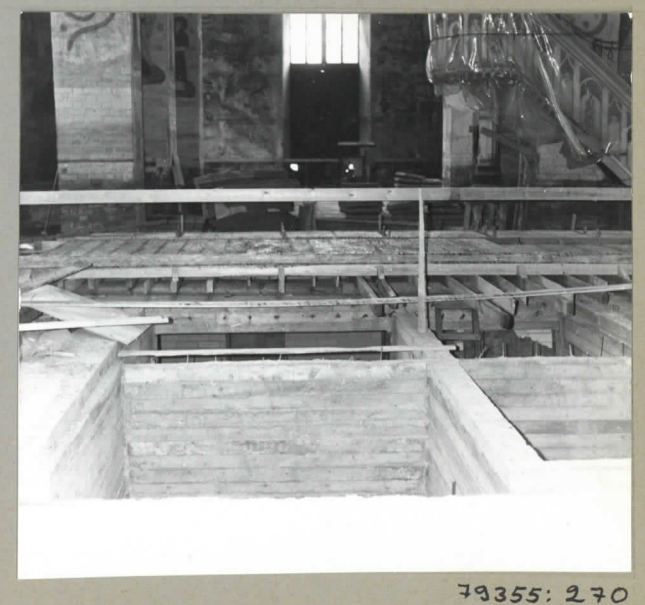
79355:267

79355:268

79355:269

79355:270

79355:271 Pilarin N₁ länsisivun
holvinkannattajafi-
guuri

79355:272 Holvirakenteita pila-
rien S₁ ja S₂ välillä

79355:273 Pilari N₂

79355:274 Kirkon länsipääty
puhdistettuna ja uu-
delleen saumattuna

79355:271

79355:272

79355:273

79355:274

79355:275 Hauta № 7 osittain
rikottu länsipää
kryptaa kaivettaessa

79355:276 Hauta № 8:n rikottu
länsipää kryptaa kai-
vettaessa

79355:277 Asehuoneen oven län-
tinen sisäpieli (vrt.
kuva №159)

79355:275

79355:276

79355:277